

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

६५६६

क्रम संख्या

काल न०

खण्ड

२ रा. १०, १५

सामायिक.

अर्थ सहित.

तथा

मूल प्रतिक्रमण.

जीवाजीवादि स्वरूप, सिद्धपूजायुक्त.

आ ग्रंथ,

समस्त दिगंबरी जैनबंधुओने प्रतिदिन अवश्य
उपयोगी जाणी,

मुनिमहाराज श्रीहर्षकीर्ति

पासे संशोधन करावी छपावनार,

भावनगर दिगंबरी समस्त संघ.

लिबडी श्री यशवत्सिंहजी प्रिन्टीन्ग प्रेस.

(सर्वहक स्वाधीन.)

संवत् १९५४ कार्तिक शुक्ल पंचमी.

किंमत ६ आना.

मालिनीवृत्तम्.

रचयतु निजधर्मं सर्वदिग्वस्त्रवर्गो
ज्वतु सुजिनपूजा जैनसन्मंदिरेषु ।
कथयतु मुनिवृन्दं शुद्धधर्मोपदेशं
इति चिरमञ्जिलापं दर्पकीर्तिर्विधत्ते ॥१॥

પ્રસ્તાવના.

આ હયુગ્રંથનાં સામાયિક વિગેરે પઢાવડ્યક ક્રિયાઓમાંથી મુત્યમુત્ય ક્રિયાઓ લિધેલી છે. જૈન ત્રિગંબરી આમ્નાય પ્રમાણે સામાયિક, સ્તવન. વંદના પ્રતિક્રમણ, કાયોત્સર્ગ અને સ્વાધ્યાય-
 ૧ છ પ્રકારની ક્રિયા શ્રાવકોને અવડ્ય કર્તવ્ય હોવાથી ‘આવડ્યક’ કહેવાય છે. તે વિશેષે કરી ગૃહસ્થાશ્રમીનો ધર્મ છે. આ છ આવડ્યક મધ્યે ૧ સામાયિકને પ્રથમ ગણેલું છે, કારણકે તેમાં આર્ત્તરોદ્રે ધ્યાનનો પરિહાર કરી શત્રુ તથા મિત્ર અને પાષાણ તથા કાંચનાદિકને વિષે સમભાવના થાય છે તેમજ તેના યોગથી શ્રાવક ત્રીજી પ્રતિમા ધારી પણ કહેવાય છે. ૨ ત્રીજા આવડ્યક સ્તવનમાં તીર્થંકર ભગવંતનું નામ કીર્તનપૂર્વક ગુણકીર્તન આવડે કે જેનું કાયોન્મર્ગમાં અનુધ્યાન થાય છે. ૩ ત્રીજા આવડ્યક વંદનામાં વંદન કરવાયોગ્ય તીર્થંકરોને તથા ધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરાય છે. ૪ ચોથા આવડ્યક પ્રતિક્રમણમાં શુભયોગ થકી અશુભયોગને વિષે ગમન કરનારને ફરી પાછું શુભયોગમાં ક્રમણ થાય છે, ણ્ટલે મોક્ષફલ આપનારા ણવા શુભયોગને વિષે નિઃશલ્ય થવું તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે, તે અર્થને અનુમરીનેજ તેનું નામ ‘પ્રતિક્રમણ’ એવું પડેલું છે. ૫ પાંચમું આવડ્યક કાયોત્સર્ગ કે જેમાં કાયાના સર્વ સાવચ વ્યાપારો છોડવાથી પાપનાં છેદ થતાં આત્મા પાપરહિત થાય છે. તેમજ માયાશલ્ય, નિયાણશલ્ય અને મિધ્યાત્વશલ્ય—૧ અંતરંગ ત્રણશલ્ય તથા જ્ઞાનાવરણાદિક પાપકર્મને દૂર કરવામાં કાયોત્સર્ગનો મુત્ય હેતુ છે. ૬ *છટું આવડ્યક સ્વાધ્યાય, તે પૂર્વાચાર્યોના

---

* આ ઠેકાણે ૧ સમતા, ૨ વંદના, ૩ સ્તુતિ, ૪ પ્રતિક્રમણ ૫ સ્વાધ્યાય અને ૬ કાયોત્સર્ગ આવા ક્રમથી પણ ગણના થાય છે.

ગ્રંથોનું પઠનપાઠન કરવાથી પરિણામે જ્ઞાનનો ઉત્કર્ષ થવામાં અત્યંત ઉપયોગી છે.

આ લઘુગ્રંથમાં સામાયિક, પ્રતિક્રમણ અને જીવાદિતત્ત્વસ્વરૂપ-૯ ત્રણ વિષયોનો મુખ્યપણે સંગ્રહ કરેલો છે. તેમાં જીવાદિતત્ત્વ સ્વરૂપને અંગે શ્રાવકોને જાણવાલાયક કેટલીએક મુખ્યમુખ્ય વાતોનો સમાવેશ કરેલો છે. છેવટે અમારા પરમપૂજ્ય અને માન્ય મહા મુનિ હર્ષકીર્તિ મહારાજની રચેલી અષ્ટપ્રકારી સિદ્ધપૂજા નાચી આ ગ્રંથ સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો છે.

ષઢાવડ્યકમાં પ્રથમ ગણેલ સામાયિક શ્રાવકોએ ત્રણેકાલે કરવું જોઈએ, એવો મુખ્યવિધિ છે. અને તેનેમાટે શ્રીમત્સ્વામી સમંત ભદ્રાચાર્યે પોતાના રચેલ રત્નકરંડ શ્રાવકાચારમાં ત્રીજી પ્રતિમાધારી શ્રાવકના ગુણના પ્રસંગે એક શ્લોકથી સારીરીતે બતાવી આપ્યું છે. જેમકે,

ગીતિ.

ચતુરાવર્ત્તત્રિતયઃ ચતુઃ પ્રણામસ્થિતો યથાજાતઃ ।

સામયિકો દ્વિનિષદ્યઃ ત્રિયોગશુદ્ધસ્ત્રિસંધ્યમભિવંદી ॥૧॥

ભાવાર્થ:--પ્રાતઃકાલ, મધ્યાન્હકાલ, અને સાયંકાલમાં મન, વચન કાયાએ શુદ્ધથઈ તથા વાહ્યાભ્યંતર પરિગ્રહ છોડીને બેહાથ જોડી ત્રણવાર આટૃત્તિએ ચારવચ્ચત્ર ચારે દિશામાં જે પ્રણામ કરે તે ત્રીજી સામાયિક પ્રતિમાધારી શ્રાવક કહેવાય છે. ॥૧॥

વિવેચન--આ શ્લોક ઉપર પ્રભાચંદ્રાચાર્યકૃતટીકા તથા સદા-મુખજીકૃતવચનિકાને આધારે એવો સવિસ્તર અર્થ થાય છે કે, ત્રીજી પ્રતિમાધારી શ્રાવક કેવો જોઈએ, કે જેનામાં પ્રથમ પ્રતિપાદન કરેલા સમય (પ્રકાર)થી આચરણકરતો અર્થાત્ સામાયિકગુણવાલો તે હોવોજોઈએ, તેમજ ચારવાર ત્રણવચ્ચત્ર આવર્તન કરનારો થાય,

કારણકે એકેક કાયોત્સર્ગ કરવામાં 'નમો અરહંતાણં એ પાઠને થોસામિ' ઇત્યાદિઆદિ અંતમાં પ્રત્યેક ત્રણ આવર્તન થાયછે વ્લી તે શ્રાવક ચાર આવર્તને પ્રણામ કરેછે. કારણકે આદિઅંત એક એક પ્રણામ કરવાથી ચાર પ્રણામ થાયછે તેમજ તે ઉર્દ્ધ કાયોત્સર્ગમાં ગદ્દી બાહેરના અને અંદરના પરિગ્રહની ચિંતાર્થી નિવૃત્ત થાયછે. અને તે પ્રણામ કરતી વચ્ચે તે વચ્ચે વેસેછે, કારણકે દેવવંદના કરતા આરંભ અને સમાપ્તિમાં વેચાર વેસીને પ્રણામ થાયછે. અને તે શ્રાવક મન વચન અને કાયાના ત્રણ યોગ શુદ્ધ રાખેછે અર્થાત્ સાવચ વ્યાપાર છોડીદે છે. આવીરીતે સામાયિકમાં વર્તનાર શ્રાવક તે ત્રિજી પ્રતિમા ધારી કહેવાય છે. આ પ્રમાણે ટીકાના અભિપ્રાયથી સામાયિકને માટે કેટલોએક વિધિનો પ્રકાશ આપણને સારી રીતે પ્રાપ્ત થાયછે.

ષઢાવશ્યકરૂપ પ્રતિક્રમણને માટે પૂર્વાચાર્યો મુખ્યત્વે કરીને પ્રાતઃકાલ અને સાયંકાલે કરવાનો વિધિ બતાવેછે. મિથ્યાત્વ થવાથી, અસંયમ થવાથી તથા કષાય થવાથી જે અશુભયોગ થાય, તે અશુભયોગના વિચ્છેદને માટે જે નિંદાદ્વારા કરીને અશુભયોગ નિવૃત્તિરૂપ પ્રતિક્રમણ કરવું તે અતીતવિષયક તથા સંવર દ્વારા કરીને જે પ્રતિક્રમણ કરવું તે અનાગતકાલવિષયિક પ્રતિક્રમણ છે, તેથી એ મુખ્યત્વેકરિને દ્વિકાલવિષયિક પ્રતિક્રમણસિદ્ધ થાયછે અને નેમાં વર્તમાનનો પણ અંતર્ભાવ થઈજાયછે. પ્રતિક્રમણમાં કેટલાક આચારભેદથી સાધુ અને શ્રાવકના પ્રતિક્રમણ ભુદાભુદા થાયછે. કાલનાભેદથી દૈવસિક, રાત્રિક, પાશ્વિક, ચાતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક એ પાંચ ભેદોથી પ્રતિક્રમણ પાંચ પ્રકારનું કહેવાયછે.

આવી ષઢાવશ્યક ક્રિયાર્થી વિમુક્ત રહેનાર હરકોઈ શ્રાવક પોતાના શુદ્ધધર્મથી અદ્યય અધોગતિને પામેછે, આ પ્રસંગે લખવાને

સ્નેહ થાય છે કે, પ્રાચીન વસ્તુમાં જેની વિજય પતાકા આજના ભારતવર્ષ ઉપર ફરકતી હતી, જેના ભગવંતભાષિત નિષ્કલંક સિદ્ધાંતો સાંભળી અનેક પૃથ્વીપતિઓ પોતાના એકછત્ર રાજ્યનો પણ ત્યાગ કરીને ચાલી નીકળ્યા છે, જેના ગ્રંથોની ચમત્કૃતિ ભરેલી રચના વાંચી વાંચી ઇતર ધર્મના અર્વાચીન્ વિદ્વાનો પણ મોહ પામી જાયછે, અને જેની ઘણી દુષ્કર ક્રિયાથી ભય પામેલા પામર પ્રાણીઓને જૈન નામ ધારણ કરી વીજા નવીન વિરુદ્ધમાર્ગો કાઢવા પડેલા છે. એવો દિગંબરી સંપ્રદાય આજકાલ ઘણી પડતી સ્થિતિને પામતો જાયછે. કેટલાએક વિદ્વાન્ મદારકો લક્ષ્મીનીલ દેરમાં તળાતા હોવાથી શુદ્ધ ઉપદેશ આપી શકતા નથી. ત્યાગી અને વિદ્વાન્ મુનિઓનો બિલકુલ અભાવ હોવાથી પ્રત્યેક સ્થાનકે શુદ્ધ દેશનાનો પ્રવાહ પોહોચી શકતો નથી. છુલ્લક અને વ્રહ્મચારીઓ તો ઘણેભાગે અંતર્ધાન પામીગયેલાછે. આથીકરીને આ મદાન્ સંપ્રદાયને મોટો થક્કો લાગેલોછે. પરંપરા ઉપદેશના અભાવથી પ્રમાદી શ્રાવકો પોતાના ધર્મથી વિમુક્ત થતાજાયછે. તેથી કરી આ અસાર સંસારમાર્ગી ઉધાર કરનાર પોતાના પવિત્ર સંપ્રદાયને તેઓ ખુલતા જાયછે. જ્યારે સંપ્રદાયને ખુલી જવાય ત્યારે પોતાની આવશ્યકક્રિયા તરફ તેઓનું લક્ષ પ્રતિદિન ઓછુંથતું જાય તેમાં કાંઈપણ આશ્ચર્ય નથી.

આવી પડતી સ્થિતિમાં દિગંબરી શ્રાવકોના સદ્ભાગ્યને યોગ અને સહેર ભાવનગરમાં વસતા જૂજ દિગંબરી વર્ગના ઉધારકારક પુણ્યને બલેકરી મહાપવિત્ર અને અનુભવી વિદ્વાન્ મહામુનિરાજનો યોગ થઈ આવ્યો. એ મહાત્માની નિર્મલ મનોવૃત્તિમાં પ્રથમથીજ દિગંબરી સંપ્રદાયનો પવિત્ર સંસ્કાર રહેલો. પણ કોઈ કર્મયોગે તેઓને આ દેશમાં ઘણા વિસ્તારમાં પ્રવર્તતા તપાગચ્છમાં દીક્ષાયોગ થઈ ગયો હતો પણ પોતાના પ્રબલ પુણ્યના યોગથી અને

શુદ્ધ સનાતન દિગંબરી સંપ્રદાયના મહાન સંસ્કારના બલથી નેમને તે દીક્ષા રુચિકર થઈ નહીં. તેથી છેવટે સંવત્ ૧૯૬૩ ના જ્યેષ્ઠ શુક્લ ૧૦ ગુરુવારે અમો ભાવનગરના સંઘે કોઈ પ્રત્યક્ષ ગુરુના અભાવથી પ્રભુની સાંનિધ્યે ગૌતમગુરુને સ્થાપી દીક્ષા આપી અને તેમનું ‘હર્ષકીર્તિ’ એવું નામ ધારણ કરાવ્યું. આ મહોત્સવ મોટા આડંબરથી કરવામાં આવ્યો અને દિગંબરી સંઘમાં જયજયકાર પ્રવર્ત્યો.

દીક્ષા ધારણ કર્યા પછી તેઓને ચાતુર્માસ્ય રહેવાને માટે વિનંતિ કરી, ઇટલે કૃપાલુ અને ધર્મોપકારી એ મહાપુરુષે તે વાત કબુલ કરી અને પોતાના સંપ્રદાયના ઉદ્ધારને માટે સેતેર ભાવનગરમાં એક જૈનશાળા સ્થાપન કરી. જૈનવાલકોની પોતાની આવશ્ય ક્રિયાના ગ્રંથોના અભ્યાસને માટે ઉત્તમ વૃત્તિ જોડે, તેઓ આ લઘુ-ગ્રંથ શોધી બાહરે પાડવાનો નિશ્ચય કર્યો, આ પુસ્તકને શોધવામાં ઉત્તમ શુદ્ધ પરતો મળી શકી નહીં પણ તેઓ પોતાના અનુભવિ જ્ઞાનના બલથી અને મોટા પ્રયત્નથી આ ગ્રંથને આવી સ્થિતિએ મુકી શક્યા છે. ગ્રંથમાં કાંઈ કોઈ ટંકાણે માગધી શબ્દોમાં તેમને સ્ફુટ અર્થો કરેલા છે પણ કોઈ શુદ્ધ પરતકે ટીકાનો આધાર મળ્યો નહીં તેથી તેઓને સંદિગ્ધ રહેલા છે. સામાયિકમાં ત્રિજે પાને ‘પેલ્લિદાવા’ એ પદનો જે [‘ સંઘટ્ટ કરેલા ’] એવો અર્થ લખાણો છે, તે खોટો હોય એમ જણાય છે. તે શિવાય કેટલાક માગધી શબ્દોમાં શંકિત અર્થ રહેલા છે તેથી જો કોઈ વિદ્વાન, મટારક, કે શ્રાવક અમોને સૂચના કરશે તો અમે તેઓનો ઉપકાર માનીશું અને બીજી આદ્ય-તિમાં સુધારો કરવાને શક્તિમાન થઈશું.

આ ગ્રંથમાં સામાયિકની જયમાલ વિગેરે ગાથાનો અર્થ તથા પ્રતિક્રમણ મૂત્રનો સવિસ્તર અર્થ તૈયાર કરવા ધાર્યો હતો, પરંતુ ઉત્તમ ટીકા તથા શુદ્ધ પરત નહીં મળવાથી તેમજ ગ્રંથનો વિસ્તાર થવા-

ના ભયથી છાપવામાં આવ્યો નથી. આ પ્રથમાવૃત્તિ હોવાથી બુદ્ધિ
 દોષાદિકના સદ્ભાવે હસ્ત, દીર્ઘ, કાનો, માત્રા, અનુસ્વાર વિગેરેની
 ચૂક તથા અક્ષરાદિકની ન્યૂનાધિકની ચૂક મનુષ્યમતિથી અવશ્ય
 રહેલી હશે, તથા મંદબુદ્ધિના પ્રભાવથી કોડ ટેકાણે અર્થમાં પણ
 અશુદ્ધતા રહેલી હશે, કિંવદ્વના ! કદી જિનવચન વિરુદ્ધ છપાયા
 ની આચરૂણા થઇ હોય, તે સંબંધી જે કાંઈ મૃક્ષ્મ અપરાધ થયો હોય
 તો તે અપરાધનું દુષ્કૃત ત્રા પુસ્તક વાંચનારા દિગંવરી ચતુર્વિંશ
 સંઘ સમક્ષ એ મહામુનિ પોતે મિથ્યા કરે છે.

લી. શેઠ, નિયમચંદ સુરજીના તરફથી.

ભાવનગર જૈન દિગંવરી સંઘ.

सामायिक करवानो विधि.

नित्य प्रातःकाल, मध्यान्हकाल, अने सायंकाल ए त्रणकाले श्रावके अवश्य सामायिक करवुं जोइए. तेमां ओछामां ओछुं, प्रायः बेघडीतुं मुख्य प्रमाण लेवायछे जो कटि ए त्रणकालमां न वनेतो प्रातःकाले तो अवश्य करवुं जोइए. सामायिक करनारे प्रथम गुरुपासे जइ आज्ञा लेवी. जो गुरु नहोयतो उपाश्रयमां अथवा एकांत स्था-
नमां जइ सामायिक करवुं. सामायिक करनारे पूर्वदिशा के उत्तर दिशा तरफ मुख राखवुं. ते वखनें शुद्ध शरीर तथा शुद्ध वस्त्र के जे नाथी संसारिक अशुचि क्रिया न करी होय तेंवुं वस्त्र पेहेरी बैसेवुं. प्रथम 'जयजय निस्सही' ए त्रणवार भणी पछी 'निःसंगोऽहंजिनानां' तथा तेनी नीचे 'पांडकमामिभने' ए पाठ पूर्ण थाय त्यांगुधी हाथ जोड़ी बाली जबो. पछी पञ्चासन बसी 'नमो अर्हताय' ए नव (९) पदनो जाप तथा उच्छ्वास (२७) सत्ताविश करवा. उच्छ्वास कर-
वानो प्रकार एवो छे के, नवकार मंत्रना छ (६) भागे छपनो करवा ते छ भागना बे बे भाग करी, एक भाग चितवता उंचो श्वास लेवो अने बीजो भाग चितवता नीचो श्वास लेवो, जेमके 'नमो अरि-
हंताय' ए पद मनमां चितवनि उंचो श्वास लेवो, अने 'नमो सि-
ध्वाय' ए पद चितवी पालो नीचो श्वास लेवो, ए प्रमाणे 'न-
मो आयरियाय' ए पद उंचे श्वासे अने 'नमो उव्वझायाय' ए पद नीचे श्वास 'नमो ओए' ए पद उंचे श्वासे अने 'सच्चसा-
हुय' ए पद नीचे. एवी गीन नव (९) बार जाप्य करवा. पछी 'ईर्यापथे प्रचलता' ए श्लोकथी मांडीने 'इति सामायिकस्वीकारः' त्यांगुधी भणी सामायिकनो स्वीकार करवो पछी 'समता सर्व भूतेषु' (पत्र ११) ए श्लोकथी मांडीने 'सर्व सावद्ययांगविरतो

(૧૦)

ઽસ્મિ ' (પત્ર ૧૯) ત્યાંસુધી બળી જવું. પછી ચૈત્ય ભક્તિકાયો-
ત્સર્ગ કરવો તેમાં ' નમો અરહંતાણં ત્યાંથી માંડીને ' દુષ્કરિયં વો-
સરામિ (પત્ર (૧૭) ત્યાંસુધી બળી જવું. પછી કાર્યોત્સર્ગ કર-
તાં નવ (૯) જાપ્ય અને સત્તાવિશ (૨૭) ઉચ્છ્વાસ પ્રથમ કહ્યા
તે પ્રમાણે આપવા.

કાયોત્સર્ગ કરવાનો વિધિ.

કાયોત્સર્ગ કરતી વખતે પ્રથમ ઉભાથઈ, *જિનમુદ્રાકરી, સ્થિર
રહેવું, દૃષ્ટિ નાસિકાના અગ્રભાગ ઉપર રાખવી. તે વખતે બે હોટ બ
રાબર બીઠી દાંત પરસ્પર અડે નહીં તેમ સત્યાવિશ (૨૭) શ્વાસોચ્છ્વાસ
સ મંત્રપદ સાથે ચિંતવી પ્રભુનું ધ્યાન કરવું જેથી કાયોત્સર્ગનો ભંગ
થાય તેવા દોષ તે વખતે છોડી દેવા.

ઉપર પ્રમાણે કાયોત્સર્ગ કરીરહ્યા પછી 'ૐ નમઃ પરમાત્મને' (પત્ર
૧૮) ત્યાંથી માંડીને 'ત્રિઃપરીત્ય નમામ્યહં' (પત્ર ૧૯) એ આઠમી
ગાથા સુધી બળી જવું. પછી 'જયતિ ભગવાન્' (૨૦) એ શ્લોકથી
માંડીને 'સિદ્ધિં પ્રયચ્છંતુ નઃ' (પત્ર ૩૬) ૬ ઠી ગાથા સુધી બળી
જવું. પછી 'ઇચ્છામિ મંતે' એ પાઠ (પત્ર ૩૭) બળી પંચગુરુ ભક્તિ
કાયોત્સર્ગ પૂર્વ પ્રમાણે કરવો. ત્યાં પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે 'નમો અરહં-
તાણં' (પત્ર ૧૪ થી પત્ર ૧૭ સુધી) થોસ્સામિ એ ગાથાથી માંડીને
દુષ્કરિયં વોસ્સરામિ' ત્યાંસુધી બળી જવું. પૂર્વ પ્રમાણે ૨૭ ઉચ્છ્વાસ

* પગના આંગળની અંગુલીની બાજુ તરફના પોંહોચાને માંહે
માંહે ચાર આંગળનો આંતરો રાખ્યો હોય અને પગની પાછલની પા
નીની બાજુના ભાગમાં માંહે માંહે ચાર આંગળથી કાંઈક ઉળો આં-
તરો રાખ્યો હોય તે 'જિનમુદ્રા' કહેવાય છે.

લીધા પછી 'નમો અરહંતાણં' એ પદ મુલે ચોલી કાર્યોત્સર્ગ છોડ-
વો. છોડયા પછી ઉભા રહીનેજ લોગસ્સ (ૐ નમોઃ પરમાત્મને ત્યાં-
થી માંડી તે ત્રિઃ પરીત્ય નમામ્યહં) ત્યાંમુધી બળી જવું. આ ક્રમ
દરેક કાર્યોત્સર્ગમાં યાદ રાખવો. પછી નીચે બેસી 'પ્રતિહાર્યૈર્જિનાન્
સિદ્ધાન્' (પત્ર ૩૮) એ શ્લોકથી માંડીને 'જિણગુણ સંપત્તિ હોઝ
મદ્ધં' (પત્ર ૪૦) મુધી બળી જવું. પછી શાંતિ ભક્તિકાર્યોત્સર્ગ ઉ-
પર પ્રમાણે કરવો. પછી નીચે બેસીને 'શાંતિજિનં' (પત્ર ૪૧) ત્યાંથી
માંડીને 'જિણગુણસંપત્તિ મદ્ધં' (પત્ર ૪૪) ત્યાંમુધી બ-
ળી જવું. પછી સમાધિ ભક્તિકાર્યોત્સર્ગની પૂર્વ પ્રમાણે ક્રિયા કરવી.
પછી ઇષ્ટ પ્રાર્થના કરવામાં 'પ્રથમં કરણં ચરણં દ્રવ્યં નમઃ' એ પદ
ચોલી પ્રથમાનુયોગ, કરણાનુયોગ, ચરણાનુયોગ, અને દ્રવ્યાનુયો-
ગને નમસ્કાર કરવો. પછી 'શાસ્ત્રામ્યાસો' (પત્ર ૪૫) એ શ્લો-
કથી માંડીને 'મદ્ધય દુરુલ્લભ્યં રુલ્લભ્યં દિંતુ' (પત્ર ૪૬) ત્યાંમુધી બ-
ળીને પછી પૂર્વ પ્રમાણે સિદ્ધ ભક્તિકાર્યોત્સર્ગ કરવો, તેમાં ત્રણ
જાપ આપી ૯ શ્વાસોચ્છ્વાસ આપવા. પછી 'ત્વસિદ્ધે જયસિદ્ધે'
(પત્ર ૪૬) ત્યાંથી માંડીને અઠગુણાહુતિ સિદ્ધાણં' (પત્ર ૪૭)
ત્યાંમુધી બળી જવું. પછી પૂર્વ પ્રમાણે શ્રુતભક્તિકાર્યોત્સર્ગ કરવો.
પછી કોટીશંત દ્વાદશ' એ શ્લોકથી (પત્ર ૪૭) માંડીને 'મહોવ-
હિં શિરસા' ત્યાંમુધી બળી જવું. પછી આચાર્ય ભક્તિકાર્યોત્સર્ગ ક-
રવો, તેમાં ત્રણ જાપ આપી ૯ ઉચ્છ્વાસ કરવા. પછી 'શ્રુતજલ-
ધિ' એ શ્લોકથી (પત્ર ૪૮) માંડીને 'મોક્ષ માર્ગોપદેશકાઃ' (પ-
ત્ર ૪૯) ત્યાંમુધી બળી જવું. પછી ઇચ્છામિ ભંતે ર્યૈર્વાહિ' એ પા-
ઠ બળી પ્રથમ પ્રમાણે કાર્યોત્સર્ગ કરી સામાયિક સમાપ્ત કરવું.

इति सामायिक विधि : ।

અથ લઘુ સામાયિકનો પ્રકાર.

ઉપર પ્રમાણે જો વિસ્તારથી સામાયિક ન બની શકેતો તે-
ણે ફક્ત ' નિઃસંગોઽહં જિનાનાં ' ત્યાંથી માંડીને ત્રિઃપરીત્ય ન-
મામ્યહં ' ત્યાંસુધીની જે ક્રિયા આવે તે કરવી તેમાં પણ બે ઘડીના
પ્રમાણથી ઓછુ પ્રમાણ લેવું નહીં.

પ્રતિક્રમણ કરવાનો વિધિ.

પ્રત્યેક શ્રાવકે પ્રાતઃકાલ અને સાયંકાલ પ્રતિક્રમણ કરવું જો
ઈએ, તે પ્રતિક્રમણ દેવસિઓ (દિવસનું), રાત્રિઓ (રાત્રિનું), પશ્ચિમઓ
(પાશ્વિક), ચતુર્માસિઓ (ચોમાસાનું), અને સંવત્સરિઓ (સાંવત્સ-
રિક) એ કાલના બેદથી પાંચ પ્રકારનું છે. પ્રતિક્રમણ કરનાર શ્રાવકે
પ્રથમ પૂર્વ તથા ઉત્તર દિશામાં મુખ રાખી બેસવું. પ્રથમ 'નિઃસંગોઽ
હંજિનાનાં' એ પાઠ બળી તેમાં આવેલ નવ નવકારનો કાયોત્સર્ગ
કરી 'ત્રિઃપરીત્ય નમામ્યહં' ત્યાંસુધી બળીજવું. પછી સામાયિક લ-
ઈને પ્રતિક્રમણનો આરંભ કરવો. પ્રથમ 'પાપિષ્ઠેન દુરાત્મના' એ શ્લોક-
કથી (પત્ર ૫૦) માંડીને 'સિદ્ધભક્તિકાયોત્સર્ગ' પૂર્વ પ્રમાણે કરવો.
પછી 'નમો અરહંતાણં' (પત્ર ૫૫) થી માંડીને 'તત્સમિચ્છામિ દુક્કઠં'
(પત્ર ૬૩) ત્યાંસુધી બળીજવું. પછી વીરભક્તિકાયોત્સર્ગ કરવો તેમાં
'જોમયે' ત્યાંથી માંડીને 'દુષ્કરિયં વોસ્મરામિ' (પત્ર ૬૨) ત્યાંસુધી
બળીજવું. વીરભક્તિકાયોત્સર્ગમાં પાશ્વી હોયતો ૧૦૮ નવકારનો,
દિવસ સર્વથો ૩૬ નવકારનો અને રાત્રિ સંવધી ૧૮ નવકારનો
કાયોત્સર્ગ કરવો. પછી 'યઃસર્વાણિ' ત્યાંથી માંડીને 'તિથ્યચરભ-
ક્તિકાઉસર્ગંકરોમિ' ત્યાંસુધી બળીજવું. 'તિથ્યચરભક્તિકાયોત્સર્ગ
કર્યાપછી 'ચતુર્વીસં' ત્યાંથી માંડીને 'સમાધિભક્તિકાયોત્સર્ગં કરો-
મ્યહં' ત્યાંસુધી બળીને તે કાયોત્સર્ગ કરવો. તેમાં નવ નવકાર અને

(૧૩)

૨૭ શ્વાસોચ્છ્વાસ લેવા. પછી 'પ્રથમં કરણં' ત્યાંથી માંડીને ઇષ્ટ પ્રાર્થના કરવી. પછી 'ઈર્યાવહિનો' પાઠ ભળી નવ નવકારનો કા-
યોત્સર્ગ કરી પ્રતિક્રમણ સમાપ્ત કરવું.

સૂચના.

પ્રતિક્રમણમાં જે ટેકાળે 'દેવસિય' એવો પાઠછે, તે ટેકાળે દિ-
વસનું પ્રતિક્રમણ હોયતો 'દેવસિય' ભળવું. પણ જો રાત્રિ હોયતો
તે ટેકાળે 'રાઈડ' એવો પાઠ ભળવો. પાસ્ત્રી હોયતો 'પાસ્ત્રિય' એવો
પાઠ, ચોમાસામાં 'ચોમાસિય' એવો પાઠ અને સંવત્સરીમાં 'સંવ-
ત્સિરીય' એવો પાઠ ભળવો.

ઉપવાસનું પચ્ચાણ.

ઈચ્છેહમત્તપચ્ચાણં, સેઅસણંવા, પાણંવા, શ્વાદંવા, સાદંવા,
તિત્તંવા, કડુયંવા, કસાયલંવા, અંબિલંવા, મહુરંવા, લવણંવા, અ-
લવણંવા, સચિત્તંવા, અચિત્તંવા, તે મલ્લં ચઽવિહંઆહારં, અજ્જપ-
ચ્ચાણં. * જલંબિના, કલ્લે ઉપવાસે, પરેઉગ્ગદેસૂરે, પહિપુણે, પા-
રણં કરેજ્જ । જદિ અંતરં કાલંહવદ્ધિ તદ્દા અણસણં હોજ્જ । ધમ્મો-
ત્તિકિચ્ચા, ણિયમોત્તિકિચ્ચા, સંજમોત્તિકિચ્ચા, તપોત્તિકિચ્ચા, અરહંતસ-
લ્લિયં, સિદ્ધસલ્લિયં, સાહુસલ્લિયં, અપ્પસલ્લિયં, પરસલ્લિયં, દે-
વતાસલ્લિયં, દુરુલ્લિયં, કમ્મલ્લિયં, વોહિલાહો, સુગઈગમણં,
સમાહિમરણં, જિનગુણ સંપત્તિહોઽ + તુમ્હે, તે ભવતુ, તે ભવતુ, તે
ભવતુ ॥ ૧ ॥

* જો એકવાર જલ પિવાની ઝૂટ રાખવી હોયતો 'જલંબિના'
એ પદ ભળવું નહીં.

† સ્વહસ્તે પચ્ચાણ લેવો હોયતો મધ્ધં એમ બોલવો.

(१४)

पोसहो करवानुं पचखाण.

इच्छेहउत्तमंपोसहं, सब्वं मावज्जजोगं पचखाणं, करेह, सु-
त्तत्थंआयारं, धम्मस्साणं धरेह, पंचपरमेद्विमख्खियं तेमे भवतु॥२॥

पोसहो पारवानो प्रकार.

पारेमि पोसहं, अण्णाणेणवा, पमादेणवा, अमत्थभावेणवा पोस-
हम्मि, जांकिंपि सुत्तत्थं, आयारंण कयंतं, तस्सामिछामि दुक्कडं ॥३॥

॥ॐ नमः सिद्धेभ्यः॥

(जयजयजयनिस्सही निस्सही निस्सहीके०)

जय जय जय एम कहाने त्रणवार नैषेधकी कहेवी.

श्लोकः

निःसंगोऽहंजिनानांसदनमनुपमंत्रिःपरीत्यैत्यभक्त्या
स्थित्वागत्वानिषिद्द्युच्चरणपरिणतोऽन्तःशनैर्हस्तयुग्मं
भाले संस्थाप्य बुद्ध्या मम दुरितहरं कीर्तये शक्रवंदं
निंदादूरंसदाप्रक्षयरहितममुंज्ञानज्ञानुंजिनेंद्रम्॥१॥

अर्थः—संगरहित एवोहं भगवंतना अनुपम मंदिरमां जई, त्रण
प्रदक्षिणा फरी, भक्तिथी उभोरही, अंदर सारापरिणामथी निस्स-
हीनो उच्चार करी हलवे हलवे वेढाथ ललाट उपर राखी मारा पा-
पने हरनारा, इंद्रने बंदन करवा योग्य, निंदाथी दूर रहेनारा सदा
हितकारी, क्षयरहित, अने ज्ञानना सूर्यरूप एवा जिनेंद्र भगवंतनुं
हुं कीर्तन करुंछु ॥ १ ॥

पडिक्कमामि जंतु इरियावहियाए विराहणाए
अण्णागुत्ते अइगमणे णिग्गमणे ठाणेगमणे चं-
कमणे पाणुग्गमणे विज्जुग्गमणे हरिदुग्गमणे उ-
च्चारपस्सवण खेलसिंहाणय वियडिपईठावणिया
ए जेजीवा एइंदियावा बेंदियावा तेंदियावा चउरिं
दियावा पंचेंदियावा पणोल्लिदावा पेळ्ळिदावा संघ-
दिदावा संघादिदावा उद्दादिदावा परिदाविदावा
किरिछिदावा लेसिदावा छिंदिदावा जिंदिदावा

ઠાણદોવા ઠાણચંકમાણદોવા તસ્સુત્તરગુણં તસ્સ
પાયછિત્તકરણં તસ્સવિસોહિકરણં જાવઅરહં-
તાણં ભયવંતાણં ણમોક્કારં પજ્જુવાસં કરેમિ
તાવકાયં પાવકમ્મં દુચ્ચરિયંવોસ્સરામિ.

(પઢિક્રમામિ જ્ઞંતે કે૦) હે ભગવાન્ ! હું પ્રતિક્રમુંછું,
નિવર્તુંછું.(ઈરિયાવહિયાએ કે૦) માર્ગમાં ગમન છે પ્રધાન
જેમાં એવી.(વિરાહણાંએ કે૦) જંતુઓની વિરાધનાથી,(અ
ણાગુત્તે કે૦)અનુપયોગમાં,(અદ્ગમણે કે૦) અતિશયથી
ગમન કરવામાં,(ણિગમણે કે.) નીકલવામાં,(ઠાણેગમ
ણે કે૦) મિથ્યાત્વીને સ્થાનકે ગમન કરવામાં,(ચંકમણે
કે૦) તિહાંજ અરહા ફરહાં ફરવામાં (પાણુગમણેકે૦)
પ્રાણીને ચાંપવામાં (વિજ્ગમણે કે૦) બીજને ચાંપવામાં
હરિદુગમણે કે૦)નીલવર્ણવાલી એવી જે મૂલ સ્કંધાદિક દશ
પ્રકારની વનસ્પતિને પગથી ચાંપવામાં, (ઉચ્ચારપસ્સવણ
કે૦)વિષ્ટામૂત્ર કરવામાં,(સ્વેદાસિંહાણય કે૦) મુખનોબદ-
લો તથા નાસિકાની લીંટ કાઢવામાં(વિયડિ પડઠાવણિયાએ
કે૦)વિકૃતિનું પરિઠું તેમાં,(જે જીવા કે૦)જે જીવ(એ ઇંદિ
યા વા કે.)જેને શરીરરૂપ ઇંદ્રિય એક હોયતે,(બેંદિયા વા કે.)
જેને શરીર અને મુખ એ બે ઇંદ્રિયો હોય તે,(તેંદિયા વા કે૦)
જેને શરીર, મુખ, તથા નાસિકા એ ત્રણ ઇંદ્રિયો હોય તે, (ચઉ-
રિંદિયા વા કે૦) જેને શરીર, મુખ, નાસિકા અને નેત્ર એ

(३)

च्यार इंद्रियो होय ते, (पंचेंदिया वा के०) जेने शरीर, मूल,
 नासिका, नेत्र, अने कान ए पांच इंद्रियो होय ते, (पणोद्धि
 दावा के०) प्रणोदित करेला, (पेद्धिदा वा के०)
 संघट्ट करेला, (संघदिदा वा के०) एकठा करेला,
 (संघादिदा वा के०) संपट्ट करेला, (उद्धविदा
 वा के०) उपद्रव करेला, (परिदाविदा वा के०)
 परितापित करेला, (किरिछिदा वा के०) छेश करेला,
 (लेसिदा वा के०) भूमिसाथे घसेला, (छिंदि दा वा
 के०) छेदेला, (भिंदिदा वा के०) भेदेला, (ठाणदो
 वा के०) स्थानभ्रष्टकरेला, (ठाणचंकमणादो वा के०)
 एक स्थानेथी बीजे स्थान जाता, (तस्सुत्तर गुणं) तेपना उ
 त्तर गुणने अर्थे (तस्स पायछित्त करणं के०) तेने प्रा-
 यश्चित्त करवाने (तस्स विसोहिकरणं के०) तेने जसोधन
 करवाने (जाव अरहंताणं के०) ज्यां सुधि अरिहंतना
 (ज्ञयवंताणं के०) भगवन्तना (णमोक्कारं के०) पं
 चपदरूपी जे नवकार तेने मुखमांथी (पज्जुवासं करेमी
 के०) उच्चार करूं (तावकायं के०) त्यां सुधि (पाव
 कम्मं के०) पाप कर्मने (दुच्चरियं के०) दुष्ट कृत्यने
 (वोस्सरामि के०) त्याग करुं

॥ जय अर्ह ३ णमोअरहंताणं जाप्य ९ उच्छ्वास २७॥

(૪)

વસંતતિલકાદૃત્તમ્

શ્લોકઃ

ઈર્યાપથે પ્રચલતાય મયા પ્રમાદા
દેકેન્દ્રિયપ્રમુખજીવનિકાયબાધા ।
નિર્વર્તિતા યદિ જ્ઞવેદયુગાન્તરેક્ષા
મિથ્યા તદસ્તુ દુરિતં ગુરુ ભક્તિતો મે ॥૨॥

જ્ઞાવાર્થઃ--ઈર્યા પથિકે માર્ગમાં ચાલતા એવા મેં પ્રમાદથી એ
કેન્દ્રિય વિગેરે જીવનિકાયને કાદિ જો બાધા કરી દોય અથવા યુગ
ને આંતરે દૃષ્ટિ કરીને જોયું ન હોયતો તેથી થયેલું મારું જે પાપ તે
ગુરુની ભક્તિથી મિથ્યા થાઓ. ॥૨॥

શ્લોક

કરચરણતનુવિઘાતાદટતો નિહતઃ પ્રમાદતઃ પ્રાણી ।
ઈર્યાપથમિતિ જ્ઞાત્યા મુશ્ચેત્તદ્દોષહાન્યર્થ ॥ ૩ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--હાથ પગ અને શરીરના વિઘાતથી હરતા પડતા
જંતુઓને પ્રમાદથી હણતો એવો પ્રાણી ભયથી તેના દોષની હાનિને
અર્થે ઈર્યા પથને છોડીદે છે ॥ ૨ ॥

૬૦ ઈચ્છામિ મંતે ઈરિયાવહિયસ્સ આલોચેઉં પુવુત્તર
દક્ષિણ પછિમ।ચઉદિસુ વિદિસાસુ વિહરમાણેણ
જુગંતરદિઠિણા દઠ્ઠવા ડવડવચરિયાએ પમાદ દો
સેણ।પાણભૂદજીવસતાણં ઉવઘાદોકદો વા કારિ
દો વા કીરંતો વા । સમણુમાણિંદો તસ્સ મિચ્છા
મિ દુક્કહં ॥ ૩ ॥

(५)

अर्थः--(ईच्छामि जंते के०) हेमदंत! हुं इच्छुं (ईरि
यावहियस्स के०) इर्यापवित्ते, (आलोचेउं के०)
आलोचनाकरवाने, (पुव्वुत्तर दक्षिण पछिम के०) पूर्व,
उत्तर, दक्षिण अने पश्चिम, (चउदिसु के०) ए च्यार दिशा
ओमां, (विदिसासुके०) विदिशाओमां, (विहरमाणे
ण के०) विहारकरता, (जुगंतरदिठिणा के०) युगां
तरे दृष्टि करी, (दठ्ठा के०) देखवाने (डवडवचरिया
ए के०) डगले डगले गति करता. (प्रमाददोसेण के०)
प्रमाददोषधी (पणञ्चूदजीवसताणं के०) प्राणीरूपजीवो
नीसत्ताप्रत्ये, (उवघादोदो वा के०) जे उपघात दोष
धया होय. (कारिदोवा के०) कर्षाहोय, (कीरंतोवा के०)
कराव्या होय, (समणुमणिंदो के०) अनुमोद्याहोय, (त-
स्स मिछामि दुक्कडं के०) ते दुष्कृत मिथ्याकर्महुं,
शार्दूलविक्रीडित वृत्तम् ।

श्लोकः

न स्नेहाच्छरणं प्रयान्ति भगवन् पादद्वयं ते प्रजाः
हेतुस्तत्र विचित्रदुःखनिचयः संसार घोरार्णवः ।
अत्यंत स्फुर दुग्रश्मिनिकरव्याकीर्णं जूमंडलो
ग्रैष्मः कारयतीं दुपादसल्लिलच्छायानुरागं रविः ॥४॥

ज्ञावार्थः--हे भगवन्! प्रजाओ स्नेहधी तमारा बेचरणनी शरणे
आवतीनथी पण जेशरणे आवेछे तेनुकारण विचित्रदुःखोना समूहधी

(૬)

ધરેલો સંસારરૂપ ધોરસમુદ્રજ છે જેમ સ્ફુરણાયમાન થતાં એવા પોતાના
યના તીવ્રકીરણોના સમૂહથી સર્વ ધૂમંદલને વ્યાપ્ત કરતો એવો ગ્રીષ્મ
ઋતુનો સૂર્ય, લોકોને ચંદ્રનાકીરણો, જલ અને છાયાની ઉપર પ્રીતિ
ઉપજાવે છે. ॥ ૪ ॥

ક્રુદ્ધાશીવિષદદુર્જયવિષજ્વાલાવલીવિક્રમો
વિદ્યામેષજમંત્રતોયહવનૈર્યાતિ પ્રશાંતિં યથા ।
તદ્વત્તે ચરણારુણાંબુજયુગસ્તોત્રોન્મુખાનાં નૃણામ્
વિદ્વાઃકાયવિનાયકાશ્વસહસાશામ્યન્ત્યદોવિસ્મયઃ
॥૫॥

જ્ઞાવાર્થઃ--ક્રોધ પામેલા સર્પનો દંશ, દુર્જયવિષ, અગ્નિની
જ્વાલાની શ્રેણી અને વિક્રમ એ સર્વ વિદ્યા, ઔષધ, મંત્ર, જલ અને
હવનવહેકરીને જેમ શાંતિપામે છે, તેમ દેવભગવન્ તમારા બેચરણરૂપ
રાતાકમલની સ્તુતિકરવામાં જેપુરુષો તત્પર છે, તેઓના વિદ્યો તથા
શરીરનારોગો તત્કાલ શાંતિપામે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે ॥ ૫ ॥

સંતપ્નોત્તમકાંચનક્ષિતિધરશ્રીસ્પર્દિગૌરદ્યુતે ।
પુંસાં ત્વચ્ચરણપ્રણામકરણાત્પીડાઃ પ્રયાંતિ ક્ષયમ્ ।
ઉદ્યદ્ધાસ્કરવિસ્ફુરત્કરશતવ્યાઘાતનિષ્કાશિતા
નાનાદેહિવિલોચનદ્યુતિહરા શીઘ્રં યથા શર્વરી ॥૬॥

જ્ઞાવાર્થઃ--તપેલા સુવર્ણના પર્વતની શોભાની સ્પર્દા કરનારી
જેની ગૌરકાંતિ છે એવા દેવભગવન્ ! જેમ અનેક જાતના પ્રાણીઓના
લોચનની કાંતિને હરનારી રાત્રિ તત્કાલ હગતા સૂર્યના સ્ફુરણા-
યમાનથતા સૈકંદ્રો કીરણોના વ્યાઘાતથી નાશપામે છે. તેમ તમારા
ચરણમાં પ્રણામ કરવાથી પુરુષોની પીડાઓ તત્કાલ ક્ષય પામી
જાય છે ॥ ૬ ॥

ત્રૈલોક્યેશ્વરમંગલબ્ધવિજયાદત્યન્તરૌદ્રાત્મકા
 જ્ઞાનાજન્મશતાંતરેષુ પુરતો જીવસ્ય સંસારિણઃ
 કો વા પ્રસ્થલતીર્થ કેન વિધિના કાલોપદાવાનલા
 ન્ન સ્યાચ્છેત્તાવ પાદપદ્મયુગલસ્તુત્યાપગાવારણમ્ ॥૭॥

જ્ઞાવાર્થઃ--હે પ્રભુ તમારાવેચરણકમલની સ્તુતિરૂપ નદીનુંજો
 વારણ ન હોતતો આ કાલરૂપી ડગ્ર દાવાનલ કેજે ત્રૈલોક્યના ઈશ્વર
 નો પળ ખંગ કરીને વિજયને પામલોછે, જેનું અત્યંત મયંકર રૂપછે
 અને જે નાના પ્રકારના સંકડો જન્મની અંદર રહેલા સંસારીજીવ-
 ની આગલજ રહેલોછે, તેનાથી કયાવિધિવડે કોણપ્રાણી સ્થલના
 પામેછે. અર્થાત્ કોઈપણ પ્રાણી એ કાલ રૂપ દાવાનલમાંથી મુકાતો
 નથી. ॥૭॥

લોકાલોકનિરંતરપ્રવિતતજ્ઞાનૈકમૂર્તે વિજ્ઞો
 નાનારત્નપિનદ્વદણ્ડરુચિરશ્વેતાતપત્રત્રય ।
 ત્વત્પાદદ્વયપૂતગીતરવતઃ શીઘ્રં દ્રવંત્યામયા
 દર્પ્પાધ્માતમૃગેન્દ્રભીમનિનદાદ્વન્યા યથા કુઞ્જરાઃ ८

જ્ઞાવાર્થઃ--આ લોકાલોકને વિષે નિરંતર વિસ્તાર પામેલા
 જ્ઞાનની એક મૂર્તિરૂપ અને અનેક જાતના રત્નથી જડિત એવા દંડ
 વડે શોભાયમાન ત્રણ શ્વેતછત્રોને ધારણકરનારા હે ભગવાન! મેં
 મરેલા કેશરીસિંહના મયંકર શબ્દથી જેમ વનના હાથીઓ નાશી
 જયછે, તેમ તમારા વે ચરણ સંબંધી પવિત્ર ગીતના શબ્દથી સર્વ
 રોગો શીઘ્ર નાશ પામેછે ॥ ૮ ॥

દિવ્યસ્ત્રીનયનાભિરામવિપુલશ્રીમેરૂચૂડામણે
 ભાસ્વદ્વાલદિવાકરદ્યુતિહરપ્રાણીષ્ટજ્ઞામણ્ડલ ।

અવ્યાબાધમચિન્ત્યસારમતુલ્લં ત્યક્તોપમં શાશ્વતં
સૌખ્યં ત્વચ્ચરણારવિંદયુગલસ્તુત્યૈવ સંપ્રાપ્યતે ॥૯॥

ભાવાર્થ:--દિવ્યસ્ત્રીઓના નેત્રોને આનંદઆપનારા, મોટીશો-
ખાવાલા મેરુપર્વતના મુગટરૂપ, પ્રકાશમાન બાલસૂર્યની કાંતિને હર-
નારા અને પ્રાણીઓને ઇષ્ટછે ભામંડલ જેનું એવા હેમધ્રુ ! તમારા બંને
ચરણકમલની સ્તુતિથી બાધાવગરનું, અચિન્ત્યસારવાલું, અતુલ, અને
અનુપમ એવું શાશ્વત સુખ પ્રાપ્તથાયછે. ॥૯॥

યાવન્નોદયતે પ્રભાપરિકરઃ શ્રીભાસ્કરો ભાસયં
સ્તાવદ્ધારયતીહ પંકજવનં નિદ્રાતિ ભારશ્રમં ।

યાવત્ત્વચ્ચરણદ્વયસ્ય ભગવન્ન સ્યાત્પ્રસાદોદય
સ્તાવજીવનિકાય એષ વહતિ પ્રાયેણપાપંમહત્ ॥૧૦॥

ભાવાર્થ:--હેભગવન્ ! જ્યાંસુધી કાંતિઓનોસપ્તહરૂપ શ્રીસૂર્ય
પ્રકાશ કરતો ઝડપ પામતો નથી, ત્યાંસુધી કમલનું વન નિદ્રાના
અતિભારનોશ્રમ ધારણ કરેછે. તેવી રીતે જ્યાં સુધી તમારા બે ચરણ
નો પ્રસાદ ઝડપ પામ્યો નથી, ત્યાં સુધી આ જીવનિકાય પ્રાયઃ
મોટું પાપ વહન કરેછે ॥ ૧૦ ॥

શાન્તિશાન્તિજિનેન્દ્રશાન્તમનસસ્ત્વત્પાદપદ્માશ્રયાત્
સંપ્રાપ્તાઃ પૃથિવીતલેષુ બહવઃ શાન્ત્યર્થિનઃ પ્રાણિનઃ ।
કારુણ્યાન્મમ ભાક્તિકસ્ય ચ વિભો દૃષ્ટિં પ્રસન્નાં કુરુ
ત્વત્પાદદ્વયદૈવતસ્ય ગદતઃ શાન્ત્યષ્ટકં ભક્તિતઃ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:--હેશાન્તિજિનેન્દ્ર ! આપૃથ્વીતલનેવિષે શાંતિનાઅર્થ
એવા ઘણાંપ્રાણીઓ, તમારા ચરણકમલના આશ્રયથી શાંતમનવાલા
થઈને શાંતિને પામેલાછે, તેથી હેવિષુ ! તમારાચરણકમલ જેનાદેવતા

(९)

ॐ अने आ शांत्यष्टकनो भक्तिथी पाठकरतो एवोजे हुं तमारो भक्त
छुं तेनी ऊपर करुणायी प्रसन्नदृष्टि करो. ॥११॥

अनुष्टुप् वृत्तं.

नमः श्रीवर्द्धमानाय निर्द्धूतकलिल्लात्मने ।

सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥१२॥

ज्ञावार्थः--जनीविद्या आलोकसहित त्रणलोकने दर्पणनाजंहुं
आचरण करेछे, एवा मलिनस्वरूपने दूरकरनारा श्री वर्द्धमानस्वा-
मीने हुं नमस्कार करूंछुं. ॥१२॥

जिनेंद्रमुन्मूलितकर्मबन्धं प्रणम्य सन्मार्गकृतस्व
रूपम् । अनंतबोधादिभवं गुणौघं क्रियाकलापं
प्रकटं प्रवक्ष्ये ॥ १३ ॥

ज्ञावार्थः--कर्मनाबंधने मूलथीउखेडनार अने सन्मार्गमां पो-
ताना स्वरूपनेकरनार एवा जिनेंद्रभगवंतने प्रणामकरिने अनंतबो-
धनी आदिमां उत्पन्नययेला गुणनासमूहवाला सामायिकादि क्रि-
याकलापने हुं प्रगटरीते कहिश. ॥ १३ ॥

गाथा.

खमामि सव्वजीवाणं, सव्वे जीवा खमंतु मे ।

मेत्ती मे सव्वज्जूदेसु, वैरं मज्झं ण केणवि ॥ १ ॥

भवार्थः--(सव्वजीवाणं के०) सर्वजीवोने (खमामि
के०) खमावुंछुं. (सव्वेजीवा के०) सर्वजीवोने (खमंतु
मे के०) मातीउपर क्षमा करो मेत्तीमे सव्वज्जूदेसु के०)
सर्वभूत-प्राणीपात्रनी साथे मारे मैत्री हजो. (वैरं मज्झं ण
केणवि के०) मारे कोइनी साथे वैर हशो नही. ॥१॥

(૧૦)

ગાથા.

રાગબંધપદોસં ચ, હરિસં દોણજાવયં ।

ઉસ્સુગત્તં જયં સોગં, રદિ મરિદં ચ વોસ્સરે ॥ ૨ ॥

જાવાર્થ:--રાગબંધનોદોષ, હર્ષ, દીનતા, ચત્કંઠાપણું, ભય, અને શોક તે હું હૃદયથી વોસરાવુંછું. ॥ ૨ ॥

ગાથા.

હા દુઢકયં હા દુઢ ચિંતિયં, માસિયં ચ હા દુઠું ।

અંતો અંતો ડમ્મિ, પહુત્તા વેણ વેયંતો ॥ ૩ ॥

જાવાર્થ:--જે દુષ્ટકામકર્યું હોય, જે દુષ્ટચિંતવ્યુંહોય, અને જે દુષ્ટ કહ્યુંહોય તેમજ જે કાંઈ ગુપ્તરીતે દુષ્ટ કાર્ય થયુંહોય તેને હું દુર છોડુંછું. ॥૩॥

દઘે સ્વેત્તે કાલે, જાવે ય કદા વરાહસોહણયં ।

ણિંદણગરહણજુત્તો, મણિવચિકાણપઢિકમણં ४ ।

જાવાર્થ:--દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને ભાવને વિષે કદી કોઈની નિંદા ગર્હાં કરિહોય તેને હું મન. વચન અને કાયાયેકરીને પઢિ-કરુંછું. ॥ ૪ ॥

(અથકૃત્યપતિજ્ઞા કે૦) હવે આકૃત્યકરવાની પ્રતિજ્ઞા કરેછે. (જગવન્નમસ્તે કે૦) હે મગવન્ ! હું તમને નમસ્કાર કરુંછું. (એષોઽહં દેવવંદનાં કુર્યાંકે૦) આ હું દેવ વંદના કરુંછું. (ઇતિ સામાયિકસ્વીકારઃ કે૦) એ પ્રમાણે સામાયિકનો સ્વીકાર કરવો.

(૧૧)

શ્લોક:

સમતા સર્વભૂતેષુ સંયમઃ શુન્નજ્ઞાવના ।

આત્તરૌદ્રપરિત્યાગસ્તદ્ધિ સામાયિકં વ્રતમ્ ॥૧॥

ભાવાર્થઃ--સર્વપ્રાણીઉપર સમતા રાખવી, સંયમપાલવો, શુધ્ધ
ભાવના ધરવી, આર્ત અને રૌદ્રધ્યાનનો પરિત્યાગકરવો, એ સામા
યિકવ્રત કહેવાયછે. ॥૧॥

સિદ્ધંસમ્પૂર્ણજ્ઞવ્યાર્થં સિદ્ધેઃ કારણમુત્તમમ્ ।

પ્રશસ્તદર્શનજ્ઞાનચારિત્રપ્રતિપાદનમ્ ॥ ૨ ॥

સુરેન્દ્રમુકુટાશ્લિષ્ટપાદપદ્માંશુકેશરમ્ ।

પ્રણામામિ મહાવીરં લોકત્રિતયમંગલમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થઃ--પોતે સિદ્ધથયેલા, ભવ્યઅર્થથી સંપૂર્ણ, સિદ્ધિનું હ-
ત્તમ કારણરૂપ, શ્રેષ્ઠએવા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રને પ્રતિપાદનકર
નારા, જેના ચરણકમલના કીરણરૂપી કેશરા ઈંદ્રોના ઘુગટની સાથે
મલેલાછે અને જે ત્રણલોકમાં મંગલરૂપછે એવા મહાવીર-ભગવંતને હું
પ્રણામકરુંછું. ॥ ૩ ॥

આદૌ મધ્યેઽવસાને ચ, મંગલં જ્ઞાપિતં બુધૈઃ ।

તજ્જિનેન્દ્રગુણસ્તોત્રં, તદવિઘ્નપ્રાસિદ્ધયે ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થઃ--આરંભમાં, મધ્યમાં, અને અંતમાં મંગલાચરણકરવા
ને વિદ્વાનોએ કહેલુંછે, તેથી નિર્વિઘ્નપણાની સિદ્ધિથવાનેઅર્થે અહીં
જિનેન્દ્રભગવંતના ગુણોનું સ્તોત્ર કહેલુંછે. ॥ ૪ ॥

વિઘ્નાઃ પ્રણશ્યન્તિ જ્ઞયં ન જાતુ

ન ક્ષુદ્રદેવાઃ પરિલંઘયંતિ ।

अर्थान् यथेष्टांश्च सदा लभंते
जिनोत्तमानां परिकीर्तनेन ॥ ५ ॥

भावार्थः--उत्तमतीर्थकरोनुं कीर्तन करवाथी, विघ्नो विनाश
पामेछे, कदापि भय यतो नथी, हलकादेवताओ पराभवकरता नथी,
अने इच्छाप्रमाणे सर्वपदार्थो प्राप्तथायछे. ॥ ५ ॥

सिद्धेऽन्यो निष्ठितार्थेऽन्यो वरिष्ठेभ्यः कृतादरः ।
अभिप्रेतार्थसिद्ध्यर्थं नमस्कुर्वे पुनः पुनः ॥ ६ ॥

भावार्थः--सर्व अर्थने विषे निष्ठावाला उत्तम सिद्ध पुरुषोने
इच्छितअर्थनी मिद्धिने माटे हुं आदरथी बारंवार नमस्कार करछुं
॥ ६ ॥

आईमंगलकरणो, सिस्सा लहुपारया हवंतित्ति ।
मठ्ठमे अबुछित्ती, विज्जाविज्जाफलं चरमे ॥ ७ ॥
दुउण्णदं जहा जादं, बारसावत्तमेव य ।
चदुस्सिरं तिसुद्धिं च, किरियम्मं पउं जदे ॥ ८ ॥
किरियम्मं पिकरंतो, णहोदिकिरियम्माणिज्जराज्जा
गी । बत्ती साणण्णदरं, साहूठाणं विराहंतो ॥ ९ ॥
तिविहंतियरणशुद्धं, मयरहियंदुविहगणपुणरुत्तं ।
विणएणकम्मविशुद्धं, किदिकम्महोदिकायव्वं १०

संस्कृत श्लोकाः ।

योग्यकालासनस्थानमुद्रावर्तशिरोनतिः ।
विनयेन यथाजातः कृतीकर्माभिलं नजेत् ॥ १ ॥

ભાવાર્થ:--યોગ્યકાલ, આસન, સ્થાન, મુદ્રા, અને આવર્તવટં
મસ્તકને નમાદનાર અને વિનયવટે વર્તતાં એવો કૃતાર્થપુરુષ નિર્મલ
કર્મને ખજેછે ॥ ૧ ॥

સ્તવનાર્ચાસ્તુતિજપાન્ સામ્યાર્થં પ્રતિમાપ્યતે ।
યુજ્યાં યથામ્નાયમાદ્યાદતે સંકલ્પિતેઽર્હતિ ॥૨॥

જ્ઞાવાર્થ:--પ્રથમ આદરકરેલા અને સંકલ્પમાં ધારેલા અર્હત
ભગવાનને વિષે, સ્નાન, અર્ચા, સ્તુતિ, જપ. સમતા, કાયોત્સર્ગ
અને તૃપ્તિ હું આમ્નાય, પ્રમાણે અર્થાત્ શાસ્ત્રમર્યાદા પ્રમાણે જાંહું ॥૨॥
એકત્વેન ચરન્નિજાત્મનિ મનોવાક્યાયકર્મ્મચ્યુતે ।
કૌશ્વિક્ષિક્રિયતે ન જાતુ યતિવદ્યદ્વાગપિ શ્રાવકઃ ।
યેનાર્હચ્છુતાલ્લિઙ્ગવાનુપરિમયૈવેયકં નીયતે
ભવ્યોઽપ્યદ્રુતવૈજ્ઞવેઽત્રનસૃજેત્સામાયિકેકઃ સુધીઃ
॥૩॥

જ્ઞાવાર્થ:--જે વેકાલ સામાયિકને કરનારો શ્રાવક યતિનીપેટે
પોતાના આત્મામાં મન, વચન અને કાયાનાકર્મથી રહિત એવા પો
તાના આત્મામાં કોઈપણ કદિ વિકારને કરીશકતું નથી અને જેના
થી અર્હનશ્રુતનાલિંગને ધરનારો પુરુષ, પ્રૈવેયકની ઉપર જાયછે, એ
વા તે અદ્ભુતવૈભવવાળા વેકાલના સામાયિકને કયો સદ્બુધિવા-
લો ભવ્યપુરુષ ન આચરે. અઘાત ઉત્તમબુધિવાલો પુરુષ તો અવસ્ય
આચરે. ॥ ૩ ॥

અથકૃત્યવિજ્ઞાપના ભગવન્મોસ્તુ પ્રસીદંતુ
પ્રભુપાદા વંદિષ્યેહમિતિ ઇપોહં સર્વસાવચ્યયોગ
વિરતોસ્મિઃ

(अथकृत्यविज्ञापनाके०) हवे कृत्य करवानी विज्ञापना करेछे. (जगवन् नमोऽस्तु के०) हे भगवन् हुं तमोने नमस्का रहंछुं. (प्रसीदन्तु प्रज्जुपादाः के०) आप पूज्यपादप्रभु प्रसन्नथाओ. (वंदिष्येऽह मिति के०) हुं बंदना करिष. (ए षोऽहं सर्वसावद्ययोगविरतोऽस्मि के०) आ हुं सर्व सावद्य योगथी विराम पाय्छुं ४ (अथ पौर्वाह्निकदेववं दनायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं ज्ञावपूजावंदनास्तवसमेतं श्रीचैत्यजक्तिकायोत्स र्गं करोम्यहं के०) हवे सवारनी देववंदनायां पूर्वाचार्यना अनुक्रमथी सकलकर्मना क्षयने अर्थे भावपूजावंदना अने स्तवनेस हित श्रीचैत्यभक्तिने माटे हुं कायोत्सर्ग करंछुं ॥ ५ ॥
 (एमो अरहंताणं एमो सिद्धाणं एमो आइरियाणम्।
 एमो उवप्पायाणं एमो लोए सब्बसाहूणं ॥ १॥)

ज्ञावार्थः--अरिहन्तने नमस्कारहो, सिद्धने नमस्कारहो, आ चार्यने नमस्कारहो, ऊर्पयायने नमस्कारहो, सर्वलोकनेविषे रहेला साधुओने नमस्कारहो.

चत्तारिमंगलं अरहंतमंगलं सिद्धमंगलं साहू मंगलं केवलीपण्णत्तो धम्मोमंगलं चत्तारिलो गो त्तमा अरहंतल्लोगोत्तमा सिद्धल्लोगोत्तमा साहूल्लो गोत्तमा केवलिपण्णत्तो धम्मोल्लोगोत्तमा चत्तारि सराणंपवज्जामि अरहंतसरणंपवज्जामि सिद्धसर

एणंपवज्जामि साहूसरणंपवज्जामि केवल्लिपणत्तो
धम्मोसरणंपवज्जामि

चत्तारि मंगलं अरहंतमंगलं सिद्धमंगलं साहू
मंगलं केवल्लिपणत्तो धम्मो मंगलं के०) केवल्लि
ए प्ररूपेलो धर्म ते मंगल छे. (चत्तारि लोगोत्तमा के०)
च्यार लोकोत्तम छे. (अरहंतलोगोत्तमा के०) अरिहंत
लोकोत्तम, (सिद्ध लोगोत्तमा के०) सिद्धलोकोत्तम, (सा
हूलोगोत्तमा के०) साधु लोकोत्तम, (केवल्लिपणत्तो
धम्मो लोगोत्तमा के०) केवलीए प्ररूपेलो धर्म लोकोत्तम
(चत्तारि सरणं पवज्जामि के०) च्यार शरणे जाउं छुं.
(अरहंत सरणं पवज्जामि के०) अरिहंतने शरणे जाउछुं
(सिद्ध सरणं पवज्जामि के०) सिद्धने शरणे जाऊं छुं.
(साहू सरणं पवज्जामि के०) साधुने शरणे जाऊं छुं.
(केवल्लिपणत्तो धम्मो सरणं पवज्जामि के०)
केवलीए प्ररूपेला धर्मनी शरणे जाऊं छुं.

अद्वाइदीवदो समुद्देसु पणारस कम्मभूमीसु
जावअरहंताणं ज्ञयवताणं आदियराणं तित्थय
राणं जिणाणं जिणोत्तमाणं केवल्लियाणं सिद्धा
णं बुद्धाणं परिणिव्वुदाणं अंतयडाणं पारयडाणं
धम्मायरियाणं धम्मदेसयाणं धम्मायगाणं
धम्मवरचावरंगचक्कवट्ठीणं देवाहिदेवाणं णाणा

एणं दंसणाणं चरित्ताणं सदा करोमि किरियम्मं
 करेमिज्जंते सामाइयंसावज्जजोगंपच्चरकामि जा
 वनीयमंतिविहेण मणसा वचिया कायेण एक
 रेमि एकारेमि अस्संपि करंतंणसमणुमस्सामि
 तस्स भंते अइचारं पडिक्कमामि णिंदामि गरहा
 मि अप्पाणं जाव अरहंताणं ज्ञयवंताणं एमो
 कारं पज्जुवासं करेमि तावकायं पावकम्मं दुच्च
 रियं वोस्सरामि

(अट्ठाईदीवदोसमुद्देसुके०) अदिट्ठीपवंसमुद्द संबंधीजे
 (पण्णरस कम्मभूमीसु के०) पनर कर्मभूमिस्त्रेनविषे
 रहेला (जावअरहंताणं के०) जेटला अरिहंतोने (भयवं
 ताणं के०) भगवंतांने (आदियराणं के०) द्वादशांगीने
 आदिने करनारने (तित्थयराणंके०) तीर्थकरोने (जिणां
 णं के०) जिनेश्वरोने (जिणोत्तमाणं के०) जिनोत्तमने
 (केवलियाणं के०) केवलीने, (सिद्धाणं के०) सि-
 ध्धने, (बुद्धाणं के०) बुद्धने, (परिणिबुदाणं के०)
 मोक्ष पायेलाने, (अंतयडाणं के०) अंतगड केवलीने, (पा
 रयडाणं के०) पार पायेलाने, (धमायरियासं के०)
 धर्माचार्यने (धम्मदेसयाणं के०) चतुर्विधसंघने द्वादशांगी
 रूप अमृतनोपानकरावनार ने (धम्मणायगाणं के०) धर्म-
 नानायकने (धम्मवरचावरंग चक्कवट्ठीसं के०) धर्म

પ્રધાન શ્રેષ્ઠે ચારગતિના અંતને કરવાને વિષે ઉત્તમચક્રવાર્તિસમા
 નને (દેવાહિદેવાસં કે૦) દેવાધિદેવ, ને ણાણાણંકે.)
 જ્ઞાનને (દંસણાણં કે૦) દર્શનને (ચરિત્તાણં
 કે૦) ચરિત્ર ને (સદાકરોમિ કે૦) હું મ્મેસા કહુંછું,
 (કિરિયં મિ કે૦) કરાવુંછું. (કરેમિ જંતે
 સામાઙ્યં કે૦) હે ભદંત! હું સામાયિક કહુંછું (સ-
 વ્વસાવજ્જજોગં પચ્ચરકામિ જાવંજ્જીવં કે૦)
 હું જાવજીવ સુધી સર્વ સાવધયોગના પચ્ચાણ કહુંછું. તિવિદે
 ણ કે૦) ત્રણ પ્રકારે કરીને (મણ્ણસા વચ્ચિયાકાયેણ
 કે૦) મન, વચન અને કાયાયે કરીને (આકરેમિ આકારેમિ
 અસંપિ કરંતં આસમણુમણ્ણામિ કે૦) હું કરતોનથી,
 હું કરાવતો નથી અને બીજો કરતોહોય તેને અનુમોદના કરતોનથી.
 (તસ્સમંતે અણ્ણચારં પઢિક્કમામિ કે૦) હે ભદંત ! તે
 અતિચારને હું પ્રતિક્રમુંછું. ણિંદામી કે૦) નિંદુછું, (ગરહા-
 મિ કે૦) ગહુંછું. (અપ્પાણં જાવ અરહંતાણં ત્રય-
 વંતાણં ણમોકારં પજ્જુવાસં કરેમિ કે૦) જ્યાંસુ-
 થી અરિહંત ભગવંતનાનવકારનો મુલથકી સ્પષ્ટઉચ્ચાર નકહું ત્યાં
 સુધી કાયોત્સર્ગ કહુંછું. (તાવકાયં પાવકમ્મં દુચ્ચરિયં
 વોસ્સરામિ કે૦) ત્યાંસુધી મારિ કાયા અને પાપકર્મ તથા
 દુષ્ટ કૃત્ય વોસરાવુંછું. પટેલે ત્યાગ કહુંછું

*જેશ્રાવકહોયતેણેં અહીં “ જાવનિયમં ” એમ
 બોલવું.

(જય અર્હણમો અરહંતાણં જાપ્ય ૯ દીયંતે ઉ-
ચ્છ્રાસ ૨૭ ।

ૐનમઃપરમાત્મને નમોને કાંતાય સંતાય યો-
સ્સામિહં ।

જિણવરે તિથ્થયરે કેવલી અણંતજિને
ળરપવર લોયમહિણ, વિહુય રયમલે મહપ્પણે ॥૧॥

જ્ઞાવાર્થઃ--ૐકારનેનમસ્કારહો પરમાત્માને અનેકાંતને આકાં-
તને સંતનેપ્રત્યે હું સ્તુતિકરુંછું જિનવરને તિથ્થવરને કેવલિઅનંતજિન
ને તથાનરલોકતથાશ્રેષ્ઠ લોકમાં પૂજ્ય અને રજોમલે રહિત એવા મ-
હાત્માને નમુંછું. ॥૧॥

લોયસ્સુજ્ઞોયયરે, ધમ્મં તિથ્થંકરે જિણેવંદે ।
અરહંતે કિત્તિસ્સે, ચઉવિસં ચે વ કેવલિણો ॥૨॥

ભાવાર્થઃ--લોકનેવિષે ઉદ્યોત કરનારા, ધર્મપ્રધાનજેતીર્થ રૂપ
એવા જિનભગવંતને હું વંદનાકરુંછું. અને કર્મરૂપ શત્રુને હણનારા
જે અરિહંત તથા કેવલજ્ઞાની ચોવિશ તીર્થકરોનું હું કીર્તન કરીશ. ॥૨॥

ઉસહ મજિયં ચ વંદે સંભવમન્નિણંદણં ચ ।
સુમહં ચ પોમપ્પહં, સુપાસં જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે ॥૩॥

ભાવાર્થઃ--રુષભદેવ, અજિતસ્વામી, સંભવનાથ, અભિનંદન
સુમતિનાથ, પદ્મપદ્મ, સુપાર્શ્વનાથ, અને ચંદ્રમુને હું વંદના કરુંછું. ॥૩॥
સુવિહિંચ પુષ્પયંતં, સીયલસેયંસવાસુપુજ્જંચ ।
વિમલ્લમણંતંજયવં, ધમ્મંસંતિં ચ વંદામિ ॥૪॥

ભાવાર્થઃ--સુવિધિનાથ, પુષ્પદંત, સીતલનાથ, શ્રેયાંસ, વા

મૂણ્ય, વિમલનાથ, અનંતનાથ, ધર્મનાથ, અને શાંતિનાથ ધગવં
તને હું વંદના કરુંછું ॥૪॥

કુંથું ચ જિણવરિંદં, અરં ચ મલ્લિં ચ મુણીસુવયંચ ।
ણમિંવંદે અરિટ્ટણેમિં તદ્દપાસં વહ્નમાણંચ ॥ ૫ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-કુંથુનાથ, અરનાથ, મલ્લિનાથ, મુનિસુવ્રત, નમિ,
અરિષ્ટનેમિ, પાર્શ્વનાથ, અને વર્દમાનસ્વામી ને વંદના કરુંછું ॥૫॥
એવમણ અભિચ્છુયા, વિહુયરયમલા ।
પહીણજરમરણા, ચડવિસંપિજિણવરા તિથ્યરામે
પસીયંતુ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:-એવા તે બિહુક, રજોમચ્છેરહિત, અને જરામરણે ક-
રીને રહિત એવા ચોવિશ તીર્થંકરો મને પ્રસન્ન થાઓ ॥૬॥
કિત્તિયવંદિયમહિયા, એદે લોગોત્તમા જિણા સિદ્ધા ।
આરોગાણાણલાહં, દિંતુ સમાહિં ચ મે વોહિં ॥ ૭ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-જેમનો મહિમા કીર્તિરૂપે ગાયેલો છે એવા લોકને
વિષે ઉત્તમ સિદ્ધ ધગવંત મને આરોગ્ય તથા જ્ઞાનનો લાભ આપો
અને સમાધિ તથા વોધિ લાભ આપો ॥ ૭ ॥
ચંદેહિં ણિમ્મલયરા, આઈચ્છા ડહિયં પયાસંતા ।
સાયરમિવ ગંજીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિશંતુ ॥ ૮ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-ચંદ્રના જેવા નિર્મલ સર્વનુંહિતકરનારા અને સા-
ગરના જેવા ગંભિર એવા સિદ્ધ પુરુષો મને સિદ્ધિ આપો. ॥ ૮ ॥
યાવંન્તિ જિનચૈત્યાનિ વિદ્યન્તે જુવનત્રયે ।
તાવંન્તિ સતતં જ્ઞક્તયા, ત્રિઃપરીત્ય નમામ્યહં ॥ ૧ ॥

જાવાર્થ:--આ ગ્રણ મુવનમાં જેટલા જિનચૈત્યો છે, તેટલા જિનચૈત્યોને, હંમેસા ગ્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને ભક્તિથી હું નમસ્કાર કરુંછું. ॥ ૧ ॥

હરિણિવૃત્તમ્.

જયતિ ભગવાન્ હેમાંભોજ પ્રચારવિજૃંભિતા
વમરમુકુટચ્છાયોદ્દીર્ણ પ્રભાપરિચુંબિતૌ ।
કલ્પહૃદયા માનોદ્ધ્રાન્તાઃ પરસ્પરવૈરિણો
વિગતકલુષાઃ પાદૌ यस્ય પ્રપદ્ય વિશશ્વસુઃ ॥૨॥

જાવાર્થ:--સુવર્ણના કમલ ઉપર પ્રચાર કરનારા અને નમતા
एवा देवताना मुगटनी कांतिने चुंबन करनारा एवा जेना बे चर-
णने प्राप्त करीने जे पुरुषो मलिन हृदयवाला, मानथी भमेला અને
પરસ્પર વૈરવાલા છે તેઓ પણ પાપ રહિત થઈને પરસ્પર વિશ્વાસી
થાયછે, एवा ते भगवान् जय पाમેछे. ॥ ૨ ॥

તદનુ જયતિ શ્રેયાન્ ધર્મઃ પ્રવૃદ્ધમહોદયઃ
કુગતિ વિપથ ક્લેશાદ્યોઽસૌ વિપાશયતિ પ્રજાઃ ।
પરિણતનયસ્યાંગીભાવાદ્ધિવિક્તવિકલ્પિતં
ભવતુ ભવતસ્તાતૃત્રેધા જિનેન્દ્રવચોઽમૃતં ॥ ૩ ॥

જાવાર્થ:--નઠારી ગતિરૂપ વિપરીત માર્ગના ક્લેશથી જે પ્રજા
ને છોડાવેછે, एवो महोदयने वधारनारो श्रेष्ठ धर्म जय पाમેछे. प-
रिणत नयना अंगीभावथी विवेचन करेलું, श्री जिनेन्द्र भगवंतनुं
ગ્રણ પ્રકારનું વચનામૃત તમારી રક્ષા કરનારું થાઓ ॥ ૩ ॥

તદનુ જયતાઝ્જૈની વિત્તિઃ પ્રભંગતરંગિણી
પ્રભવવિગમ ધ્રૌવ્યદ્રવ્યસ્વભાવવિભાવિની ।

નિરૂપમસુખસ્યેદં દ્વારં વિઘટ્ય નિર્ગલં
વિગતરજસં મોક્ષં દેયાન્નિરત્યયમવ્યયમ્ ॥૪॥

જ્ઞાવાર્થ:-તેપછી અનેક ભાંગા (પ્રકાર) ની સરિતારૂપ, અને
ઉત્પત્તિ નિગમ (વિનાશ) અને પ્રૌઢ્ય એ ત્રણ પ્રકારના દ્રવ્ય સ્વભા-
વને જણાવનારી તે જૈનની જ્ઞાનસંપત્તિ જયપામો. જે જ્ઞાનસંપત્તિ
નિરૂપમસુખ, ઇટલે મોક્ષસુખનું ઉઘાડેલું દ્વારછે. તે રજોગુણરહિત
અવિનાશી અને અવ્યય એવા મોક્ષને આપો ॥૪॥

આર્યાવૃત્તમ્ ।

અર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયેજ્યસ્તથા ચ સાધુજ્યઃ।
સર્વજગદ્વંદ્યેજ્યો, નમોઽસ્તુ સર્વર્ત્ર સર્વેજ્યઃ ॥૧॥

જ્ઞાવાર્થ:-સર્વજગતનેવંદન કરવાયોગ્ય એવા અર્હત, સિદ્ધ,
આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને સર્વદા નમસ્કારહો. ॥૧॥

મોહાદિસર્વદોષારિઘાતકેજ્યઃ સદાહતરજોજ્યઃ
વિરહિતરહસ્કૃતેજ્યઃ, પૂજાર્હેજ્યો નમોઽર્હદ્જ્યઃ ॥૨॥

જ્ઞાવાર્થ:-મોહાદિક સર્વ દોષરૂપી શત્રુઓને નાશ કરનારા
રજોગુણને હણનારા અને દુષ્કૃત્યરહિત એવા પૂજવાયોગ્ય અર્હત મ-
ગવંતને હું નમસ્કાર કરુંછું. ॥ ૨ ॥

ક્ષાંત્યાર્જ્જવાદિગુણસુસાધનં સકલલોકહિતહેતું।
શુભધામાનિ ધાતારં વંદે ધર્મં જિનેન્દ્રોક્તમ્ ॥૩॥

જ્ઞાવાર્થ:-ક્ષાંતિ સરલતા વિગેરે ગુણોના સમૂહને સંપાદન
કરવામાં સાધનરૂપ, સર્વ લોકોના હિતનું કારણ અને શુભ તેજને
વધારનાર એવા જિનેન્દ્ર ભાષિત ધર્મને હું વંદના કરુંછું. ॥ ૩ ॥

મિથ્યાજ્ઞાનતમોવૃત્ત,લૌકિકજ્યોતિરમિતગમયોગિ
સાંગોપાંગમજેયં, જૈનં વચનં સદાવંદે ॥ ૪ ॥

જ્ઞાવાર્થ:--મિથ્યા જ્ઞાનરૂપી અંધકારથી વ્યાપ્ત એવા લોકને
વિષે જ્યોતિરૂપ માનેકારિને રહિત, કોઈના યોગે કરિને રહિત, અં
ગ ઉપાંગ સહિત, અને જિતી શકાય નહીં તેવાં જૈનવચનને હું સદા
વંદના કરુંછું. ॥ ૪ ॥

ભવનવિમાનજ્યોતિર્વ્યંતરનરલોક વિશ્વચૈત્યાનિ ।
ત્રિજગદભિવંદિતાનાં, ત્રિધા વંદે જિનેંદ્રાણામ્॥૫॥

જ્ઞાવાર્થ:--ભવન, વિમાન, જ્યોતિ, વ્યંતર અને નર એસવૈના
લોકમાં રહેલા એવા ત્રણ જગતે વાંદેલા જિનેંદ્રોના સર્વ ચૈત્યોને હું
મન, વચન અને કાયાવડે કરીને વંદના કરુંછું. ॥ ૫ ॥

ભુવનત્રયેऽપિ જીવનત્રયાધિપાઃપ્રચ્છયં તીર્થકર્તૃણામ્।
વંદે જ્ઞવાગ્નિશાન્ત્યૈ વિજ્ઞવાનામાલયાલીસ્તાઃ॥૬॥

જ્ઞાવાર્થ:--સંસારરહિત ત્રણ ભુવનના અધિપતિઓએ પૂજવા
યોગ્ય એવા તીર્થકરોની ત્રણભુવનનાં રહેલી ચૈત્યોની તે શ્રેણીઓને,
સંસારરૂપ અગ્નિની શાંતિને અર્થે હું વંદન કરુંછું. ॥ ૬ ॥

इति पञ्च महापुरुषाः प्रणुता जिनधर्म वचन चैत्यानि।
चैत्यालयाश्च विमलां, दिशंतु बोधिं बुभुजनेष्टाम्॥७॥

જ્ઞાવાર્થ:--૫ પ્રમાણે સ્તુતિ કરેલા પંચપરમેષ્ઠી પુરુષો, જિન
ધર્મ, જિનવચન, જિનપ્રતિવિંવ, અને જિનચૈત્ય, એ સર્વે વિદ્વાન પુ-
રુષોએ ઇચ્છેલા નિર્મલ બોધને આપો ॥ ૭ ॥

(૨૩)

ઔપચ્છંદસિકવૃત્તમ્ ।

અકૃતાનિકૃતાનિચાપ્રમેયદ્યુતિમંતિદ્યુતિમત્સુમંદિરેષુ
મનુજામરપૂજિતાનિ વંદે પ્રતિર્વિંબાનિ જગત્રયેજિના
નામ્ ॥ ૧ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--કાંતિવાલાચૈત્યોમાં રહેલા, અપ્રમેય કાંતિવદેશો-
ખતા, અને મનુષ્યતથાદેવતાઓ પૂજેલા એવા ત્રણજગતના શાશ્વત
અને સ્થાપિત એવા જિનભગવંતના પ્રતિર્વિંબોને હું વંદના કરુંછું ॥૧॥
દ્યુતિમંડલજ્ઞાસુરાંગયષ્ટીર્જુવનેષુત્રિષુન્નૂતથેપ્રવત્તાઃ।
વપુષાપ્રતિમા જિનોત્તમાનાં પ્રતિમાઃ પ્રાંજલિરસ્મિ
વંદમાનઃ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થઃ--કાંતિનામંડલથી જેમના અંગની યષ્ટિ પ્રકાશમાન
છે, ત્રણ ભુવનમાં જેઓ મોક્ષ સપત્તિને અર્થે પ્રવર્તેલી છે. અને
શરીરથી જેમને કોઈરૂપમા આપીશકાતી નથી, એવી જિનભગવા
નની પ્રતિમાઓને હું અંજલી જોડીને વંદના કરુંછું. ॥૨॥
વિગતાયુધવિક્રિયાવિન્નૂષાઃપ્રકૃતિસ્થાઃકૃતિનાંજિને
શ્વરાણામ્
પ્રતિમાઃ પ્રતિમા ગૃહેષુ કાંત્યાપ્રતિમાઃ કલ્મષશાં
તયેઽભિવંદે ॥૩॥

જ્ઞાવાર્થઃ--જેમણે શસ્ત્રવિગેરેની વિક્રિયાનો ત્યાગ કરેલોછે,
જેઓની પાંસે વસ્ત્ર આમૂષણ રહેતા નથી તેથી સ્વરેસ્રવા પોતાના પ્ર
કૃતિસ્વરૂપમાં રહેલી, અને ચૈત્યોમાં કાંતિવદે કરીને અનુપમપણે

(૨૪)

વિરાજતી એવી કૃતાર્થ યગવંતની પ્રતિમાઓને પાપનિ શાંતિને માટે
હું વંદના કરુંછું. ॥૩॥

કથયન્તિ કષાયમુક્તિલક્ષ્મીં પરયાશાંતતયાભવાં-
તકાનામ્ ।

પ્રણમामિ વિશુદ્ધયે જિનાનાં પ્રતિરૂપાણ્યભિરૂપમૂ-
ર્તિમંતિ ॥૪॥

જ્ઞાવાર્થ:--જેઓ સંસારને નાશકરનારામુનિઓ તથા પ્રાણી
ઓને પોતાનો ઉત્કૃષ્ટશાંતતાથી કષાયોની મુક્તિરૂપલક્ષ્મીને કહેછે,
એવા અભિરૂપ મુર્તિવાળા યગવંતના પ્રતિબિંબોને શુદ્ધિને અર્થે હું
પ્રણામકરુંછું. ॥૪॥

યદિદં મમ સિદ્ધ ભક્તિનીતં સુકૃતં દુઃકૃતવર્ત્મનિરો-
ધિતેન, ।

પટુના જિનધર્મ્મ એવ જ્ઞક્તિર્ભવતાજ્ઞન્મનિ જન્મનિ
સ્થિરા મે ॥૫॥

જ્ઞાવાર્થ:--દુષ્કૃત (પાપ) નામાર્ગનોરોધકરવાને ચતુરણવાર્ધે સિ-
દ્ધપુરુષોની ભક્તિથી જે સુકૃત સંપાદન કરેલું હોય તો તેનાથી બ-
વભવનેવિષે મારી ભક્તિ જિનધર્મમાંજ સ્થિરથાઓ. ॥૫॥

અનુષ્ટુપ્

અર્હતાં સર્વજ્ઞાવાનાં દર્શનજ્ઞાન સંપદામ્ ।

કીર્ત્તયિષ્યામિ ચૈત્યાનિ યથાબુદ્ધિવિશુદ્ધયે ॥૬॥

ભાવાર્થ:--સર્વભાવોને જાણનારા, દર્શન તથા જ્ઞાનની સંપત્તિ
વાળા એવા અર્હત યગવાનાના ચૈત્યાંતું બુદ્ધિની શુદ્ધિને માટે હું કીર્તન
કરીશ. ॥૬॥

श्रीमद्भावनवासस्थाः स्वयंभासुरमूर्तयः।

वंदिता नो विधेयासुः प्रतिमाः परमां गतिम् ॥ २ ॥

भावार्थः--शोभायमान एवा भावनारूप मंदिरमारहेली, स्वाभाविक प्रकाशमान मूर्तिवाली प्रभुनीप्रतिमाओ वंदना करनार्थी अमोने परमगतिआपो. ॥ २ ॥

यावन्ति संति लोकेऽस्मिन्नकृतानि कृतानि च ।

तानि सर्वाणि चैत्यानि वंदे भूयांसि नूतये ॥ ३ ॥

भावार्थः--आ लोकमां जेटला साश्वत तथा स्थापित चैत्योछे, ते सर्वघणाचैत्योनेसंपत्तिने अर्थे हुं वंदना करंछुं ॥ ३ ॥

ये व्यंतरविमानेषु स्थेयांसःप्रतिमागृहाः।

ते च संख्यामतिक्रान्ताः संतु नो दोष शांतये ॥ ४ ॥

भावार्थः--व्यंतरोनाविमानोनीअंदर जे साश्वत प्रतिमाओना असंख्य चैत्योछे, तेचैन्यो अमारा दोषनीशांतिने अर्थे थाओ. ॥ ४ ॥

ज्योतिषामथ लोकस्य नूतयेऽद्भुतसंपदः।

गृहाःस्वयंभुवःसंति विमानेषु नमामि तान् ॥ ५ ॥

भावार्थः--ज्योतिषी देवताना लोकमां विमानोनेविषे समृद्धि नेअर्थे जे अद्भुतसंपत्तिवाला साश्वत चैत्यो रहेलाछे, तेओने हुं नमस्कार करंछुं. ॥ ५ ॥

वंदे सुरकिरीटाग्रमणिच्छायाभिषेचनम् ।

याःक्रमैरेव सेवन्ते तदर्चाः सिद्धिलब्धये ॥ ६ ॥

भावार्थः--जे भगवंतनी प्रतिमाओ देवताना पुगटना अग्रभा

(૨૬)

ગનામણિઓની કાંતિના અભિષેકને પોતાનાચરણોથી સેવ્યાકરેછે,
તે પ્રતિમાઓને સિદ્ધિનીપ્રાપ્તિનેઅર્થે હું વંદના કરુંછું. ॥ ૬ ॥

इति स्तुतिपथातीतश्रीभूतामर्हतां मम ।

चैत्यानामस्तु संकीर्त्तिः सर्वाश्रवनिरोधिनी ॥ ७ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-સ્તુતિનાવિષયને ઊછંઘન કરનારી લક્ષ્મીને ધારણ
કરનારા એવા શ્રીઅર્હતભગવાનના ચૈત્યોનું એપ્રકારેકરેલું સંકીર્તન
મારા સર્વઆશ્રવનો નિરોધ કરનારું થાઓ. ॥ ૭ ॥

आर्याभेदवृत्तम् ।

अर्हन्महानदस्यत्रिभुवनभव्यजनतीर्थयात्रिकदुरित
प्रक्षालनैककारणमितिलौकिकुहकतीर्थमुत्तमती-

र्थ ॥ १ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-અર્હતભગવંતરૂપ મોટાધ્રોનું એકતીર્થછે. તેતીર્થ ત્રણ
બુદ્ધનના ભવ્યજનરૂપી યાત્રાલુઓના પાપને ધોવામાં એકકારણરૂપ
હોવાથી લૌકિકતીર્થ કૃત્રિમછે અને તેતીર્થ ઉત્તમછે. ॥ ૧ ॥

लोकालोकसुतत्त्वप्रत्ययबोधनसमर्थदिव्यज्ञानप्र-

त्यह

वहत्प्रवाहं व्रतशीलामलविशालकूलद्वितयं ॥ २ ॥

ભાવાર્થ:-એતીર્થમાં લોકાલોક અને ગુપ્તતત્ત્વની પ્રતીતિકર-
નારાએવા બોધકરવાને સમર્થણું દિવ્યજ્ઞાનરૂપી પ્રવાહ હંમેસા વહ્યા
કરે છે. એતીર્થને વ્રત અને શીલ રૂપી વિશાલ અને નિર્મલ એવા બે
કાંઠા છે. ॥ ૨ ॥

शुद्धध्यानस्तिमितास्थितराजद्राजहंसराजितमशकृत्

સ્વાધ્યાયમંદ્રઘોષં નાનાગુણસમિતિગુપ્તિસિકતા સુ
ભગમ્ ॥ ૩ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-એ અર્હતરૂપી તીર્થમાં શુદ્ધધ્યાનમાં નિશ્ચલ થઈ ર-
હેલા મુનીરૂપી રાજહંસો શોધીરહેલાછે, તેમાં સ્વાધ્યાયરૂપી મંદઘોષ
થયા કરેછે અને અનેકજાતના ગુણો, પાંચપ્રકારની સમિતિ તથા ત્ર-
ણપ્રકારની ગુપ્તિરૂપી રેતીવડે એ તીર્થ ઘણું સુંદર જણાયછે. ॥ ૩ ॥

ક્ષાન્ત્યાવર્તસહસ્રં, સર્વદયાવિકિચકુસુમવિહસદ્ધ
તિકમ્ ।

દુઃસહપરીષદ્દાહ્ય દ્રુતતરરંગત્તરંગ જંગુર નિકરમ્
॥ ૪ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-એ તીર્થમાં સમારૂપહજારો આવર્તછે, સર્વમાણીઉપર
દયાતેરૂપી વિકાશીપુષ્પવાલી લતાઓછે, અને દુઃસહપરીષદ્દોરૂપી
ચપલ તરંગોની તેમાં રચનાથાયછે. ॥ ૪ ॥

ઘ્યપગતકષાયફેનં રાગદ્વેષાદિદોષશૈવલરહિતમ્ ।
અત્યસ્તમોહકર્દ્દમમતિદૂરનિરસ્તમરણમકરપ્રકર
મ્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:-એ તીર્થમાં કષાયરૂપી ફીણ નથી, રાગદ્વેષાદિકદો-
ષરૂપી શેવાલ નથી, મોહરૂપી કર્દ્દમ વિનાશ પામ્યોછે અને મૃત્યુરૂ-
પમઘરનો સમૂહ અતિ દૂરથીજ અસ્ત થઈ ગયોછે. ॥ ૫ ॥

ઋષિવૃષભસ્તુતિમંદ્રોદેકિતનિર્ઘોષવિવિધવિહગધ્વા
નં ।

વિવિધતપોનિધિપુલ્લિનં સાશ્રવસંવરનિર્જરા નિસ્ત્રવ
ણમ્ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:--તીર્થમાં મુનિઓએ કરેલી શ્રી ઋષભગવંતની જે સ્તુતિ તેનાશબ્દના ઘોષરૂપી પક્ષીઓના ધ્વનિ થયા કરેછે. વિવિધ જાતના તપરૂપી તેના કાંઠાછે, અને આશ્રવ, સંવર, તથા નિર્જરા-
પી શ્રરણા તેમાંથી નીકળ્યા કરેછે. ॥ ૬ ॥

**ગણધરચક્રધરેન્દ્રપ્રજ્ઞતિમહાન્નવ્યપુંડરીકૈઃ પુરુષૈઃ ।
બહુભિઃ સ્નાતં જ્ઞત્યા કલ્પિકલુષમલાપકર્ષણા
ર્થમમેયં ॥ ૭ ॥**

ભાવાર્થ:--ગણધર, ચક્રવર્તી, અને ઇન્દ્રવિગેરે મહાભવ્યપુંડરીક પુરુષોએ કલિયુગના પાપરૂપમલને દૂરકરવાને એ અમેય તીર્થમાં ભક્તિથી સ્નાન કરેલું છે. ॥ ૭ ॥

**અવતીર્ણવતઃ સ્નાતું મમાપિ દુસ્તરસમસ્તદુરિતંદૂરમ્ ।
વ્યપહરતુ પરમપાવનમનન્યજય્યસ્વજ્ઞાવજ્ઞાવગમી
રં ॥ ૮ ॥**

ભાવાર્થ:--એ પરમપવિત્રકરનારું, બીજાથી જિતીશકાયનહીં તે-
વાસ્વભાવ અને ભાવથી ગંભિરણું તેતીર્થછે, તેમાં સ્નાનકરવાને ઉ-
તરેલા એવા મારા સમસ્ત દુસ્તરપાપને દૂર કરો ॥ ૮ ॥

પૃથ્વીવૃત્તમ્.

**અતામ્રનયનોત્પલ્લં સકલકોપવન્હેર્જયાત્
કટાક્ષશરમોક્ષહીનમવિકારતોદ્રેકતઃ ।
વિષાદમદહાનિતઃ પ્રહસિતાયમાનં સદા
મુખં કથયતીવ તે હૃદયશુદ્ધિમાત્યંતિકીર્ત્તમ્ ॥ ૧ ॥**

ભાવાર્થ:--ઠે પ્રભુ! સર્વકોપરૂપી અગ્નિનો જયકરવાથી અરક્ત

एवा नेत्रकमलवालु, अविकारना अधिकपणाथी कटाक्षरूपी बाणना
मोक्षे करीने रहितएवुं अने खेद तथा मदनीहानीबडे हमेशा हास्य
करतुं एवुं तमारुं मुख हृदयनी अत्यंत शुद्धिने कही आपेछे. ॥ १ ॥

निराज्जराण्णासुरं विगतरागवेगोदया

त्रिरंबरमनोहरं प्रकृतिरूपनिर्दोषतः ।

निरायुधसुनिर्जयं विगतहिंस्यहिंसाक्रमात्

निरामिषसुतृप्तिमद्विविधवेदनानां क्षयात् ॥२॥

જાવાર્થ:-હે ભગવન્ ! તમારુરૂપ કેજે રાગનાવેગનો ઉદય
નાશપામવાથી આભૂષણરહિતછતાં પ્રકાશમાનછે, પ્રકૃતિરૂપના નિર્દો
ષપણાથી દિગંબરછતાંજે મનોહરછે, હિંસાકરવાયોગ્ય અને હિંસા ઇ
વે ક્રમ નહોવાથી શસ્ત્રરહિત છતાંજે નિર્ભયછે અને વિવિધ પ્રકારની
વેદનાનો ક્ષયથવાથી ભોગરહિતછતાં જેતૃપ્તિ પામેલું છે. ॥૨॥

મિતસ્થિત નચાંગજં ગતરજોમલસ્પર્શનમ્

નવાંબુરુહ ચંદન પ્રતિમદિવ્યગંધોદયમ્ ।

રવીંદુકુલિશાદિપુણ્યબહુલક્ષણાલંકૃતમ્

દિવાકર સહસ્રજાસુરમપીક્ષણાનાં પ્રિયમ્ ॥૩॥

ભાવાર્થ:-હેભગવન્ ! તમારુરૂપકે જેમાં નચ અને કેશ પ્રમા-
ણથીજ રહેલાછે, જેને રજોમલનો સ્પર્શપણયતો નથી, જેમાં નવીન
કમલ તથા ચંદનના જેવાદિવ્ય ગંધનો ઉદય થાયછે, જે સૂર્ય, ચંદ્ર
તથા વજ્ર વિગેરેના ઘણાપવિત્રલક્ષણોથી અલંકૃતછે, જે હજારો સૂ-
ર્યોના જેવું પ્રકાશમાન છે અને જે નેત્રોને ઘણું પ્રિય લાગેછે. ॥ ૩ ॥

હિતાર્થપરિપંથિભિઃપ્રબલરાગમોહાદિભિઃ

કલ્હાંકિતમના જનો યદભિવીક્ષ્ય શોશુધ્યતે ॥

સદાભિમુખમેવ યજ્જગતિ પડ્યતાં સર્વતઃ
શરદ્વિમલચંદ્રમંડલમિવોત્થિતં દૃશ્યતે ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થः--હિત અર્થના શત્રુરૂપ એવા રાગમોહાદિકવહે જેનુંમન
કલંકિતથયેલુંછે એવો માણસ જે રૂપને જોવાથી અતિશે શુદ્ધથઈજાય
છે અને આ જગતમાં જે રૂપને જોનારા માણસોને તેરૂપ શરદ ક્રતુના
નિર્મલ ચંદ્રમંડલની જેમ સદા સન્મુખ ઉદય પામેલું જણાય છે. ॥૪॥

તદેતદમરેશ્વરપ્રચલમૌલિમાલામાણિ
સ્ફુરત્કિરણચુંબનીયચરણારવિંદદ્વયમ્ ।
પુનાતુ ભગવન્ જિનેન્દ્ર તવરૂપમંધીકૃતં
જગત્સકલમન્યતીર્થગુરુરૂપદોષોદયૈઃ ॥ ૫ ॥

જ્ઞાવાર્થः--હેજિનેન્દ્ર ભગવન્ ! ઇંદ્રોના ચલાયમાનમુગટની પં-
ક્તિઓના મણિના કિરણોથી જેનું ચરણકમલનું યુગલ ચુંબનકરવા
યોગ્યછે એવું તમારૂંરૂપ, અન્યતીર્થ તથા અન્યગુરુના સંગરૂપ દોષના
હૃદયથી અંધથયેલા આ સર્વજગતને પવિત્ર કરો. ॥ ૫ ॥

સ્રગ્ધરાવૃત્તમ્ ।

માનસ્તંજ્ઞાઃ સરાંસિ પ્રવિમલજલસત્સ્વાતિકા પુષ્પ
વાટી
પ્રાકારો નાટ્યશાલા દ્વિતયમુપવનં વેદિકાંત ધર્વ
જાધ્વાઃ ।

સાલઃ કલ્પદ્રુમાણાં સુપરિવૃત્તિવનંસ્તૂપહર્મ્યાવલીચ
પ્રાકારઃ સ્ફાટિકોતર્નૃસુરમુનિસભા પીઠિકાગ્રેસ્વ-
યંચૂઃ ॥ ૬ ॥

જ્ઞાવાર્થ:--માનસ્તંભ, સરોવરો, નિર્મલજલનીચાઈ, પુષ્પોની વાદી, કિછો, બેનાઢ્યશાલા, ઉપવન, વેદિકા અંદર ધ્વજાઓ, સાલ, સારીવાડવાલુ કલ્પવૃક્ષોનુંવન, સ્તૂપ, હવેલીઓનીપાંક્તિ, સ્ફાટિકમણિનો કિછો, તેની અંદર મનુષ્ય, દેવ અને યુનિઓની સમા અને તેપછી પીઠિકા તેની આગલ સ્વયંભૂ ભગવાન રહેલાછે. ॥૬॥

નતાચંડલમૌલીનાં યત્પાદનચમંડલમ્ ।

ચંડેન્દુશેચરીન્નૂતં નમસ્તસ્મૈ સ્વયંન્નુવે ॥ ૭ ॥

જ્ઞાવાર્થ:--જેમના ચરણનચતુ મંડલ નમતા ઇવા ઇંદ્રના યુગટોને અર્ધચંદ્રશેચર (અર્ધચંદ્રજેના શેચર-યુગટમાં છે ઇવા શંકર) રૂપ થયેલું છે તે સ્વયંભૂ ભગવંતને નમસ્કાર છે. ॥ ૭ ॥

ઇન્દ્રવજ્રાવૃત્તમ્ ।

ચંદ્રપ્રજ્ઞં ચંદ્રમરીચિગૌરં ચંદ્રદ્વિતીયં જગતીવકાંતમ્ ।

વંદેઽભિવંદ્યં મહતામૃષીંદ્રં જિનં જિતસ્વાંતકષાયબ

ન્ધમ્ ॥ ૧ ॥

જ્ઞાવાર્થ:--ચંદ્રની કીરણોના જેવા ગૌર તેથી જાણે જગતમાં બીજો ચંદ્ર હોય તેવા મનોહર, ઘોટા પુરુષોને વંદન કરવા યોગ્ય અને હૃદય તથા કષાયના બંધને જિતનારા ઋષીઓના ઇંદ્ર ચંદ્રપ્રભપ્રભુને હું વંદના કરું છું. ॥ ૧ ॥

**યસ્યાંગલક્ષ્મીપરિવેષમીન્નં તમસ્તમોઽરેરિવ રશ્મિ-
મિન્નં ।**

**નનાશ વાહ્યં બહુ માનસં ચ ધ્યાનપ્રદીપાતિશયેન
મિન્નં ॥૨॥**

જ્ઞાવાર્થ:--સૂર્યનાકીરણોથી મેદપામેલું જ્યેષ્ઠ બાહરનું અંધકાર નાશપામી જાયછે, તેમ જેના અંગના પરિવેષ (ભામંડલ) થી મેદપામેલું બાહરનું અંધકાર અને ધ્યાનરૂપી દીપકના પ્રકાશથી મેદપામેલું અંતરનું બહુ અંધકાર નાશ પામી જાયછે. ॥૨॥

**સ્વપક્ષસૌસ્થિત્યમદાવલિપ્તા વાકૃસિંહનાદૈર્વિમદા
બન્નૂવુઃ।**

**પ્રવાદિનો યસ્ય મદાર્દગંડા ગજા યથા કેસરિણો
નિનાદૈઃ ॥ ૩ ॥**

જ્ઞાવાર્થ:--મદવહે જેમના ગંઢસ્થલ આર્દ્ર છે એવા હસ્તીઓ કે-શરીસિંહના નાદવહે જેમ મદરહિત થઈજાય તેમ પાંતાના પક્ષની સ્થિતિના મદવહે ગર્વકરતા એવા વાદીપુરુષો જે ભગવંતનીવાણીરૂપ સિંહનાદથી મદરહિત થયેલા છે. ॥ ૩ ॥

**યઃ સર્વલોકે પરમેષ્ઠિતાયાઃ પદં બન્નુવાદ્યુતકર્મ્મ
તેજાઃ।**

**અનંતધામાક્ષરવિશ્વચક્ષુઃ સમંતદુઃસ્વક્ષયશાસનશ્ચ
॥ ૪ ॥**

જ્ઞાવાર્થ:--અદ્યુતકર્મ્મરૂપ તેજને ધરનારા, અનંતધામ, અક્ષર (અવિનાશી) વિશ્વનાચક્ષુરૂપ અને જેમનું શાસન અનંતદુઃસ્વનેષ્ટય કરનારું છે, એવા જે પ્રભુ સર્વ લોકમાં પરમેષ્ઠી પદનું સ્થાનરૂપ થયેલા છે. ॥ ૪ ॥

**સચંદ્રમાભવ્યકુમુદ્વતીનાંવિપન્નદોષાન્નકલંકલેપઃ।
વ્યાકોશવાગ્ન્યાયમયૂર્જાલઃ પૂયાત્પવિત્રો ભગવા
ન્મનો મે ॥ ૫ ॥**

જ્ઞાવાર્થ:--વિનાશપામેલા દોષરૂપ આકાશ કલંકના લેપેક-
રીને રહિત અને જેને ન્યાયવાણીરૂપ વિકાશીકીરણોનું જાલછે એ-
વા ભવ્યજનરૂપી પોયણાના પુષ્પને સ્વીલાવનાર ચંદ્રરૂપી પવિત્રભગ
વાન્ મારા મનને પવિત્ર કરો. ॥ ૬ ॥

જયમાલગાથા:

વત્તાણુઠાણેં, જણુધણુદાણે, પડેં, પાસિડ, તુહુ,
સ્વત્તધરુ, તવ ચરણવિહાણેં, કેવલણાણે, તુહુ,
પરમપ્પડ, પરમપરુ ॥ છ ॥

જયરિસહ, રિસીસરણમિયપાય, જય અજિય-
જિયંગયરોસરાય । જય સંભવ સંજ્ઞવકયવિડય
। જય અહિંદણાણ દિયપડય । જય સુમદ્ધ સુ-
મદ્ધસુમ્મપયાસ । જય પડમપ્પહ પડમાણિવાસ ।
જય જય હિ સુપાસ સુપાસગત્ત । જય ચંદપ્પહ
ચંદાહવત્ત જય પુષ્પયંત દંતંતરંગ । જય સીયલ્લ
સીયલ્લવયણભંગ । જય સેય સેયકિરણોહસુજ્જ ।
જય વાસુપુજ્જ પુજ્જાણપુજ્જ । જય વિમલ્લ વિમલ
ગુણસેઢિઠાણ જય જય હિ અણંત ણંતણાણ ।
જય ધમ્મ ધમ્મતિથ્થયર સંતં । જય સંતિવિહિ ^ર
યાયવત્ત જય કુંથુ કુંથુપહુઅંગિ સુદય । જય
અર હઅરમાહરવિહિયસમય । જય મલ્લિ મલ્લિ

---

* આ જયમાલગાથાનો અર્થ સુલભ છે તેથી ગ્રંથ વિસ્તાર થવાના
ભયથી લખ્યો નથી.

आदामगंध । जय मुनिसुव्वय सुव्वयणिबंध । जय
णमि णमियामरणियरसामि । जय णेमि धम्म
रहचक्खणेमि । जय पास पासछिंदणकिवाण ।
जय वट्ठमाण जसवट्ठमाण । घत्ता इय जाणिय
णामहे । दुरियविरामहे । परहिंविणमिय सुरा-
बलिहे । अणिहणिहिं । अणाइहिं । समियकु-
वाइहिं । पणविवि । अरहंतावलिहे ॥ छ ॥

उपजातिवृत्तम्

वर्षेषु वर्षांतरपर्वतेषु नंदीश्वरे यानि च मंदरेषु ।
यावन्ति चैत्यायतनानि लोके सर्वाणि वंदे जिन
पुंगवानाम् ॥ १ ॥

भावार्थः—भरतादिक सर्वखंडोमां, वर्षधरपर्वतोमां, नंदीश्व-
रमां मंदरगिरिमां अने आळोकमां जेटला श्रीतीर्थकरोना चैत्यस्था
नोछे, ते सर्वेने हुं वंदना करलुं. ॥ १ ॥

मालिनीवृत्तम् ।

अवनितलगतानां कृत्रिमाकृत्रिमाणां
वनजवनगतानां दिव्यवैमानिकानाम् ।
इह मनुजकृतानां देवराजार्चितानाम्
जिनवर निलयानां भावतोऽहं स्मरामि ॥२॥

भावार्थः—पृथ्वी उपर रहेला, शाश्वत तथा स्थापितकरेला,
वन अने भवनयां रहेला, दिव्यविमानोनीअंदररहेला, इंद्रोए पूजे-

(૩૬)

લા અને આલોકર્મા મનુષ્યોણ કરેલા એવા શ્રીજિનેશ્વર ભગવંતના
ચૈત્યોતું હું ભાવથી સ્મરણ કરુંછું. ॥ ૨ ॥

શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્ ।

જંબૂધાતકિપુષ્કરાર્દવસુધાક્ષેત્રત્રયે યે જ્ઞવા
શ્વદ્રાંજ્ઞોજશિખંડિકંઠકનકપ્રાવૃઢધનાભાજિનાઃ।
સમ્યગ્ જ્ઞાનચરિત્રલક્ષણધરા દગ્ધાષ્ટકર્મધનાઃ
ભૂતાનાગતવર્તમાનસમયે તેજ્યોજિનેશ્વરો નમઃ ॥ ૩ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--જંબૂદ્વીપ, ધાતકિખંડ અને પુષ્કરાર્દ એત્રણ પૃથ્વી-
નાક્ષેત્રોનેવિષે ઉત્પન્નથયેલા, ચંદ્ર, કમલ, મયૂરકંઠ, સુવર્ણ અને વ
ર્ષાક્રતુના મેઘનાજેવી કાંતિવાલા, સમ્યક્જ્ઞાન અને ચરિત્રના લક્ષ
ણોને ધરનારા અને અષ્ટકર્મરૂપી ઇંધણને જેઓયે ચાલીનાર્યાછે,
એવાતે જિનભગવંતોને ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાલમાં હું નમસ્કાર
કરુંછું. ॥ ૩ ॥

સ્રગ્ધરાવૃત્તમ્ ।

શ્રીમન્મેરૌ કુલાદ્રૌરજતગિરિવરે શાલ્મલૌજંબુવૃક્ષે
વક્ષારે ચૈત્યવૃક્ષે રતિકરરુચકે કુંડલેમાનુષાંકે ।
દ્વક્ષ્વાકારેઽજનાદ્રૌ દધિમુખશિખરે વ્યંતરે સ્વ-
ર્ગલોકે
જ્યોતિર્લોકેઽન્નિવંદે જીવનમહિતલે યાનિ ચૈત્યા
નિ તાનિ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થઃ--શ્રી-શોભાવાલામેરૂપર્વતને વિષે, કુલપર્વતનેવિષે,
રજતગિરિનેવિષે, શાલ્મલિવૃક્ષનેવિષે, જંબૂવૃક્ષનેવિષે, વક્ષારપર્વતને
વિષે, ચૈત્યવૃક્ષનેવિષે, રતિકરપર્વતનેવિષે, રુચકાદ્રિનેવિષે, કુંડલ-

ગિરિનેવિષે, માનુષોત્તરનેવિષે, ક્ષ્વાકારપર્વતનેવિષે, અંજનાગિરિને
વિષે, દધિમુલ્લનાશિસ્વરનેવિષે, વ્યંતરલોકને વિષે, સ્વર્ગલોકનેવિ-
ષે, જ્યોતિષલોકનેવિષે, અને ભુવનપૃથ્વીતલને વિષે જેટલાં ચૈત્યો
છે, તેટલાને હું વંદના કરુંછું. ॥ ૪ ॥

વસંતતિલકાવૃત્તમ્ ।

દેવાસુરેંદ્રનરનાગસમર્ચિતેજ્યઃ પાપપ્રણાશકરન્ન
વ્યમનોહરેજ્યઃ ।

ઘંટાધ્વજાદિપરિવારવિન્નૂષિતેજ્યો નિત્યં નમો જ
ગતિ સર્વજિનાલયેજ્યઃ ॥ ૫ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--દેવતાનાઈંદ્રોણ, અસુરોનાઈંદ્રોણે નર તથા નાગદેવ
તાઓણ પૂજનકરેલા, પાપનોનાશકરનારા, ભવ્ય, મનોહર અને ઘં-
ટાધ્વજવિગેરેના પરિવારથી વિભૂષિત એવા જગતમાં સર્વજિનાલયો-
ને હું નિત્યે નમસ્કાર કરુંછું ॥ ૫ ॥

શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્ ।

દ્વૌ કુંદેંદુતુષારહારધવલૌ, દ્વાવિંદ્રનીલપ્રભૌ
દ્વૌ બંધૂકસમપ્રજ્ઞૌ જિનવૃષૌ દ્વૌ ચ પ્રિયંગુપ્રભૌ ।
શેષાઃ ષોડશ જન્મમૃત્યુરહિતાઃ સંતપ્તહેમપ્રજ્ઞા
સ્તે સંજ્ઞાનદિવાકરાઃ સુરનુતાઃ સિદ્ધિં પ્રયચ્છંતુ
નઃ ॥ ૬ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--બે તીર્થંકર (ચંદ્રપ્રભુ તથા સુવિધિનાથ) કુંદ-હોલ
રતુપુષ્પ, ચંદ્ર, વરફ અને યોતિનાહારનાજેવા ઉજ્જ્વલછે. બે તીર્થંકર
(મણીનાથ પાર્શ્વનાથ) ઇંદ્રનીલમણિનાજેવા વર્ણવાલા છે. બે તીર્થંકર
(પદ્મપ્રભુ તથા વાસુપ્તજ્ય) બંધૂક (બપોરીયા) ના પુષ્પના જેવા છે. બે

તીર્થંકર (શુનિસુવ્રત તથા નેમનાથ) પ્રિયંગુપુષ્પનાજેવીકાંતિવાલાછે અને બાકીના સોલ તીર્થંકરો તપેલાસુવર્ણનાજેવાકાંતિવાલાછે એવા તે જન્મમૃત્યુપરહિત, જ્ઞાનના સૂર્યજેવા અને દેવતાઓં સ્તુતિ કરેલા સર્વ તીર્થંકરો અમોને સિદ્ધિ આપો. ॥ ૬ ॥

ઇલામિત્રંતે ચેઈયભત્તિકાઊસગ્ગો કઊ । ત-
સ્સાલોચેઊં । અહલોયતિરિયલોય ઉહલોયમ્મિ
કિટ્ઠિમાકિટ્ઠિમાણિ । જાણિ ચેઈયાણિ તાણિ
સવાણિ તીસુવિલોપ્પસુ ભવણવાસિય વાણવિં-
તર જોઈસિય કપ્પવાસિયત્તિ ચઊઘિહાદેવા સપ
રિવારા દિવ્વેણ ગંધેણ । દિવ્વેણ પુષ્પેણ । દિવ્વેણ
ધૂવેણ દિવ્વેણ ચુળ્લેણ । દિવ્વેહિં વાસેહિં । દિવ્વેહિં
પહાણેહિં ણિચ્ચકાલં અચ્ચંતિ । પૂજંતિ વંદંતિ ણ
મંસંતિ । અહમવિ ઇહસંતો તત્થસંતાંઈ ણિચ્ચકા
લં અંચેમિ પૂજેમિ વંદામિ ણમંસામિ । દુસ્ક-
સ્કઊ કમ્મસ્કઊ । બોદિલાહો સુગઈગમણં સ-
માહિમરણં જિણગુણસંપત્તિહોઊ મબ્બં ॥ ॥

જ્ઞાવાર્થ:-હે ભદ્રંત! હું ચૈત્યભક્તિ અને કાઊસગ કરવાને ઇ-
ચ્છુ છું તથા આલોચના કરવાને ઇચ્છું છું. જે અધોલોક, તિર્યંચલો
ક, તથા ઉર્ધ્વલોકમાં શાશ્વત અને સ્થાપિત એવા જોજે જિનચૈત્યો
છે, તેઓને સર્વ ત્રણલોકમાં ભવનવાસી, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી
અને કલ્પવાસી એચારપ્રકારના દેવતાઓ પરિવારસહિત દિ-
વ્યગંધથી, દિવ્યપુષ્પથી, દિવ્યધૂપથી, દિવ્યચૂર્ણથી, દિ-

વ્યવાસથી અને દિવ્યદ્રવ્યથી ત્રણકાલ અર્ચા કરેછે, પૂજન કરેછે, વંદનાકરેછે, અને નમસ્કાર કરેછે, તેમજ જે જિનપ્રતિમાં તેઓમાં રહેલોછે તેમની હું ત્રણકાલ અર્ચા કરુંછું, પૂજા કરુંછું, વંદના કરુંછું, અને નમસ્કારકરુંછું. એપ્રમાણેકરવાથી અમોને દુઃસ્વનોક્ષય, કર્મનો ક્ષય, બોધિલાભ, સારીગતિમાં ગમન, સમાધિથી મરણ અને જિન-ગુણની પ્રાપ્તિ થાઓ.

અથ પૂર્વાહ્નિકદેવવંદનાયાં પૂર્વાચાર્યાનુક્રમેણ
સકલકર્મક્ષયાર્થં ભાવપૂજાવંદનાસ્તવસમેતં પં-
ચગુરુભક્તિકાયોત્સર્ગં કરોમ્યહં ॥

ભાવાર્થઃ--હવે દિવસનાપ્રથમભાગમાં દેવવંદનાકરવાનેવિષે પૂર્વ આચાર્યના અનુક્રમથી સર્વકર્મનાક્ષયનેઅર્થે ભાવપૂજા અને વંદના કરવાના સ્તવનસહિત પંચગુરુભક્તિરૂપ કાયોત્સર્ગ હું કરુંછું.

(નમોઅરહંતાણમિત્યાદિ તતોથોસ્સામિ ઇત્યાદિ પઠનીયં)

ભાવાર્થઃ--‘નમોઅરહંતાણં’ ત્યાંથીતે ‘તતોથોસ્સામિ’ ત્યાંમુધી અહીં ખળીજહું.

અનુષ્ટુપ્.

પ્રતિહાર્યૈર્જિનાન્ સિદ્ધાન્ ગુણૈઃ સૂરીન્ સુમાતૃભિઃ ।
પાઠકાન્ વિનયૈઃ સાધૂન્ યોગાંગૈશ્ચાષ્ટભિસ્તુવે ॥૧॥

ભાવાર્થઃ--આઠપ્રકારના પ્રાતિહાર્યથી જિનભગવંતને, ગુણો-થી સિદ્ધપુરુષોને, તથા સૂરીઓને માતૃકા-શબ્દોત્પાદક વ્યુત્પત્તિ-થી પાઠકોને અને વિનયથી તથા આઠપ્રકારના યોગનાઅંગોથી સા-ધુઓને હું સ્તુતિકરુંછું. ॥ ૧ ॥

गाथौ ।

मणुयणा इंदसुरधरियत्यत्ततया पंचकल्लाण-
 सुखावळीपत्तया । दंसणं णाणं झाणं अणंतं-
 बलं ते जिणा दिंतु अम्हं वरं मंगलं ॥ १ ॥
 जेहिं झाणेहिं बाणेहिं अइथट्ठयं । जन्मजर मर-
 णणयरत्तयं दट्ठयं । जेहिं पत्तं सिवं सासयं ठा-
 णयं ते महं दिंतु सिद्धा वरं णास्यं ॥ २ ॥ पं-
 चहाचारपंचगिसंसाहयावारसं गाइं सुयजलहि-
 अवगाहया । मोरकलछीमहंती महंतेसया सु-
 रिणो दिंतु मोस्कं गया संगया ॥ ३ ॥ घोरसं-
 सारभीमाडवीकाणसे तिरकवियरालणहपा-
 वपंवाणणे । णठमग्गाणजीवाणपहदेसया वं-
 दिमो ते उवझाय अम्हेसया ॥ ४ ॥ उग्गतव-
 चरस्सकिरसे हि झाणं गय धम्मवरझाणमुक्केक-
 झासं गया । णिअरं तव सिरीए समालिंगया
 साहवो ते महं मोस्कपहमग्गया । एण थोत्तेण
 जो पंचगुरुवंदए गरुयसंसार घाण वेळ्ळि सोछिं-
 दए लहइ सो सिद्धिसोस्कइं बहुमाणणं कुण-
 इ कम्मिधसं पुंजपज्जलणं ॥ ५ ॥ अरुहासि-

आ छ गाथाना अर्थमां विशेषजाणवानुंनथी तेथी भावार्थ
 लख्यो नथी.

દ્વા ઇરિયા ઉઝાયા સાહુપંચપરમેઠી । ણ્યાણ્ણ-
મોક્કારા ભવે ભવે મમ સુહં દિંતુ ॥ ૬ ॥

इछामि मंते पंचगुरुभक्तिकाउसग्गो कउ । त-
स्सालोचेउ । अठमहापाडिहेरसंजुत्ताणं अरहं-
ताणं । अठगुणसंपूणाणं उह्वलोयमत्थयम्मि प-
यठियाणं सिद्धाणं अठपवयणमाउसंजुत्ताणं आ-
इरियाणं । आयारादिसुदणाणो वदेसयाणं उव-
क्कायाणं तिरयणगुणपाल्लणरयाणं सब्बसाहूणं ।
णिच्चकालं अंचेमि पूजेमि । वंदामि णमंसामि ।
दुस्सकउ कम्मरकउ बोहिलाहो सुगइगम-
णं समाहिमरणं । जिणगुणसंपत्ति होउ मझ्झा ॥

જાવાર્થ:--હેમંદંત ! પંચગુરુભક્તિકાયોત્સર્ગકરવાને તથા તે-
ની આલોચના કરવાને હું ઇચ્છુંછું. અષ્ટ મહા પ્રાતિહાર્યેકરિને યુક્ત
એવા અરિઅંત ભગવંતને, અષ્ટગુણથી સંપૂર્ણ એવા અને ઉર્દ્ધ લોકમાં
સ્થાનવાલા સિદ્ધોને, આઠપ્રવચનમાર્ગથીયુક્ત એવા આચાર્યોને, આ
ચારાદિકનાશુદ્ધજ્ઞાનને ઉપદેશ કરનારા એવા ઉપાધ્યાયજીને અને
જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્રરૂપ ત્રણ રત્નના ગુણોને પાલવામાં તત્પર
એવા સર્વ સાધુઓને હું ત્રણેકાલ અર્ચુંછું, પૂજુંછું, વંદુંછું, અને નમ-
સ્કાર કરુંછું. તેથી મારે દુઃસ્વનોક્ષય, કર્મનોક્ષય, બોધિલાભ, સારી
ગતિમાંગમન, સમાધિથીમરણ અને જિનગુણોની પ્રાપ્તિ થાઓ.

अथ पूर्वाह्निकदेववंदनायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण
सकल कर्मक्षयार्थं ज्ञावपूजा वंदना स्तवसमेतं
शांतिभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं ॥ ॥

ભાવાર્થ:--હવે દિવસના પ્રથમ ભાગમાં દેવવંદનાને વિષે પૂર્વાચાર્યના અનુક્રમથી સર્વકર્મનો ક્ષય કરવાને અર્થે ભાવપૂજા વંદનાના સ્તવનસહિત શાંતિભક્તિકાવ્યોત્સર્ગને હું કરું છું ॥

(‘ળમો અરહંતાળમિત્યાદિ પઠનીયં’ । ભાવાર્થ:--‘ળમો અરહંતાળં’ ઇત્યાદિક પૂર્વની જેમ અહીં ધળીનવું.

દોધક વૃત્તમ્ ।

શાંતિજિનં શશિનિર્મલવત્રં શીલ્લગુણવ્રતસંયમ
પાત્રમ્ । અષ્ટશતાર્ચિતલ્લક્ષણગાત્રં નૌમિ જિનો-
ત્તમમંબુજનેત્રમ્ ॥ ૧ ॥

જ્ઞાવાર્થ:--ચંદ્રના જેવા નિર્મલ મુલ્લવાલા, શીલગુણ, વ્રત તથા સંયમનું પાત્રરૂપ, ગાત્રમાં ંકસોને આઠલક્ષણોવાલા, અને કમલના જેવા નેત્રવાલા સર્વજિનોત્તમ શ્રી શાંતિનાથ ધગવંતને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૧ ॥

પંચમમીપ્સિતચક્રધરાણાં પૂજિતમિંદ્રનરેન્દ્રગણૈશ્ચ ।
શાંતિકરં ગણશાંતિમમીપ્સુઃ ષોડશતીર્થકરં પ્ર-
ણમામિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:--ઈચ્છિતમનોરથ આપનારા ચક્રવર્તીઓમાં પાંચમા, ંદ્રનરેંદ્રોના સમૂહે પૂજેલા અને શાંતિને કરનારા ષોલમાં તીર્થકર શ્રી શાંતિનાથ ધગવંતને ગળની શાંતિની ંચ્છાથી હું પ્રણામ કરું છું. ॥ ૨ ॥

દિવ્યતરુઃ સુરપુષ્પસુવૃષ્ટિર્દુદુભિરાસનયોજનઘોષૌ ।
આતપવારણચામરયુગ્મે યસ્ય વિજ્ઞાતિ ચ મંડલ-
તેજઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ--દિવ્યવૃક્ષ, દેવપુષ્પોનીવૃષ્ટિ, ઢુંદુભિ, આસન, યોજ-
નસુધીયોષ(નાદ) છત્ર, બે ચામર અને ચામડલ જેની પાંસે શોભી
રજાછે. ॥ ૩ ॥

તં જગદર્ચિતશાંતિજિનેંદ્રં શાંતિકરં શિરસા પ્રણ-
મામિ । સર્વગણાય તુ યચ્છતુ શાંતિં મહ્યમરં પઠ-
તે પરમં ચ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ--સર્વ જગતમાં પૂજાયેલા, અને શાંતિનેકરનારા શ્રી
શાંતિજિનેંદ્ર ભગવાનને હું મસ્તકથી પ્રણામકરુંછું. એશાંતિનાથપ્રભુ
સર્વગણ(સંઘ)ને તથા મને પરમશાંતિને તત્કાલ આપો. ॥ ૪ ॥

વસંતતિલ્લકા.

યેષ્યર્ચિતા મુકુટકુંડલહારરત્નૈઃ શક્રાદિભિઃ સુ-
રગણૈસ્તુતપાદપદ્માઃ । તેમે જિનાઃ પ્રવરવંશજગ-
ત્પ્રદીપાસ્તીર્થકરાઃ સતતશાંતિકરા ભવંતુ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ--ઈંદ્રાદિકોષ મુગટ, કુંડલ, હાર અને રત્નોથી જેઓ-
ની પૂજા કરેલીછે અને દેવતાઓના ગણોએ જેમના ચરણ કમલની
સ્તુતિકરેલીછે અને જેઓ પોતાના ઉત્તમવંશ તથા જગતમાં દીપિક-
રૂપછે, એવા તે તીર્થકરાજિનભગવંત મને હંમેસા શાંતિ કરનારા
યાઓ. ॥ ૫ ॥

ઉપજાતિ વૃત્તમ્ ।

સંપૂજકાનાં પ્રતિપાલકાનાં યતીન્દ્રસામાન્યત-
પોધનાનામ્ । દેશસ્ય રાષ્ટ્રસ્ય પુરસ્ય રાજ્ઞઃ કરોતુ
શાંતિં ભગવાન્ જિનેંદ્રઃ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ--પૂજનકરનારને પાલનકરનારને યતીંદ્રોને, સામાન્યતપસ્વીઓને, દેશને, રાષ્ટ્રને, નગરને અને રાજાને શ્રી જિનેંદ્ર ભગવાન્ શાંતિકરો. ॥ ૬ ॥

અશોકવૃક્ષઃ સુરપુષ્પવૃષ્ટિર્દિવ્યધ્વનિશ્વામરમાસનશ્ચ । ભામંડલં દુંદુઝિરાતપત્રં સત્પ્રાતિહાર્યાણિ જિનેશ્વરાણામ્ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ--અશોકવૃક્ષ, દેવતાની પુષ્પવૃષ્ટિ, દિવ્યધ્વનિ, ચામર, સિંહાસન, ભામંડલ, દુંદુભિનાદ, અને માથે છત્ર એ આઠ શ્રીજિનભગવંતના પ્રાતિહાર્ય છે. ॥ ૭ ॥

સ્રગ્ધરા વૃત્તમ્ ।

ક્ષેમં સર્વપ્રજાનાં પ્રજ્ઞવતુ બલવાન્ ધાર્મિકો જૂ-
મિપાલઃ કાલે કાલે ચ સમ્યક્ કિરતુ ચ મ-
ઘવાન્ વ્યાધયો યાંતુ નાશમ્ । દુર્મિક્ષં ચૌરમા-
રી ક્ષણમપિ જગતાં માસ્મભૂજીવલોકે જૈનેન્દ્રં
ધર્મચક્રં પ્રજ્ઞવતુ સતતં સર્વસૌખ્યપ્રદાયિ ॥૮॥

જ્ઞાવાર્થ--સર્વપ્રજાઓનું કુશલ થાઓ. રાજા ધાર્મિક અને બલવાન્ થાઓ. પોતાને સમયે આવીને વરસાદ સારીરીતે વૃષ્ટિ કરો. વ્યાધિઓ નાશપામો. જગતમાં જીવલોકનેવિષે દુકાલ, ચોરી કે મારી (રોગોપદ્રવ) ક્ષણવારપણ ન થાઓ અને સર્વસુખને આપનારું જિનેશ્વરનું ધર્મચક્ર હંમેસા સમર્થપણે પ્રવર્તે. ॥ ૮ ॥

પ્રધ્વસ્તઘાતિકર્માણઃ કેવલજ્ઞાનજ્ઞાસ્કરાઃ ।

કુર્વંતુ જગતઃ શાંતિં વૃષજ્ઞાયા જિનેશ્વરાઃ ॥ ૯ ॥

જાવાર્ય:--ઘાતિકર્મને નાશકરનારા, કેવલજ્ઞાનને પ્રકાશકરનાર સૂર્યરૂપ, એવા શ્રીવૃષભાદિક ચોવિશતીર્થકરો જગતમાં શાંતિ કરો. ॥૧॥

इच्छामि ज्ञते चउविशतित्थयरभत्ति काउस्सग्गो
कउ तस्सालोचेउ पंचमहाकल्लाणसंपण्णाणंअठ
महापाडिहेरसहियाणं चउतीसअतिशयविसेससं
जुत्ताणं बत्तीसदेविंदमणिमउडमछयमहियाणंब-
ल्लदेववासुदेव चक्रहररिसिमुणिजइअणागारोव-
गूढाणं थुइसयसयसहस्सणिलयाणं उसहाइवीर
पछिममंगलमहापुरिसाणं णिच्चकालं अंचेमि पू-
जेमि वंदामि णमंसामि दुक्कस्कुउ कम्मस्कुउ
बोहिलाहो सुगइग्गमणं समाहिमरणं जिणगुणसं
पत्तिदोउ मझं ॥

જાવાર્ય:--હે ભદ્રંત! ચોવિશતીર્થકરોની ભક્તિ કરવાને તથા તેમની આલોચના કરવાને હું ઇચ્છું. પંચમહાકલ્યાણેકરી સંપન્ન, આઠમહાપ્રાતિહાર્યેકરી સહિત ચોત્રિશઅતિશયોથી યુક્ત, વત્રીશપ્રકારનાંદ્રો તથાહ્રત્રધારી રાજાઓથી પૂજાયેલા, બલદેવ, વાસુદેવ, ચક્રવર્તી, રૂપીઓ, મુનિઓ, યતિઓ, અને અણગારોણ સેવેલા, સૈ કહોઅનેહજારોસ્તુતિઓથીસ્તુતિકરાયેલાએવા ઋષભાદિકથી વીર-ભગવંતમુખી સર્વમંગલકારીમહાપુરુષોને ત્રણેકાલ હું અર્ચું, પૂજું, વંદું, અને નમસ્કાર કરું. તેથી દુઃખનો ક્ષય, કર્મનોક્ષય, બોધિલાભ, સારીગતિમાં ગમન, સમાધિથીમરણ અને જિનગુણની પ્રાપ્તિ થાઓ. ॥

अथपूर्वाह्निकदेववंदनायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण
सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावंदनास्तवसमेतं चै-
त्यपंचगुरुशांतिज्जक्तिं कृत्वा तद्धीनाधिकत्वादि-
दोषविशुद्ध्यर्थं आत्मपवित्रीकरणार्थं समाधि-
भक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं)

(दिवसना प्रथमभागमां देववंदनाने विषे पूर्वाचार्योना अनु-
क्रमयी, सर्वकर्मना क्षयने अर्थे भावपूजा वंदना तथा स्तवन सहित
चैत्य तथा पंचगुरुनी शांतिभक्ति करीने हवे तेमां जो कांइ न्यूना-
धिकदोषथयोहोय तेनी शुद्धिने अर्थे तथा पोताना आत्माने पवित्र
करवाने हुं समाधिभक्तिकायोत्सर्गं करुंछुं.

('एमोअरहंताणां जाप्य ९)

अथेष्टपार्थना । प्रथमंकराणां चरणां द्रव्यं नमः ।

मंदाक्रांता वृत्तम् ।

शास्त्रान्यासो जिनपतिनुतिः संगतिः सर्वदायैः ।

सद्धृतानां गुणगणकथा दोषवादे च मौनम् ।

सर्वस्यापि प्रियहितवचोभावना चात्मतत्त्वे

संपद्यन्तां मम भवभवे यावदेतेऽपवर्गः ॥ १ ॥

भावार्थः--जिनशास्त्रनो अभ्यास, जिनभगवंतनी स्तुति,
नित्ये सत्पुरुषोनो समागम, सदाचरणा पुरुषोना गुणगणनी प्रशं-
सा, दोषकहेवामां मौनपणुं, सर्वनेप्रिय अने हितवचननं कहेवुं अने
आत्मतत्त्वनेविषे भावना, एसर्वे ज्यांसुखीमोक्षथाय त्यांसुधी मारे
भवोभव प्राप्त थाओ. ॥ १ ॥

(૪૬)

આર્યાવૃત્તમ્ ।

તવપાદૌ મમહૃદયે મમહૃદયં તવ પદદ્વયે લીનમ્
તિષ્ઠતુ જિનેન્દ્ર તાવદ્યાવન્નિર્વાણસંપ્રાપ્તિઃ ॥૧॥

જ્ઞાવાર્થઃ--હેજિનેન્દ્ર ! જ્યાંસુધી મોક્ષનીપ્રાપ્તિથાય ત્યાંસુધી તમારાચરણ મારાહૃદયમાં લીનથાઓ અને મારુંહૃદય તમારા બે ચરણમાં લીનથાઓ. ॥ ૨ ॥

ગાથા.

અસ્ક્રપપયત્યહીણં મત્તાહીણં ચ જં મણિયં ।
તં સ્વમત્તુ ણાણદેવય મદ્ભયદુસ્ક્રસ્કયં દિંતુ ॥૧॥

જ્ઞાવાર્થઃ--જેકાંઈ અક્ષર પદ અને માત્રાથી હીન એવું મારાથી મનાયુંહોય તે જ્ઞાનદેવતા ક્ષમાકરજો અને મારાદુઃસ્વનો ક્ષયકરો.

(નમોસ્તુ આચાર્યવંદનાયાં સિદ્ધભક્તિકાયો-
ત્સર્ગ કરોમ્યહં જાપ્ય૩પઠનીયમ્)

જ્ઞાવાર્થઃ--હવે આચાર્યનીવંદનામાં સિદ્ધભક્તિકાયોત્સર્ગને હું કરુંછું. અહીં ત્રણ જાપ્ય મળવા.

આર્યાવૃત્તમ્ ।

તવસિદ્ધેણ્યસિદ્ધે સંયમસિદ્ધે ચરિત્તસિદ્ધેય ।
ણાણમ્મિ દંસણામિયસિદ્ધે સિરસા ણમંસામિ ॥૧॥

જ્ઞાવાર્થઃ--તપેકરીનેસિદ્ધ, નયેકરીનેસિદ્ધ, સંયમેકરીનેસિદ્ધ ચરિત્રેકરીનેસિદ્ધ, જ્ઞાનેકરીનેસિદ્ધ, અને દર્શનેકરીનેસિદ્ધ એવા તે મહાત્માઓને હું નમસ્કારકરુંછું. ॥ ૧ ॥

સંમત્તણાણદંસણચારીયમુદ્દમં તદ્દેવ અવગહણમ્ ।

અગરુલહુમવાવાહં અઠગુણાહુંતિ સિદ્ધાણં ॥ ૨ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--સમ્યક્ત, જ્ઞાન, દર્શન, અનંતબલ, અનંતસુખ, અમૂ-
ર્ત્તિકગુણ, ગુરુતા અને હધુતાનો અભાવ અને જન્મ મરણનો અભાવ.
અ આઠ ગુણ સિદ્ધપુરુષને હોયછે. ॥ ૨ ॥

(નમોસ્તુ આચાર્યવંદનાયાં શ્રુતજ્ઞતિકાયાત્સર્ગ
કરોમ્યહં)

જ્ઞાવાર્થઃ--નમસ્કારહાં--આચાર્યવંદનામાં શ્રુતજ્ઞતિકાયાત્સ-
ર્ગ હું કરુંછું ॥

કોટીશતં દ્વાદશ ચૈવ કોટયો લક્ષાણ્યશીતિદ્વય-
ધિકાનિચૈવ ।

પંચાશદષ્ઠૌ ચ સહસ્રસંખ્યમેતચ્છ્રુતં પંચપદં ન-
મામિ ॥ ૧ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--એકસોવારકોટી ત્રાસીલાલ અને અઠાવન હજાર
સંખ્યાવાલું પંચપદ જ્ઞાનને હું નમસ્કાર કરુંછું. ॥ ૧ ॥

અરહંતભાસિયત્યં ગણહરદેવેહિગંધિયં સમ્મં ।
પણમામિ જ્ઞતિજુત્તો સુદણાણમદોવહિંશિરસા ॥ ૨ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--અર્હંતમગવાને કહેલો, અને ગણધરદેવે ગુંથેલોએવો
શુદ્ધજ્ઞાનરૂપી મોદોસમુદ્ર તેને ભક્તિએકરી યુક્ત એવો હું મુસ્તક વઢે
પ્રણામ કરુંછું. ॥ ૨ ॥

(નમોસ્તુ 'આચાર્યવંદનાયાં આચાર્યભક્તિકા-
યોત્સર્ગે કરોમ્યહં જાપ્ય ૩ દીયતે

જ્ઞાવાર્થઃ--નમસ્કાર હો, હવે આચાર્યવંદનામાં આચાર્યભક્તિ
કાયોત્સર્ગ હું કરુંછું. 'ત્રણજાપ્ય આપવા' ॥ ૩ ॥

(૪૮)

આર્યા.

શ્રુતજલાધિપારગેજ્યઃ સ્વપરમતવિભાવનાપટુમ-
તિશ્યઃ ।

સુચરિતતપોનિધિજ્યો નમો ગુરુજ્યો ગુણગુરુ-
જ્યઃ ॥ ૧ ॥

જ્ઞાવાર્થઃ--શાસ્ત્રરૂપસમુદ્રનાપારને પામેલા, પોતાના અને બી-
જાના મતને જાણવામાં ચતુરબુદ્ધિવાળા, સારુંચરિત્ર તથા તપના
મંડારરૂપ અને ગુણોથી મોટા એવા આચાર્યગુરુને હું નમસ્કાર
કરુંછું. ॥ ૧ ॥

છત્તીસગુણસમગો પંચવિહાચારકરણસંદરિસે ।
સિસ્સાણુગહકુશલે ધમ્માયરિણે સદા વંદે ॥૨॥

ભાવાર્થઃ--છત્તીસગુણોણ્યુક્ત, પાંચમકારના આચારને વતાવ-
નારા, અને શિષ્યોનો અનુગ્રહકરવામાંકુશલ એવા ધર્માચાર્યને હું
હંમેસાવંદનાકરુંછું ॥ ૨ ॥

ગુરુજ્ઞાતિસંજમેણય તરંતિ સંસારસાયરં ધોરમ્ ।
હિનાંતિ અઢકમ્મં જમ્મણમરણં ણ પાવંતિ ॥૩॥

જ્ઞાવાર્થઃ--અવ્યપ્રાણીઓ ગુરુભક્તિરૂપસંયમથી આ ધોર સં-
સારરૂપીસાગરને તરીજાયછે, આઠકર્મને છેદેછે અને ફરીવાર જન્મ
મરણપામતા નથી. ॥ ૩ ॥

શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્ ।

યે નિત્યં વ્રતમંત્રહોમનિરતા ધ્યાનાગ્નિહોત્રાકુલાઃ
ષટ્કર્માજિરતાસ્તપોધનધનાઃ સાધુક્રિયાસાધવઃ ।

શીલપ્રાવરણા ગુણપ્રહરણાશ્વદ્વાર્કતેજોઽધિકાઃ
મોક્ષદ્વારકપાટપાટનભટાઃ પ્રીણંતુ માં સાધવઃ ॥૪॥

ભાવાર્થઃ--જે નિત્યે વ્રતમંત્રરૂપહોમમાં તત્પરછે, ધ્યાનરૂપી અ-
ગ્નિહોત્રમાં આકુલછે, ષટ્કર્મમાં તત્પરછે, તપરૂપી ધનવદે ધનવાલાછે,
સાધુની ક્રિયાને સાધનારાછે, શીલરૂપી કવચને ધરનારાછે, ગુણરૂપી
શસ્ત્રને રાખનારાછે, ચંદ્ર અને સૂર્યના તેજથી પણ અધિક અને મોક્ષના
દ્વારના કપાટને તોડવામાં શૂરવીરછે એવા તે સાધુઓ મારા ઉપર
પ્રસન્ન થાઓ. ॥ ૪ ॥

ગુરવઃ પાંતુ વો નિત્યં જ્ઞાનદર્શનનાયકાઃ ।
ચારિત્રાર્ણવગંજીરા મોક્ષમાર્ગોપદેશકાઃ ॥૫॥

જ્ઞાવાર્થઃ--જ્ઞાન તથા દર્શનના નાયક, ચારિત્રરૂપ સમુદ્રથી ગં-
ધીર અને મોક્ષમાર્ગનો ઉપદેશ કરનારા એવા ગુરુઓ હંમેસા તમારી
રક્ષા કરો. ॥ ૫ ॥

શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્ ।

વર્ષે વદ્ધિશરાંકચંદ્રમિતિકે માસે શુન્ને શ્રાવણે ।
શુક્લાયાં પ્રતિપત્તિથૌ જૃગુદિનેશ્રીશ્રાવકાણાં મુદે ॥
શ્રીમજ્જૈનદિગંબરીયવિધિના સંશોધ્ય સામાયિકં ।
ચક્રે તત્સુપઠંહિ ભાવનગરેશ્રીહર્ષકીર્તિર્મુનિઃ ॥૧॥

। ઇતિ સામાયિકં સમાપ્તમ્ ।

॥ अथ प्रतिक्रमणं लिख्यते ॥

॥ ६० ॥ पापिष्टेन दुरात्मना जडाधिया मायावि
ना लोभिना । रागद्वेषमलीमसेन मनसा दुःकर्म
यन्निर्मितं । त्रैलोक्याधिपते जिनेन्द्र भवतः श्रीपा
दमूलेऽधुना निंदापूर्वमहं जहामि सततं वर्धतिषुः
सत्यथे १ जीवे प्रमादजनिताः प्रचुराः प्रदोषाः ।
यस्मात्प्रतिक्रमणतः पक्षयं प्रयांति । तस्मात्तदर्थ
ममलं मुनिबोधनार्थं वक्ष्ये विचित्रज्ञवकर्म वि
शोधनार्थं २ खमामि सब्जजीवाणं सब्जे जीवा ख
मंतु मे । मेतीमे सब्जदेसु वैरं मज्जं एकेणवि
१ रागबंध पदोसं च हरिसं दीणजावयं । नस्सु-
गतं जयं सोगं रदि मरदिं च वोस्सरे २ हा दु-
ड्ढकयं हा दुड्ढं चित्तियं भासियं च हा दुड्ढं अंतो अंतो
डुड्ढम्मि पछुत्तावेण वेयंतो ३ दवे खित्ते काले
भावेय कदावराहसोहणयं णिंदाणगरहणजुत्तो
माणवचिकाएण पडिक्रमाणं ४ एइंदिय बेइंदिय
तेइंदिय चउरेंदिय पंचेंदिय पुढवीकाइय आउ
काइय तेउकाइय वाउकाइय वणप्फादिकाइय
तस्सकाइय एदोसिंजहावणं परिदावणं विराहणं
उवघादो कदो वा कारिदोवा कीरंतो वा सम-
णुमणिंदो तस्स मिन्नामि डुक्कडं॥दंसण वयसामा

ईय पोसहसचित्तरायज्जत्तेय बंज्जारंजपरिग्रहं अ
णुमणउद्धिठदेसविरदोय १ पयासु यथा कहिद-
पडिमासु पमादाइ कयाइचार सोहणद्धं छेदोव-
द्वावणं अरहंत सिद्ध आइरिय उवज्जाय सव्व
साहुसस्त्रियंसम्मत्तपुव्वगंपुव्वदंदिट्ठवदंसमारोहियं-
मेभवदु मेभवदु मेभवदु देवसिय पडिक्कमणाए
सव्वाइचार विसोहिणिमित्तं पुव्वायरियकमेण आ
लोयण सिद्धज्जत्ति कानुसग्गं करेमि.

एमोअरहंताणं एमोसिद्धाणं एमोआइरि-
याणं एमोउ वज्जायाणं एमोलोए सव्वसाहूणं
चत्तारि मंगलं थोस्सामीत्यादि ॥ छ. ॥

श्रीमते वर्द्धमानाय नमो नमितविद्विषे यद्ज्ञा-
नांतर्गतं भूत्वा त्रैलोक्यं गोष्पदायते १ तवसिद्धे
एयसिद्धे संजमसिद्धे चरित्तसिद्धेय एणम्मिदंस-
णम्मिय सिद्धे सिरसा एमंसामि २ इत्थामिभंते
सिद्ध ज्जत्तिकानुस्सग्गो कनु तस्सालोचेनं सम्म-
णाण सम्मदंसण सम्म चरित्तजुत्ताणं अठविह-
कम्मविप्पमुक्काणं अट्ठगुणसंपप्पाणं उट्ठलोयम-
थयम्मि पइट्ठियाणं तवसिद्धाणं एयसिद्धाणं संज-
मसिद्धाणं चरित्तसिद्धाणं सम्मणाण सम्मदंसण
सम्मचरित्त सिद्धाणं अतीदाणागदवट्ठम्मणकाल

तयसिद्धाणं सव्वसिद्धाणं सयाणिच्चकालं अंवेमि
पुजेमि वंदामि णमंसामि दुस्करकणं कम्मखवणं
बोहिल्लाहो सुगइगमाणं समाहिमरणं जिणगुण
संपत्ति होणं मज्झं.

इच्छामि भंते देवसिय आलोचेउं तन्न पंचुं
बरसहियाइं सत्तवि वसणाइं जोविवज्जइ सम्म
त्त विशुद्धमईसो दंसणसावणंजणिणं १ पंचय-
अणुवयाइं गुणवयाइं हवंति तह तिणि ॥सिस्का
वयाइं चत्तारिविजाणि विदियम्मिवाणम्मि २
पाणादिवादविरदी सच्च मदत्तस्स वजाणंचेव ॥थू-
लयडबंभचेरं इच्छाए गंथपरिमाणं ३ जेतसका-
इय जीवा पुव्वणिदिठाण हिंसिदव्वा ॥एइंदिया वि-
णुकारण तं पढमं वदं थूलं ४ अल्लियंणजंपाणि
जं पाणिवहकरंतु सच्चवयाणंपि ॥रोएणाव दोसेण
व मोहेणाव णेयं विदियं वयं थूलं ५ पुरगामप-
ट्टणाइसु पडिदं णठ्ठंचणिहिद विस्सरिदं ॥परदव्व
मणिण्हंतस्स होदि थूलं वदं तिदियं ६ पव्वेसु
इत्तिसेवा अणंगकीडा सया विवज्जंतो ॥ थूलयड
बंभचारी जिणेण भणिदो पवयणम्मि ७ जंपरि-
माणं कीरदी धणधस्सहिरणकंचणाईणं ॥तंज्जाण
पंचमवदं णिदिट्ठ मुवासयाऊयणे ८ पुव्वुत्तरदस्कि

णपछिमासु काउण जोयणपमाणं ॥ परदो ग-
 मण णियत्ती दिसिविदिसि गुणवदं पढमं ९ व-
 यज्जंगकारणं होदि जम्हिदेसम्मि तन्न णियमेण॥
 कीरदि गमणणियत्ती तंजाण गुणवदं विदियं १०
 अयदंडपासविक्रय कूडतुलाकूडमाणकूर॥सत्ता-
 णंजंसंगहोण किरइ तंजाण गुणवदं तिदियं ११
 जंपरिमाणं कीरदि मंडण तंबुलगंध पुष्पाणं ॥तं
 जोगविरदिभणियं पढमं सिस्कावयंसुत्ते १२सग-
 सत्तीए महिला वन्नाभरणाण जंतुपरिमाणं॥तं परि
 जोगणियत्ती विदियं सिस्कावयं जाणे १३ अति-
 हस्ससंविभागो तिदियं सिस्कावयं मुण्येयवं॥तन्न-
 वि पंचइयारा णेया सुत्ताणु मग्गेण १४ धरिदूण-
 वन्नमेत्तं परिग्गहं छंडिऊण अवसेसं॥सगिहे जि-
 णालयेवा तिविहाहारस्सी वोस्सरणं १५ जंकु-
 णदि गुरुसयासे सम्म मालोइउण तिविहेण॥सद्धे
 हणं चऊथं सुत्ते सिस्कावयं जणियं १६ जिण-
 वयणधम्मचेइय परमेद्धिजिणालयाणंणिच्चंपि॥जं-
 वंदणं तियालंकरेइ सामाइयं तंखु १७ उत्तम-
 मइज्ज जहणंतिविहं पोसहविहाणमुद्धिठं॥सगसत्ती
 एमासम्मि चउसुपवेसुइ कायवं १८ जंवजी जदि
 हरियं तयपत्तपवालकंदफलबीयं॥अप्फासुगंच

सल्लिखं सच्चित्तणि वित्तिमंठाणं १९ मण वयण
 काय कदकारिदाणुमोदेहिं मेहुणं णवधा॥दिव-
 सम्मिज्जो विवज्जदि गुणम्मि सोसावउ छेद्वो २०
 पुव्वुत्तण वविहाणं पि मेऊणं सव्वदा विवेज्जंतो॥इ-
 त्थिकहा दिणियत्तो सत्तमया गुणबंनचारीसो २१
 जंकिं पि गिहारं भं बऊथोववा सयाविवज्जेदि॥आ-
 रंभणि वित्तमदिं सोअठमसावउ ज्जणिओ २२
 मुत्रूण वत्तमेत्तं परिग्गहं त्ठंडिदूण अवसेसं॥तथवि
 मुत्तणकरेदि जाणिसो सावउ णवमो २३
 पुठोवा पुत्तेवा णियगेहि परेहि सगिहकज्जे ॥
 अणुमण्णं जोणकरदि वियाणसो सावउ दस
 मो २४ णवकोडीसु विसुद्धं त्तिस्कायरणाण भुं
 जेदे भुंज्जं॥ जायणरहियं जोग्गं एयारससावउसो
 दु २५ एयारसम्मिठाणे उक्किठो सावउ हवइ दु
 विहे॥वत्तेयधरो पढमो कोवाणपरिग्गहो विदिउ
 २६ तववयनियमावासयलोचं कारेदि पिच्च गि-
 ण्हेदि॥अणुवेहा धम्मइज्जाणं करपत्ते एकठाण-
 म्मि २७ इत्तमेजोकोइदिवसिउ अइयारो अणा
 यारो तस्स जंतो पडिक्कमामि पडिक्कमं तस्समे
 सम्मत्तमरणं समाहिमरणं पंडियमरणं बीरियम-
 रणंदुस्सकउ कम्मस्कउ बोहिल्लाहो सुगइगमणं

समाहिमरणं जिणगुणसंपत्तिं होतुमिच्छामि ॥ छ ॥

दंसणवय सामाइय पोसहसचित्तरायज्जत्तेय
॥ बंज्जारंजपरिग्गह अणुमणउदिठदेसविरदोय
१ एयासु यथा कहिदपाडिमासु पमादाइकयाइ
चारसोहण्ठं छेदोवठाणं अरहंतसिद्धआइरिय
उवइझायसवसाहुसखियं सम्मत्तापुव्वगं सुव्वदं दि
ठव्वदं समारोहियं मेभवदु ३ अथदेवसियपडिक्क
मणाए सव्वाइचारविसोहिणिमित्तं पुव्वायरियकमे
ण प्रतिक्रमणभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं । एमो
अरहंताण मित्यादि थोसामित्यादि

एमोअरहंताणं एमोसिद्धाणं एमोआइरिया-
णं एमोउवइझायाणं नमोलोए सव्वसाहूणं ३ नमो
जिणाणं ३ एमोणिसिद्धीए ३ एमोथुए ३ मममं-
गलं अरहंतं सिद्धबुद्ध णिरयणिम्मल्ल सममण
शुज्जमण सुसमत्तं समजोगसमज्जाव सत्त्वघट्टाणं
सत्त्वघत्ताणं निब्वय णिरायणिहोस णिम्मोह णि
म्मम णिस्संग णिसत्त्वमाणमायमोसमूरणे तव-
पहावण गुणरयण सीलसायर अणंत अप्पमेय
महदि महावीर वट्ठमाण बुद्धिरिसिणोवेदिठ एमो
त्थुदे ३ मममंगलं मरहंताय सिद्धाय बुद्धाय जिणाय
केवल्लिणो उह्णिणाणिणो मणपक्कयणाणिणो चउ

दसपुबुंगमिणो सुदसमिदिसमिद्धाय तवोय वारस
 विहो तवसो गुणाय गुणवंतोय महारिसीतिहं ति-
 त्ठंकराय पवयणं पवयणीय णाणं णाणीय दंसण
 दंसणीय संजमो संजदाय विण्णं विणीयदय बं-
 ज्जचेरवासो बंज्जचारीय गुत्तीनुचेव गुत्तिमंतोय मु-
 र्शीनुचेव मुत्तिमंतोय समिदीउचेव समिदिमंतोय
 सुसमय परसमय विदू खंति खवगाय खंतिमंतोय
 खीणमोहाय खीणवंतोय बोहिय बुद्धाय बुद्धिमंतो
 य चेइयरुरकाय चेइयाणि उद्धमहतिरियलोए सि-
 द्दायदणाणि णमंसामि सिद्धाणिसीहीयाउ अठा
 वयपव्वेदेसम्मदे निज्झिते चंपाए पावाए माइझिमाए
 हत्तिवालियस हाए जाउ अणाउ काउदि सिद्ध-
 णिसिहीयानु जीवलोयम्मिइसिपब्भरतलगयासं
 सिद्धासं बुद्धाणं कम्मचक्रमुक्काणं क्षीरयाणं णिम्म
 लाणं गुरुआइरिय वइझायाणं पुव्वतित्तेरकुलयरा-
 णं चाउवणे यसवणसंघोय ज्जरहेरावएसु दससु
 पंचसु महाविदेहेसु जंलोए संतिसाहुउ संजदा तव
 सी एदे सम मंगलं पवित्तं एदेहं मंगलं करेमि
 ज्ञावदो विशुद्धो सिरसा अहिबंदिऊण सिद्धे का
 ऊणं अंजलिमत्तयम्मि पडिलेहिय अठकत्तरि
 उ तिविहं तियरयण सुद्धो ह

पडिक्कमामि जंतं दंसणपडिमाणं संकाए कं-
 खाए विदिगिंत्ताए परपासंडपसंसणाए पसंथुए
 जोमए देवसीउ अइचारो अणाचारो मणसा वचि
 या काएण कदोवा कारिदोवा कीरंतोवा समणो
 मणिंदो तस्समिन्तामि डुक्कडं. १ पडिक्कमामि जंतं वद
 पडिमाए पढमे थूलयडे हिंसाविरदिवदे वहेणवा
 बंधेणवा छेएणवा अइज्जारारो पणेणवा अस्सपा-
 णस्सिरोहेणवा जोमेइ देवसिनु अइचारो अणा-
 चारो मणसा वचिया काएण कदोवा कारिदोवा
 कीरंतोवा समणुमणिंदो तस्समिन्तामि डुक्कडं० २
 पडिक्कमामि भंतं वदपडिमाए विदिए थूलयडे अस-
 विरदिवदे मिठोवदेसेणवा रहे अब्बुखाणेणवा
 कूडलेहकरणेणवा णासावहारेणवा सायारमंत
 भेएणवा जोमए० ३ पडिक्कमामि जंतं वदपडिमाए
 तिदिए थूलयडे थेएणविरदिवदे थेएणपनुगेणवा थे-
 णहरियादाणेणवा विरुद्धरज्जाइक्कमणेणवा ही-
 णाहियमाणुम्माणेणवा पडिरूवयववहारेणवा
 जोमए० ४ पडिक्कमामि जंतं वदपडिमाए चउथे
 थूलयडे अबंजविरदिवदं परविवाह करणेणवा
 इतरियागमणेणवा परिग्गहिदा परिग्गहिदा गम-
 णेणवा अणंगकीडणेणवा कामतिव्वाज्जिणिवे-

सेणवा जोमए० ५ पडिक्कमामि जंतें वदपडिमाए
 पंचमे थूलयडे परिग्गह परिमाणवदो खेत्तमछू-
 णंपरिमाणाइ कूमणेणवा धणधन्नाणं परिमाणाइ
 कूमणेणवा दासीदासाणं परिमाणाइ कूमणेण-
 वा हिरस्ससुवणाणंपरिमाणाइकूमणेणवा ऊप्प-
 ज्जांडपरिमाणाइ कूमणेणवा जोमए देवसिउ० ६
 पडिक्कमामि जंतें वदपडिमाए पढमे गुणव्वदे उह-
 वइ कूमणेणवा अहवाइकूमणेणवा तिरियवइ
 कूमणेणवा खेत्तवइकूमणेणवा सदिअंतराधाणे
 णवा जोमए देवसिउ० ७ पडिक्कमामि भंतें वद-
 पडिमाए विदिए गुणव्वदे आणयणेणवा विणि-
 जोगेणवा सद्दाणुवाएणवा रूवाणुवाएणवा पुग्ग-
 लस्केवेणवा जोमे देवसिउ० ८ पडिक्कमामि भंतें
 वदपडिमाए तिदिए गुणव्वदे कंदप्पेणवा ऊकुच्चि-
 एणवा मोखरिएणवा असमस्क्रियाहिकरणेणवा
 जोगोपजोगाणह्वेकेणवा जोमए देवसिउ० ९
 पडिक्कमामि भंतें वदपडिमाए पढमे सिस्कावदे
 फासिंदिय भोगपरिमाणाइ कूमणेणवा रसणिं-
 दिय जोगपरिमाणाइ कूमणेणवा घाणिंदिय
 भोगपरिमाणाइकूमणेणवा चरिकंदिय भोगपरि-
 माणाइ कूमणेणवा सवणिंदिय भोगपरिमा-

णाइक्कमणेणवा जोमए देवसिउ० १० प-
 ढिक्कमामि भंते वदपडिमाए विदिएसिस्कावदे
 फासिंदिय परिभोग परिमाणाइक्कमणेणवा रस-
 णिंदियपरिभोग परिमाणाइ क्कमणेणवा चघाणिं
 दिय परिभोग परिमाणाइ क्कमणेणवा चरिक्कदिय
 परिभोग परिमाणाइ क्कमणेणवा सवणिंदिय परि-
 जोग परिमाणाइ क्कमणेणवा जोमेए देवसिउ अ-
 इचारो अणाचारो मणसावचिया काएण कदोवा
 कारिदोवा कीरंतोवा समणुमणिंदो तस्समिञ्चामि
 डुक्कडं० ११ पडिक्कमामि जंते वदपडिमाए तिदिए
 सिस्कावदे सचित्तणिस्केवेणवा सचित्तावेपिहाणे
 णवा परउवएसेणवा मञ्जरिणवा कालाइक्कम-
 णेणवा जोमए० १२ पडिक्कमामि जंते वदपडिमा-
 ए चउत्ते सिखावदे जीविदासंसणेणवा मरणासं-
 सणेणवा मित्ताणुराएणवा सुहाणुबंधेणवा णिहा-
 णेणवा जोमए० १३ पडिक्कमामि जंते सामाइय
 पडिमाए मणडुप्पणिधाणेणवा वाय दुप्पणिधा-
 णेणवा कायदुप्पणिधाणेणवा अणादरेणवा सहि-
 अणुवट्ठाणेणवा जोमए० १४ पडिक्कमामि जंते
 पोसहपडिमाए अप्पडिवेस्किया पमज्झिया सग्गे-
 णवा अप्पडिवेस्किया पमज्झियादाणेणवा अप्पडि

वेस्किपाएमज्झिया संथारोवक्कमणेणवा आवशा-
 स्सयाणादरेणवा सदिअणुवठाणेणवा जोमए०
 १५ पडिक्कमामि जंतंते सचित्त विरदिपडिमाए पुढ-
 विकाइया जीवा संखेज्जासंखेज्जा आनुकाइया
 जीवा संखेज्जासंखेज्जा तेउकाइया जीवा संखेज्जा
 संखेज्जा वानुकाइया जीवा संखेज्जासंखेज्जा व-
 णप्पदिकाइया जीवा अणंता हरियाबीया अं-
 कुरा छिण्णा जिण्णा देसिं नुद्दावणं परिदावणं वि-
 राहणं नुवघादो कदोवा कारिदोवा कीरंतोवा स-
 मणुमणिंदो तस्स मिछामि दुक्कडं १६ पडिक्कमामि
 भंतंते राइज्जत्तिपडिमाए णवविह बंभचरियस्स दिव-
 जोमए देवसिउ अइचारो अण्णाचारो मणसा
 वचिया काएण कदोवा कारिदोवा कीरंतोवा
 समणुमणिंदो तस्स मिछामि दुक्कडं १७ पडिक्क-
 मामि जंतंते बंभपडिमाए इत्थि कहायत्तणेणवा
 इत्थिमणोहरंवा णिरस्सणेणवा पुव्वरयाणुस्सरणे-
 णवा कासुक्कोयल्लारसासेवणेणवा ससरीरमंड-
 णेणवा जोमए देवसिउ अइचारो अण्णाचारो
 मणसा वचिया काएण कदोवा कारिदोवा की-
 रंतोवा समणुमणिंदो तस्स मिछामि दुक्कडं १८
 पडिक्कमामि जंतंते आरंज्जविरदिपडिमाए कसा

यवसंगयेणवा जोमए देवसिउ आरंजो मणसा
 वचिया काएण कदोवा कारिदोवा कीरंतोवा
 समणुमणिंदो तस्समिछामि दुक्कडं १९ पडिक्क
 मामि जंतंते परिग्गहविरदिपडिमाए वल्लमेत्तपरि
 ग्गहादो अवरम्मि परिग्गे मुछापरिणामो
 जोमए० ॥ २० ॥ पडिक्कमामि भंतंते अणुमण
 विरदिपडिमाए जंकिंपि अणुमणं पुट्ठापुट्ठेणवा
 कदोवा कारिदंवा कीरंतंवा समणुमणिंदो तस्स
 मिछामिदुक्कडं २१ पडिक्कमामि जंतंते उदिट्ठविरदे
 पडिमाए उदिट्ठादोसबहुलं आहारादियं आहारि
 यं आहारावियं आहारिजंतंवा समणुमणिंदो
 तस्स मिछामि दुक्कडं २२ इछामि जंतंते इमणि
 ग्गंथं पावयणं अणुत्तरं केवलियं पडिपुसंणोगा-
 इयं सामाइयं संसुद्धं सल्लघटाणं सल्लघत्ताणं
 सिद्धिमग्गं सेट्ठिमग्गं खंतिमग्गं मोत्तिमग्गं णिज्जा
 णमग्गं णिव्वाणमग्गं सब्बदुखपरिहाणिमग्गं सुच
 रिय परिणिव्वाणमग्गं अवित्तहमविसंधि पदयण
 मुत्तमं तंसद्दहामि तंपत्तियामि तंरोचेमि तंफासेमि
 इदोउत्तरं अणंणत्तिणज्जूदं णभवं णभविस्सदि
 णाणेणवा दंसणेणवा चरित्तेणवा सुत्तेणवा इदो
 जीवा सीज्जंति वुज्जंति मुच्चंति परिणिव्वायंति

सबडुस्काणमंतंकरंति परिवियाणंति समणोमि
 संजदोमि उवरदोमि उवसंतोमि उवधिणियडि-
 माण मायमोसमूरण मिछणाणमिछदंसण मिछ-
 चरित्तं च पडिविरदोमि सम्मणाण सम्मदंसण
 सम्मचरित्तंच रोचेमि जंजिणवरेहिं पणत्तो इछा-
 मिजोकोइदेवसिण अइचारो अणाचारो तस्स-
 मिछामिदुक्कडं २३

इछामि जंते वीरभत्तिकानुसग्गं करेमि.

जोमए दिवसिण अइचारो अणाचारो
 अभोगो अणाभोगो काइण वाइण माणसि-
 ण डुच्चरिण डुब्बासिण डुपरिणामिण णाणदं-
 सणो चरित्ते सुत्तेसामाइए एयारसणं पडिमाणं वि-
 राहणाए अठविहस्स कम्मस्सणिग्घादणाए अ-
 ष्ठाहाणस्सासिदेणवाणिस्सासिदेणवाणम्मिस्सि-
 देणवाणिम्मिस्सिदेणवाखासिदेणवा छिंकिदे-
 णवा जंभाइदेणवा सुहुमेहिं अंगचलाचलेहिं दि-
 ठिचलाचलेहिं एदेहिं सब्बेहिं असमाहिं पत्तेहिं आ-
 यारेहिं जावअरहंताणं ज्ञयवंताणं पज्जुवासं करे-
 मि तावकायं पावकम्मं डुच्चरियं वोस्सरामि॥छ॥

नमोकार१०८ पारकीदैवसिक३६ राई१८ दंस
 णवयसामाइयेपासहसीचत्तराइ ज्ञत्तयेय बंभारंभप

रिग्गह अणुमण उदिठ देसविरदोय ॥१॥ एया-
 सुजथाकहिंदपडिमासु पमादाइ कयाइ चारसो
 हणठं ॥ छेदो वट्ठावणअरहंत सिद्ध आइरियउ-
 वइझाय ॥२॥ सबसाहूसखियं सम्मत्त पुव्वगं सुव्वदं
 ॥ दिठव्वदंसमारोहियंमे जवदुमेभवदु ॥३॥ अथदे-
 वसियपडिक्कमणाए सव्वाइ चारविसोहिणिमित्तं
 पुव्वायरियकम्मेणानिष्ठितकरणावीरजत्तिकार्डस-
 गंगंकरेमि णमोअरहंताणमित्यादिथोस्सामीआदि
 शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ।

यः सर्वाणि चराचराणि विधिवद्गुण्याणि तेषां गुणान्
 पर्यायानपि भूतजाविभवतः सर्वान्सदा सर्वथा
 जानाते युगपत्प्रतिक्षणमतः सर्वज्ञ इत्युच्यते
 सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः १
 वीरः सर्वसुरासुरेन्द्रमहितो वीरं बुधाःसंश्रिताः
 वीरेणाभिहितः स्वकर्मनिचयो वीराय भक्त्या नमः
 वीरात्तीर्थमिदं प्रवृत्तमतुलं वीरस्य घोरं तपो
 वीरे श्रीधृत्तिकीर्त्तिकांतिनिचयो देवीर भद्रं त्वयि२
 उपजातिवृत्तम् ।

ये वीरपादौ प्रणमंति नित्यं ध्याने स्थिताः संयमयो-
 गयुक्ताः

ते वीतशोकाहिभवंतिलोके संसारदुर्गविषमंतरंति३

(६४)

मालिनीवृत्तम् ।

व्रतसमुदयमूलः संयमस्कंधबंधो
यमनियमपयोभिर्वर्द्धितः शीलशाखः
समितिकलिकभारो गुप्तिगुप्तप्रवालो
गुणकुसुमसुगंधिः सत्तपश्चित्रपत्रः ४

शिवसुखफलदायी यो दयाछाययोढ्यः
शुभजनपथिकानां खेदनोदे समर्थः
दुरितरविजतापं प्रापयन्नन्तर्जावं
सभवविज्रवहान्यैनोऽस्तु चारित्रवृक्षः ५
आर्या ।

चारित्रं सर्वजिनश्चरितं प्रोक्तं च सर्वशिष्येभ्यः ।
प्रणमामिपंचज्ञेदं पंचमचारित्रलाज्जाय ६
धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मबुधाश्चिन्वते
धर्मेणैव समाप्पते शिवसुखं धर्माय तस्मै नमः
धर्मान्नास्त्यपरः सुहृद्भवभूतां धर्मस्प मूलं दया
धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म मांपालय
गाथा.

धर्मो मंगलमुक्किष्ठं अहिंसा संजमो तवो ।
देवावि तस्स पणमंति जस्स धम्मे सया मणो ८
इछामिभंते पडिक्कमणाइचारमालोचेउं तच्चदे-
सासिया असणासि आयाणासिआ कालासिआ

मुद्दासिआ कानुसग्गासिआपणमासिआ आव-
 तासिया पडिक्कमणाए नुसुआवासपसु परिहीणा
 दाजोमए अच्चासणा मणसा वचिया काएणा क-
 दोवा कारिदोवा कीरंतोवा समणुमणिंदो तस्समि
 ञ्चामि डुक्कडं दंसण वयसामाइय पोसहसचित्तरा-
 यन्नत्तेयाबंज्जरंजपरिगह अणुमणउदिट्ठ देसवि
 रदोय॥एयासुजथाकहिदपडिमासु पमादा कयाइ
 चारसोहणाट्ठं। नेदोवट्ठवेणं अरहंत सिद्ध आइरिय
 उवइझाय सब्बसाहुसक्खियं सम्मत्त पुब्बगं सब्बदं दि
 ढब्बदं समारोहियं मे नवडु ३ अथ देवसिपडिक्क-
 माए सब्बाइचारविसोहिणिमित्तं पुब्बायरियकमेण
 चउवीसतिच्चयरज्जत्ति कानुसग्गं करेमि

एणमो अरहंताणं थोस्सामित्यादि

चउवीसं तिच्चयरेउसहाइ वीरपत्तिमेवंदे सब्बे-
 सिंगुणगणहरे सिद्धे सिरसा एमंसामि.
 येलोकेष्टसहस्रलक्षणधरा ज्ञेयार्हवांतर्गताः
 ये सम्पन्नवजालहेतुमथनाश्वंद्रार्कतेजोधिकाः
 येसाध्विद्रसुरापसरोगणशतैर्गीतप्रणुत्यर्चितास्तान्
 देवान् वृषजादिवीरचरमान् ज्ञत्तयानमस्याम्पहं
 नाज्जेयं देवपूज्यं जिनवरमजितं सर्वलोकप्रदीपं स-
 र्वज्ञं संभवाख्यं मुनिगणवृषभं नंदनंदेवदेवं कर्मा-

रिघ्नं सुबुद्धिं वरकमलनिभं पद्मपुष्पाभिगंधं क्षांतं
 दांतं सुपार्श्वं सकलशशिनिजं चंद्रनामानमीडे ३
 विख्यातं पुष्पदंतं भवभयमथनं शीतलं लोकनाथं।
 श्रेयांसं शीलकोशं प्रवरनरगुरुं वासुपूज्यं सुपूज्यं॥
 मुक्तं दातेंद्रियाश्वं विमलमृषिपतिं सिंहसैन्यं मुनींद्रं
 धर्मसद्धर्मकेतुं शमदमनिलयं स्तौमि शांतिं शरण्यं ४
 कुंतुं सिद्धालयस्थं श्रमणपतिमरं त्यक्तभोगेषु चक्रं
 मल्लिविख्यातगोत्रं खचरगणनुतं सुव्रतं सौख्यराशिं
 देवेंद्राचार्यं नमीशं हरिकुल तिलकं नेमिचंद्रं भवांतं
 पार्श्वनागेंद्रवंदं शरणमहमितो वर्द्धमानं च भक्त्या॥५

इछामि भंते च उवीसति न्नयर ज्ञत्ति काउसग्गो
 कउ तस्सालोचेउ पंचमहाकलाण संपणाणं अट्ठ
 महापाडिहेरसहियाणं चउतीस अइसय विसेस सं
 ज्जुत्ताणं वतीस देवीं दमणिमउडमन्नयमहियाणं ब
 लदेव वासुदेव चक्रहर रिसि मुणिजइअणा गारोव
 गूढाणं थुइसयसहस्सनिजयाणं उसहाइ वीर प
 छिम मंगल महापुरिसाणं ज्ञत्ति एणिच्चकालं अं-
 चेमि पुज्जेमि बंदामि णमं सामि डुक्कस्सु कम्म-
 स्सु बोलिलाहो सुगइग्गमणं समाहिमरणं जिण
 गुणसंपत्ति होउ मइझं दंसणवये त्यादि

अथ देवसियपडिक्कमणा एसव्वाइचार विसोहिणि

(६७)

मित्तंपुष्पायरियकमेणआलोयणासिद्धज्जत्तिपडिक्क
मणज्जत्ति निष्ठिद करणवीरज्जत्ति चउवीसत्तिञ्चय
रज्जत्ति कृत्वातद्धीनाधि कत्वादि दोषपरिहारार्थं स
कलदोषनिराकरणार्थं सर्वमलातिचारविशुद्ध्यार्थं
आत्म पवित्रीकरणार्थं समाधिज्जत्तिकायोत्सर्गं
करोम्पहं णमोअरहंताणं जाप्प ९ उच्छास २७
अथेष्ट प्रार्थना प्रथमं करणं चरणं द्रव्यं नमः ॥
शास्त्राभ्यासो जिनपतिनुतिः संगति सर्वदायैः सद्वृ
त्तानां गुणगणकथा दोषवादे च मोनं ॥ सर्वस्यापि
प्रियहितवचो भावना चात्मतत्त्वे। संपद्यंतां मम ज्ञव-
ज्जवे यावदेते पवर्गः ॥१॥ तव पादौ मम हृदये मम
हृदयं तव पदद्वये लीनं ॥ तिष्ठतु जिनेन्द्रतावद्यावन्नि-
र्वाणसंप्राप्तिः २ अखर पयत्तहीणं मात्ताहीणं च हुं
मए भणियं। तं खमउणाणदेवय मद्भय डुक्कस्स
यंदितु ३ डुक्कस्सउ कम्मस्सउ सुग्गइगमणं च
वोहिलोहोय मम होउति जगबंधव तव जिणवर
चरण सरणेण ४

इति श्रावकप्रतिक्रमणं समाप्तम् ।

॥ શ્રીજિનાયનમઃ ॥

॥ જીવાજીવાદિતત્વસ્વરૂપં ॥

ત્રિધુવનને વિષે દીપક સમાન એવા વીરસ્વામીને નમસ્કારક-
રીને અજ્ઞાની જીવને બોધ થવાને અર્થે પૂર્વાચાર્યે જે પ્રમાણે કહેલ-
છે તેજ પ્રમાણે જીવાજીવાદિ સ્વરૂપ કિંચિત્ માત્ર કહુંછું. ॥ ૧ ॥

સૂત્ર—જીવાજીવાશ્રવબંધસંવરનિર્જરામોક્ષા
સ્તત્વં ॥ ૧ ॥ અર્થ (૧) ચેતના સહિત તે જીવ કહીયે.

(૨) ચેતના રહિત તે **અજીવ** કહીયે (૩) અશુભ તથા શુ-
ભકર્મ આવવાનો જે દ્વાર તેને **આશ્રવ** કહીયે.

(૪) આત્માના પ્રદેશ તથા કર્મના પ્રદેશ સાથે મળવું તેને
બંધ કહીયે. (૫) આવતા કર્મ રોકાય તેને **સંવર** કહીયે.

(૬) એક દેશથી કર્મનો હાથ કરવો તે **નિર્જરા** કહેવાયછે.

(૭) સર્વ કર્મોનો હાથ તેને **મોક્ષ** કહીયે.

૬ ઉપર લેખેલા તે સત્તત્ત્વ જાણવા. (૮) અને તેમના મધ્યે **પુણ્ય**
તથા **પાપ** મેળવતા ૯ પદાર્થ કહેવાયછે.

પ્રથમ જીવના ભેદ કહેછે.

જીવના બે ભેદ છે. ૧ સંસારી જીવ ૨ મુક્તિનોજીવ. ૧ સંસાર
માં પરિભ્રમણ કરે તે સંસારી કહેવાય છે.

૨ જેને કોઈ દિવસે સંસારમાં પરિભ્રમણ કરવું પડતું નથી તે
મોક્ષના જીવ કહેવાયછે.

॥ સૂત્ર ॥ સંસારિણસ્ત્રસસ્થાવરાઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ ૧ પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ, વનસ્પતિ આ પાંચ સ્થા
વર કહેવાયછે. ૨ મૃમિડપર ચાલે તે ત્રસ કહેવાયછે. ૧ પૃથ્વીદાયા

જીવનો ભેદ કહેછે. સ્ફટિક રત્નનિ જાતિ, ચંદ્રકાંતાદિક, હિંગલો
હઢતાલ, મનસીલ, પારો.

સપ્તપ્રકારની ધાતુ:--સોનું, રુપું, તાંબુ, પિત્તલ, કથિર,
સિસુ, લોહું, સ્વદિ, સ્વારિ, તુરી, ધોળી, કાળી, વિગેરે માટી, પા-
ષાણ, સુરમા, પાંચપ્રકારનું મીઠું इत्यादिक પૃથ્વીકાયના જીવ
જાણવા. ॥ ૧ ॥

૨ અપકાય જીવોનું સ્વરૂપ અપકેતા પાણી સમ-
જનું તેથી ભૂમીને વિષે રહેલું પાણિ તણાવને વિષે રહેલું પાણી, બરફને
વિષે રહેલું પાણી, આકાશમાંથી પડેલ જે કરાઓ તેનું પાણી અને
વનસ્પતિને વિષે રહેલા વિંદુ વિગેરે અપકાયના ભેદ જાણવા.

૩ તેજકાયના જીવનું સ્વરૂપ તેજ કેતાં અગ્નિ તે
સંબંધી જે જીવ તેના વીજળી પ્રમુખ ફેટલાએક ભેદ થાયછે.

૪ વાયુકાયના જીવનું સ્વરૂપ મંદમંદ આવેતે, એક
દમ આવેતે, મુલમાંથી નીકળે તે ઘનોદધિ, તનોદધિ કેતાં જેને આધારે
પૃથ્વી તથા દેવલોક રજાં તે इत्यादिक વાયુકાયના ભેદ જાણવા.

વનસ્પતિકાયના જીવનું સ્વરૂપ

વનસ્પતિકાયના જીવ વે પ્રકારનાછે ૧ સાધારણ ૨ પ્રત્યેક.
સાધારણ વનસ્પતિકાય તે અનંતકાય કહેવાયછે. સર્વપ્રકારના કં-
દોનીજાતિ કુમળાઅંકુર, કુમળાપાન તથા લીલિ, કાલિ, પિઝી, ધો-
ળી, રાતી એ પાંચપ્રકારની સેવાલ. તથા લીલિહલદર, આદુ, ગાજર
સર્વ કોમળફલ, યોર, કુંવાર, ગુગુલનુંજાડ, અમૃતવેલ, પિઝીવેલ,
ચડાડા જે છેદ્યા, છોલ્યા ડગે વિગેરે સાધારણ વનસ્પતિકાય કહે
વાયછે.

प्रत्येक वनस्पतिकायना ज्ञेद.

एक शरीरनेविषे एक जीव होय ते प्रत्येक कहेवायछे. फळने विषे छालने विषे मूळने विषे मोटापांढाने विषे दरेकबीजने विषे एक जीवहोय ते प्रत्येक जाणवो.

त्रसकायना ज्ञेद.

त्रसकेता-बेरिंद्रि, तेरिंद्रि, चतुरिंद्रिय पंचेद्रिय एटलाने त्रसस-मजवा. बेरिंद्रियना भेद। संखनाजीव, पेटमांकरमथायछे ते, जळो, पाणीना पूरा, सिंदोड-जमीनमांलांवाथायते, विगेरे.

तेरिंद्रिजीवनं स्वरूप.

माकड, कानखजुरा, माथामांजूथायते, परसेवामां जीव थायते उधई, मंकोडा, येळ, यिमेळ, छाणनोकीडो, धान्यनो कीडो, कुंथुवा-आकाशमांथी रातारंगना वरसाद वखते पडेछे ते जे प्रभुनीगायक-हेवायछेते, इत्यादिक जाणवा.

चतुरिंद्रियजीवनं स्वरूप.

बगा, भ्रमर, माखि, डांस, मछर, विंछी, विगेरे.

पंचेद्रियजीवनं स्वरूप.

१ देवता, २ मनुष्य, ३ तिर्यच, ४ नारकी. ए चारप्रकारनाछे.

नारकीनुं स्वरूप.

ते सप्तप्रकारनी छे तेनां नाम—

१ रत्नप्रभा, २ शर्कराप्रभा, ३ वालुकाप्रभा, ४ पंकप्रभा,

५ धूमप्रभा, ६ तमःप्रभा, ७ तमस्तमप्रभा.

तिर्यचना ज्ञेद.

१ जलचर, २ स्थलचर, ३ खेचर ए त्रणप्रकारे तिर्यच जाणवा.

(૭૧)

તેની ઓઢાણ.

પાળીમાં રહેનારાં મછ, કાચવા, મછની જાતિ મગરવિગેરે તે જલચરજીવ જાણવા.

સ્થલચરજીવોનું સ્વરૂપ.

તેત્રણ પ્રકારે છે. ૧ ભુજપરિસર્પ, ૨ ઊરપરિસર્પ, ૩ ચારપગવાલા જમાવરો.

૧ જે ભુજાવઢે કરીને ચાલે તે ભુજપરિસર્પ જાણવા. ૨ ઊરકેતા ડદરથી ચાલે તે ઊરપરિસર્પ જાણવા. ગાય, મેંસ, ઘોઢા, ડંડ, બલદ વગેરે ચતુષ્પદ.

સ્થલચરનું સ્વરૂપ.

જે આકાશમાં ગેં ગતિકરે તેને સ્થલચર જાણવા. મેના, પોપટ, હંસ, બગલા, પારેવા, ચકલા વગેરે સ્થલચર સમજવા. તેમાં સ્થલચરના બે ભેદ છે.

૧ રોમપાંચવાલા, ૨ ચર્મપાંચવાલા.

મનુષ્યના જ્ઞેદ.

૧૫ કર્મભૂમિ ૩૦ અકર્મભૂમિ ૫૬ અંતરદ્વીપવિષે ઉત્પન્ન થાય તે સંક્ષીપ્તચેદ્રિય કહેવાય છે.

દેવતાના જ્ઞેદ.

૧૦ ભુવનપતિ ૮ વ્યંતર ૮ વાણવ્યંતર ૫ જોતિષિ તથા ૨ વૈમાનિક.

તેમાં જુવનપતિનાં નામ.

૧ અસુરકુમાર, ૨ નાગકુમાર, ૩ વિદ્યુતકુમાર, ૪ સુવર્ણકુમાર, ૫ અગ્નિકુમાર, ૬ વાયુકુમાર, ૭ સ્તાનિતકુમાર, ૮ ઉદધિકુમાર, ૯ દ્વીપકુમાર, ૧૦ દિકકુમાર.

વ્યંતરના આઠ પ્રકાર.

૧ કિન્નર, ૨ કિંપુરુષ, ૩ મહોરગ, ૪ ગંધર્વ, ૫ યક્ષ, ૬ રાક્ષસ, ૭ મૂત, ૮ પિશાચ.

(७२)

वाणव्यंतरना ज्ञेद.

१ अणपन्नि, २ पणपन्नि, ३ रुपिवादी, ४ भूतवादि, ५ कं-
दित, ६ महाकंदित, ७ कोहंड, ८ पयंग.

जोतिषिना ज्ञेद.

१ चंद्र, २ सूर्य, ३ ग्रह, ४ नक्षत्र, ५ तारा. तेना बे प्रकार. १
स्थिर तथा २ चर.

जेना विमान फरे तेचरकहीयें. जेना विमानफरतानथी ते स्थिर
कहीयें.

वैमानिकदेवताना प्रकार.

१ कल्पोपन्न तथा २ कल्पातीत. तेमांकल्पोपन्नना नाम. १ सौ-
धर्म, २ ईशान, ३ सनत्कुमार, ४ माहेंद्र, ५ ब्रह्म, ६ ब्रह्मोत्तर, ७
लातव, ८ कापिष्ठ, ९ शुक्र, १० महाशुक्र, ११ शतार, १२ सहस्रार
१३ आणत, १४ प्राणत, १५ आरण, १६ अच्युत ए सोळ स्वर्ग
कहेवायछे

कल्पातीतना नाम.

१ नवग्रैवेयक तथा २ अनुत्तरविमान.

नवग्रैवेकना नाम.

१ सुदर्शन, २ सुप्रतिबद्ध, ३ मनोरम, ४ सर्वतोभद्र ५ सुवि-
शाल, ६ सुमनस, ७ सौमनस, ८ प्रीतिकर, ९ आदित्य.

अनुत्तरविमानना ज्ञेद.

१ विजय, २ विजयंत, ३ अपराजित, ४ जयंत, ५ सर्वार्थसिद्ध,
आमकारे सर्वदेवतानामेदजाणवा ते जीवसंबंधी वर्णन समाप्तयुं.

अजीव संबंधि वर्णन.

१ धर्मास्तिकाय, २ अधर्मास्तिकाय, ३ आकाशास्तिकाय, ४

પુદ્ગલાસ્તિકાય, ૫ જીવ, ૬ કાલ ૯ વદ્ધેદ અજીવના જાણવા. તેમાં પુદ્ગલછે તે રૂપીછે તેઓ દ્રવ્ય નામથી પણ કહેવાયછે જેમ-ધર્મ-દ્રવ્ય, અધર્મદ્રવ્ય, આકાશદ્રવ્ય, જીવદ્રવ્ય, કાલદ્રવ્ય તે અવિનાશી અને અરૂપીછે.

धर्मास्तिकायनुं स्वरूप.

૧ ચલનસ્વભાવવાળો હોયતે તે ધર્માસ્તિકાય. ૨ પ્રદેશનો સમૂહ તે અધર્માસ્તિકાય. ૩ એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે જવાને અવકાશઆપે તે આકાશાસ્તિકાય. ૪ જેમાં જીવરહેલોછે, હાલેચાલેછે તે પુદ્ગલાસ્તિકાય. ૫ ઉપયોગ અને જ્ઞાન સહિત હોય તે જીવ. ૬ કાલદ્રવ્યતે પ્રત્યાન છે.

१. तेमां धर्मास्तिकायनो जे प्रदेश तेना व्रण भेदछे.

१ आखो पदार्थ ते स्कंध २ आखानो कांडभाग ओछो ते
देश कहीए ३ जे वस्तुनो कांडभाग नथाय तेप्रदेश.

२ अधर्मास्तिकायना पण त्रण भेदछे. १ स्कांध २ देश ३ प्रदेश.
३ आकाशास्तिकायना पण त्रण भेदछे.

१ स्कन्ध २ देश ३ प्रदेश. ४ सर्वमल्ली ९ यथा तेषां काब्द्र-
व्यमेलेवतां १० थाय ते अजीवतत्त्वनां अरूपीभेदसमजबो.

रूपिअजीववच्चे ४ भेदछे.

૧ પુદ્ગલસ્કંધ ૨ દેશ ૩ પ્રદેશ ૪ પરમાણુ. ધર્માસ્તિકાય તથા અધર્માસ્તિકાય આ બેંદને વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, શબ્દ, રૂપરહિત અસંખ્યાત પ્રદેશ ચૌદ રાજ્યલોકે વ્યાપેલોછે. અને આકાશાસ્તિકાય તો લોકાલોકે વ્યાપીને વર્ણ, ગંધ, રસ, શબ્દ, રૂપ રહિત અનંત પ્રદેશી છે, પણ પુદ્ગલાસ્તિકાયતો વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, શબ્દ, રૂપ, સહિત, સચિત, અચિત અને મિશ્ર જોઈં તેવો શબ્દ અંધકાર, પ્રકાશ, ચંદ્રમાનીજોત, છાયા, સૂર્યનુંતેજ ઈત્યાદિક ગુણવાલો ચ-

(૭૪)

તુર્દશ રાજલોક વ્યાપક સંખ્યાત તથા અસંખ્યાત ને અનંતપ્રદેશી પુરણગલન છે. વિશેષ પ્રકાર અન્યસૂત્રથી જાણવો એ અજીવતત્વ-નુંસ્વરૂપ સંપૂર્ણ થયું.

આશ્રવના જ્ઞેદ.

૧ મન, વચન અને કાયાની જે ક્રિયા તેને યોગ કહીયે અને તેજ આશ્રવ પણ કહેવાય છે.

સૂત્ર. શુક્તઃ પુણ્યસ્યાશુક્તઃ પાપસ્ય. ।

૧ શુભયોગથી પુણ્યનો આશ્રવ હોય અને ૨ અશુભથી પાપનો આશ્રવ હોયછે.

અશુક્તયોગના લક્ષણ.

જીવનોઘાત, ચોરી, પરસ્ત્રી સાથે મૈથુનસેવન, કર્કશ વચન, કઠોર ચિંતવું અથવા કહેવું અને ઈર્ષા કરવી ઈત્યાદિક અશુભયોગનાં કારણ છે.

શુક્તયોગના લક્ષણ.

૧ હિંસાદિક પાપરહિત કાયાની જે પ્રવૃત્તિ તે શુભ કાયયોગ કહેવાયછે. ૨ જે પ્રમાણે શાસ્ત્રમાં છે તેવા સત્યવચન અને સ્વપરના ઉપકારને અર્થે જે વચન બોલવા તે શુભવચનયોગ સમજવો ૩ અર્હતાદિક પંચપરમેષ્ટિના ગુણનું ચિંતવન કરવું ધર્મધ્યાન કરવું અને શાસ્ત્રનું ચિંતવન કરવું તે શુભમનોયોગ સમજવો.

સૂત્ર. સકષાયાકષાયયોઃસાંપરાયિકેર્યાપથયોઃ।

કષાયસાહિત જીવને સંસારનો કારણ એવો સાંપરાયિક આશ્રવ હોયછે અને કષાયરહિતજીવને ઈર્યાપથ આશ્રવ હોયછે.

**સૂત્ર--ઈન્દ્રિયકષાયા વ્રતક્રિયાઃ પંચ ચતુઃ
પંચપંચવિંશતિસંખ્યાઃ પૂર્વસ્ય જ્ઞેદાઃ**

અર્થ-(૧) ઇન્દ્રિય-૫ (સ્પર્શન, રસન, ગ્રાણ, ચક્ષુ, કર્ણ.) (૨) કષાય-૪ (ક્રોધ, માન, માયા, લોભ.) (૩) અવ્રત-૫ (હિંસા, મૃત્વાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ એ પાંચ અવ્રત કહેવાય છે. (૪) અને ૨૫ પચવીશ ક્રિયા, એ સર્વ આશ્રવ આવવાના કારણ છે. તેમની ઓઢાણ.

પ્રથમ પાંચ ઇન્દ્રિયોના ૨૪ વિકાર કહે છે.

૧ હલકું, ભારિ, મૃદુ, સ્વર, શીત, ઉષ્ણ, સ્નિગ્ધ, મક્ષ્મ, એ આઠ સ્પર્શદ્રિયના વિકાર છે.

૨ સ્વારો, તીક્ષ્ણો, મીઠો, કઢવો, સ્વાદો, તૂરો, એ છ રસનેન્દ્રિયના વિકાર છે.

૩ સુરમીકેતા સારીગંધ, દુરમીકેતા સ્વરાબગંધ, એ બે ગ્રાણેન્દ્રિયના વિકાર છે.

૪ કાઢો, ધોઢો, પિઢો, લાલ, ઢરો એ પાંચરંગ ચક્ષુદ્રિયના વિકાર છે.

૫ સચિત્તેત્તેમનુપ્યનોશબ્દ, વીજો અચિત્તેત્તેસારંગી પ્રમુખનોશબ્દ, જેને પ્રજ્ઞીયાયતોમિશ્ર, એત્રણવિકાર કર્ણેન્દ્રિયના છે. કેટલાકનોમત છે કે તેમાંથી હરોરંગવાદ કરેતો ૨૩ વિકારપણ થાય છે. તે વીજાગ્રંથથી જાણીલેવા. એ સર્વ આશ્રવ આવવાના કારણો છે.

કષાય કહે છે.

૨ તે ચાર પ્રકારના છે તેના ૧૬ ભેદ થાય છે. તે ઘણે ઠેકાણે પ્રસ્તુત છે. માટે લખ્યા નથી.

પંચ મહાવ્રતોનું સ્વરૂપ.

૧ નાની તથા મોટી કોઈપણ જીવની હિંસા ન કરવી, વીજા પાસે ન કરાવવી, કરતાં પ્રત્યે, અનુમોદના ન કરવી મન, વચન, કાયા વહે કરી તે પ્રથમ (પ્રાણાતિપાત મહાવ્રત કહેવાય છે)

(૭૬)

૨ ક્રોધ, લોભ, મય, તથા હાસ્યાદિકથી દ્રવ્ય. ક્ષેત્ર ભાવથી મૃષા બોલે નહિ બોલાવે નહીં તથા અનુમોદના કરે નહિં તે બીજું (મૃષાવાદમહાવ્રત સમજવું.)

૩ પારકું અદત્ત કેતા દીધાવિનાલેવું તેને અદત્તકહીયે તે છે એ નહિ અને લેવરાવે નહિ અને લેનારને અનુમોદના કરે નહિ તે ચાર પ્રકારનું છે.

૧ તીર્થંકર અદત્ત, ૨ ગુરુ અદત્ત ૩ સ્વામી અદત્ત ૪ જીવ અદત્ત, તેમાં જીવઅદત્તના અનેક ભેદ છે. તે બીજા શાસ્ત્રથી જાણવા (એ જીજું અદત્તાદાનમહાવ્રત કહેવાય છે.)

૫ મિથુન કેતા સ્ત્રીસંગતછોડીને બ્રહ્મચર્યપાઠવું, તે બે પ્રકારનું છે. (પંચાંશુમહાવ્રત કહેવાય છે.)

૨૮ ગુણને ધારણ કરનાર પુલાકાદિ ૫ નિર્ગ્રંથ મુનિયો સર્વ વિરતિપણે સર્વસ્ત્રીનો ત્યાગ કરે તે સર્વ વિરતિ બ્રહ્મચર્ય કહેવાય છે તે મુર્નાદ્રનેજ હોય છે અન્યને નહિ અને શ્રાવકાદિ જે સ્વસ્ત્રીમાં સંતોષ રાસ્ટ્રીને મન, વચન, કાયાવડે કરીને જે પાઠે તે અણુવ્રત દેશવિરતિ બ્રહ્મચર્ય કહેવાય છે. તે શ્રાવકા શ્રયે સમજવું. તે નવપ્રકારે પાઠવાની રીતિ.

શ્લોક. ॥

સ્ત્રીપંઢપશુમદ્દેશમાસનકુહ્યાન્તરોદ્ગમનાત્
સરાગસ્ત્રીકથાત્યાગાત્ પ્રાગ્વચ્ચ સ્મૃતિવર્જનાત્
॥૧॥ સ્ત્રીરંમ્યાંગેક્ષણસ્વાંગસંસ્કારોપરિવર્જનાત્ ।
પ્રણિત્યાત્યશનત્યાગાત્ બ્રહ્મચર્યં તુ જ્ઞાવયેત્ ॥૨॥

જ્ઞાવાર્થ:-બ્રહ્મચર્યવંત સર્વ વિરતિ પ્રાણી નવપ્રકારે પાઠે તે કહે છે. (૧) જેઠકાળે સ્ત્રીતથાગાય, ઘોડી, હંટહી, વકરી, વિગેરે

पशु अथवा पंडक (नपुंसक) वगेरे वसता होय ते ठेकाणे ब्रह्मचर्य वालासाधु न वसे. (२) जे आसने स्त्री बेठी होय ते आसनथी ते उठी गयापछी बे घडिमुधी जे जग्याउपर तथा स्त्री बेठीहोय ते ठेकाणे न बेसे. (३) जे ठेकाणे ब्रह्मचर्यवंत प्राणी बेसेछे, ते ठेकाणानी भोंतनी पछवाडे पण स्त्रीना आलाप संलाप विगेरे सराग शब्द संभलाय तेमहोय अथवा ए काले स्त्री होय तो ते जग्यानो त्याग करे. (४) मार्गथी जातां आवतां कुमारी कीशोरी जाया के वृद्ध स्त्री विगेरेनां अंग उपांग जे नेत्र, वदन, स्तन, उदर तथा उरु विगेरे जोबा दृष्टि पडोचाडे नही. (५) स्त्रीनी उत्तम के नवारी राग सहित कथा न करे. (६) संसारिकपणामां करेली जे पोतानी तथा पारकी स्त्रियोनी संगते क्रीडा तेमज मश्करी, हास्य, विलास, मोहकारी आलाप संलापादि जे कृत्य ते ब्रह्मचर्य लिधा पछी स्मरण न करें. (७) नीरस आहार पण अति मात्राये वजन उपरांत न लहे. (८) शीरो, लापसी, पूरि, श्रीखंड, मीठाई, घेवर विगेरे, चीकणाशवाळापदार्थ अतिशय न वापरे कारणके तेनाथी शरीर रुष्टपुष्टई इंद्रियनो विषय थायछे माटेतेवर्जवो. (९) नहावुं तथा हजामत कराववी तेमज मुगांधि प्रमुख (अत्तर)थी मनोहर अंगनी शोभा न करवी कारणके जो शोभा करी होयतो कोई दिवसे भोगनीवांछा थयाविना रहेतीनथी माटे ते नकरवुं. आ प्रकारे नवभेद ते चोथुं महाव्रत जाणवुं.

पांचपुं परिग्रह महाव्रत ते २४ प्रकारनुंछे तेना लक्षणो कहेछे.

तेमां १० बाह्य अने १४ अंतरपरिग्रहछे.

१ खेतर २ घर ३ घन ४ धान्य ५ शय्या ६ भांड ७ पशु ८ वस्त्र ९ नोकर १० सुवर्ण ए दश प्रकारे बाह्यपरिग्रह. तथा १ स्त्रीवेद २ नपुंसकवेद ३ पुरुषवेद ४ मिथ्यात्व ५ क्रोध ६ मान ७

માયા ૬ લોભ ૯ હાસ્ય ૧૦ રતિ ૧૧ અરતિ ૧૨ મય ૧૩ શોક
૧૪ જુગુપ્સા ૧૫ ચૌદ પ્રકારે અંતરપરિગ્રહ. ૧૫ પાંચ મહાવ્રતનો દેશ-
વિરતિ ત્યાગ તે અનુ વ્રત અથવા તેમનો ત્યાગ તે અવ્રત કહેછે.

પચવિશ (૨૫) ક્રિયાનું વર્ણન.

(૧) (કાયિકીક્રિયા) કાયાનો દોષ. (૨) (અધિકારણિકી
ક્રિયા) વિશેષે કામ કરતાં જે જીવોની વિરાધના થાય તે. (૩)
(પ્રદ્રેષિકીક્રિયા) જીવ તથા અજીવ ઉપર દ્રેષભાવ રાખવો તે. (૪)
(પારિતાપનિકીક્રિયા) પારકા જિવને તાપ દેતાં જે ક્રિયા લાગે તે.
(૫) (પ્રાણાતિપાતિક્રિયા) નાના તથા મોટા જીવની વિરોધના કરે
તે. (૬) (આરંભિકી ક્રિયા) સ્થિતિ પ્રમુખ તથા પૃથ્વી અપ તેજ વાયુ
વનસ્પતિ ઇમનેમારું ઠોકરું બાઝવું ધોવું વિગેરે. (૭) (પરિગ્રહિકી
ક્રિયા) ઉપર કહેલા પરિગ્રહથી જે ક્રિયા આવે તે. (૮) (મિથ્યા દર્શન
પ્રત્યેકીક્રિયા) સ્વધર્મ છોડી, હનુમાન દેવદેવીને માનવા પિપ્પલે પા-
ળીરેડવું અન્યમતના ધર્મસંબંધી કાર્ય કરવા તથા શીતલામાતા પૂજવી
વગેરે જે જિનશાસનથી વિરોધ કરવો તે. (૯) (માયાપ્રત્યયકીક્રિ-
યા) કપટ કરીને બીજાને ટગવા તે. (૧૦) (અપ્રત્યાલ્યાનિકીક્રિયા)
ક્રોધ માન માયા લોભ કરતાં જે ક્રિયા લાગે તે. (૧૧) (દ્રષ્ટિકી
ક્રિયા) કૌતુક કરી અશ્વપ્રમુખને દોડાવે તે. (૧૨) (પૂલ્લનિકીક્રિ-
યા) રાગને વશ કરી પુરુષ, સ્ત્રી, તિર્યંચ વજ્ર પ્રમુખ કોમલ વસ્તુને અ-
હંકાર જે ક્રિયા લાગે તે. (૧૩) (પ્રાતિત્યકી ક્રિયા) બીજાને ઘરે
વસ્તુ જોતાં દ્રેષ કરાવે તે. (૧૪) (સામંતોપનિપાતિકી ક્રિયા) પો-
તાના ઘરની વસ્તુ માટે જે લોક દેશના આવ્યા તેને પ્રસંશા કરી
મનમાં આનંદ કરે તે. (૧૫) (નૈમૃષ્ટિકીક્રિયા) સ્વહસ્તે કામ કરતા
જે ક્રિયા લાગે તે. (૧૬) (આજ્ઞાપણિકીક્રિયા) તિથંકરોની આજ્ઞા
ઉઠાવી સ્વદુદ્ધિથી જે ગુણ પ્રગટ કરે અને કહેકે હું કરુંછું તે સ્વરુંછે

बीजा खोटाछे. (१७) (वैदारिणिक्रिया) बीजानो खोटो आचार देखीने तेना कार्यनो नाश करवो ते. (१८) (अनाभोगिक्रिया) उपयोगथी जे विपरित थाय ते. (१९) (अनवकांक्षप्रत्ययक्रिया) पोतानी तथा बीजानी अपेक्षा करवी तेने अवकांक्षा कहीये तेथी विपरित आवे ते. (२०) (प्रयोगक्रिया) दोडता दोडता चालता चालता काया संबंधी व्यापार करता अथवा हिंसाकारी कठोर बचन बोलता जे क्रिया लागे ते. (२१) (समुदानक्रिया) भाडा-दिकनो व्यापार करवो ते (२२) (प्रेमप्रत्ययक्रिया) माया तथा लोभथी जे विपरित थाय ते (२३) (देशप्रत्ययक्रिया) क्रोध मान करता जे क्रिया लागे ते. (२४) (ईर्यापथिक्रिया) चालता जे क्रिया लागे ते. (२५) (स्वहस्तिक्रिया) पोताना हाथथी थाय ते.

**सूत्र-तीव्रमंदज्ञाताज्ञातज्ञावाधिकरणवीर्य
विशेषेभ्यः तद्विशेषः**

अर्थ-१ (तीव्र) कषायनी उत्कंडाथी जे परिणामे होयछे ते. (२) (मन्द) कषायना मन्दतानो जे परिणाम ते. (३) (ज्ञात-भाव) हुं आ प्राणीने मारुं एवुं जाणीने मारवानि प्रवृत्ति करे ते. (४) (अज्ञातभाव) जाण्याविना प्रमादथी प्रवृत्ति करे ते. ५ (अधि करण) पुरुषनुं प्रयोजन जेने आधारे होय ते. ६ (वीर्य) द्रव्यानि शक्ति ते. ७ (स्थिति) जेवाजेवा परिणाम थाय तेवातेवा कर्ममां रस पडे ते. इत्यादिक सर्व आश्रवतत्त्वना अशुभ कर्मना द्वारछे. अन्ध प्रणाछे पण आई ग्रंथ वधी जवाना भयथी लख्या नैथी. ते अन्य ग्रंथथी जाणी लेवा. इतिश्री आश्रवतत्त्व संपूर्ण.

बंधतत्त्वना भेद.

**सूत्र-मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकषाययोगा
बंधहेतवः**

અર્થ-મિથ્યાદર્શન અવિરતિ પ્રમાદ કષાય યોગ એ પાંચકારણ બંધના લક્ષણ સમજવાં. ૧ તત્ત્વાર્થની અશ્રદ્ધા તે મિથ્યાત્વ. ૨ પાંચ ઈંદ્રીયો છઠો મન તથા છકાયના દયાનો અભાવ એ ચાર અવિરતેષ્ઠ કર્મબંધના કારણ છે. અને વિકર્યાદિક પ્રમાદથી પોતાના સ્વરૂપનું ભૂલવું તેપણ બંધના કારણ છે ક્રોધ માન માયા લોભ ચાર કષાય તેપણ બંધનાકારણ છે. મન વચન કાયાના યોગ તેપણ બંધના કારણ છે. એ પ્રમાણે થોડામાં બંધના લક્ષણ કહ્યાં છે અને વિશેષજ્ઞાણનું હોય તો અન્ય ગ્રંથથી જાણો લેવું અહિં ગ્રંથ વધી જવાના ભયથી લખ્યાં નથી.

કેટલાક ગ્રંથમાં જુદે ભેદ કહે છે.

૧ પ્રકૃતિબંધ ૨ સ્થિતિબંધ ૩ અનુભાગબંધ ૪ પ્રદેશબંધ.

તેના લક્ષણ.

૧ કર્મનો સ્વભાવ પરિણમનરૂપ છે માટે પ્રકૃતિબંધ કહેવાય છે. ૨ કર્મનો કાઠ પરિણામરૂપ છે માટે સ્થિતિબંધ કહેવાય છે. ૩ કર્મના તીવ્રમંદાદિરસપરિણામરૂપ છે માટે અનુભાગબંધ કહે છે ૪ કર્મપ્રદેશ પુદ્ગલનો પરિણામરૂપ છે માટે પ્રદેશબંધ કહે છે. इति बंधनत्व संपूर्ण.

સંવરતત્ત્વના ભેદ કહે છે.

૩ ગુણ. ૫ સમિતિ. ૨૨ પરિસહ ૧૦ ધર્મ. ૧૨ ભાવના. ૫ ચારિત્ર. એટલા પ્રકારે સંવર થાય છે તેમના લક્ષણો કહે છે. ૧ (મન-ગુણ) મનને ધર્મ કરણીમાં લગાડી પાપ રસ્તે ન લગાડતા ગોપન કરી રાખવું તે. ૨ (વચનગુણ) વચનને એવું રાખે કે પ્રાણ જાય તો પણ ગુણ ન છાંડે તે. ૩ (કાયગુણ) કાયાથી સત્ય ધર્મ ન છાંડે તે

૫ સમિતિ કહે છે.

૧ (ઈર્યાસમિતિ) ભૂમી ઉપર સાઢાત્રણ હસ્ત જાગા જોઈને ચાલે તે. ૨ (ભાષાસમિતિ) કર્કશવચનનો ત્યાગ કરી મનોહર અને પ્રિય

(८१)

बोले ते. ३ (एषणासमिति) दोष दुष्ट आहार पाणीनो त्याग करी निर्दोष आहार करे ते. ४ (आदानानिक्षेपणसमिति) बेसतां उठतां उपाडतां भूमि शुद्ध जोईने वर्ते ते. ५ (पारिष्ठापनिकासमिति) मळ मूत्रादिकने माटे शुद्ध भूमि जोईने बेसे ते.

२२ परिषह कहेछे.

१ (क्षुधापरिषह) भूख लागे तेनी वेदना सहन करवी ते. २ (पिपासा) पाणीनी धख लागे ते सहन करवी ते. ३ (शीत) थंड षडतां जे वेदना सहन करवी ते. ४ (उष्ण) उष्ण पडतां जे वेदना थाय तेने सहन करवी ते. ५ [डंस] जु, गुमासी, डांस, मछर वगेरे जीवो शरीरने मुखथी वेदना करे ते सहन करवी ते. ६ (अचे-लक) बख्तरहित रहीं ते. ७ (अरति) शीतादीकथी उत्पन्न थयेली वेदनाने सहन करवी ते. ८ (स्त्री) स्त्रीना अंग उपांग केतां आंगळी प्रमुख स्तन जंघा कमर छाति आलाप संलाप मुखशृंगार वगेरे जोतां मन चलायमान न करवुं ते. ९ (चर्या) प्रमाद राहित ग्रामानुग्राम विहार करे ते. १० (निपेधिकी) शून्यघर स्मशान अथवा उद्यान तथा गिरी गुफादिकने विषे कायोत्सर्ग करतां भय उत्पन्न थाय ते सहन करवो ते. ११ (शय्या) उष्ण शीत उंचनींच उपर आसन प्रमुख करतां उद्वेग नकरे ते. १२ (आक्रोश) अन्य माणसना क्रोधना वचन सांभळतां सहन करवुं ते. १३ (वध) चाबक लाकडी खडग तमाचा विगेरेथी मार सहन करवो ते. १४ (याचना) श्रीमंत छतां दिक्षा लइ पछी भिक्षा मागवानी लज्जा न राखे ते. १५ (अलाभ) भिक्षा मागतां संसारीष्ट विराध्यो होय तोपण तेना उपर द्वेष न करे ते. १६ (रोग) दिक्षा लीधापछी जे रोग उत्पन्न थाय तेने सहन करवो ते. १७ (तृणफास) तृण उपर संथारो करतां वेदना सहन करवी ते. १८ (मळ) उष्णना योगथी जे मेल थाय तेने सहन करवो ते. १९ (सत्कार) सन्मान थयोतो

હર્ષ ન પામવો અને અસન્માન થાયતો દુઃખ ન પામવું તે. ૨૦ (મ
જ્ઞા) કોઈપ્રેમ પ્રશ્ન પૂછ્યો તેનો જવાબ ન અપાનો તો તેનાથી દુઃખ
ન પામવું તે. ૨૧ (અજ્ઞાન) કર્મસંજોગથી વસ્તુને ન પામે એટલે જ્ઞા-
નજ્ઞાનને ન પામતાં તેનાથી ક્રોધ ન કરવો તે. ૨૨ (સમ્યક્ત્વ)
અજ્ઞાનથી દેવગુરુધર્મ તત્ત્વ સ્વરૂં છે કે સ્વોદું છે એવો વિચાર ન ક-
રે અન્ય વાદીની તપશ્ચર્યા જાતાં પોતાનો ધર્મ ન છાંડવો તે.

૧૦૮૨ લાક્ષણિક ધર્મ. ૧ ક્ષમા કઠોર કુર તથા આક્રોશ
સંબંધી વચન સાંભળતાં સ્થિર પરિણામ રાખવો તે. (૨) માર્દવ મા-
નરહિત રહેવું તે. (૩) આર્જવ-કપટ રહિત રહેવું તે. (૪) સત્યવ્રત
નીરંતર સ્વરૂં બોલવું તે. (૫) શૌચ-છેતાઢીસ દોપરહિત આહાર ક-
રવો તે. (૬) સંયમ મુનિવ્રત ધારણ કરવું તે (૭) તપ=દ્વાદશ પ્રકા-
રે તપશ્ચર્યા કરવી તે. (૮) ત્યાગ=સર્વત્રપ્રકારે વસ્તુપર લોભ ન રા-
ખવો તે. (૯) અર્કિંચન=દ્રવ્ય સંબંધી પરિગ્રહનો ત્યાગ કરવો તે.
(૧૦) બ્રહ્મચર્ય સ્ત્રી સંબંધી વિષય મુશ્વ ભોગવવાની જે વાંછા તેનો
ત્યાગ કરવો તે.

દ્વાદશ અનુપેક્ષા (૧) (અનિત્ય ભાવના) કાયા છે
તે પાણીના પરપોટા સરસી છે તેમાં કાઢ નિરંતર ફરી રહ્યો છે.
દ્રવ્ય તે પતાકાની પેઠે ચપલ છે સગાં સંબંધી દ્રવ્ય છે ત્યાં સૂધી છે,
મૃત્યુ નજીકજ રહે છે આ સંસારમાં કોઈ કોઈનો નથી માટે સંસાર
સર્વત્ર અનિત્ય છે આવી ભાવના ભાવવી તે (૨) (અશરણભાવના)
જન્મ, જરા અને મરણનો જે ભય તેમને અટકાવ કરવાને માટે ધર્મ
સિવાય કોઈ શરણ નથી. એવું ચિંતવન કરવું તે. (૩) (સંસારભા-
વના) કર્મના વશથી સંસારમાં અનાદિ કાલથી જીવ પરિભ્રમણ
કરે છે અને માતા મરીને બેહેન થાય છે, ભગની મરીને સ્ત્રી થાય છે,
સ્ત્રી મરીને માતા થાય છે, માતા મરીને સ્ત્રી થાય છે, શત્રુનો મિત્ર
થાય છે, મિત્રનો શત્રુ થાય છે, રાજાનો રંક થાય છે, રંકનો રાજા

થાયછે, પુત્રનો પિતા, અને પિતાનો પુત્ર થાયછે, એવી અનંત કા-
 ળથી હલટ પાલટ ચાલી જાયછે અને અનેક દુઃખ ભોગવેછે, એવું
 સંસારનું સ્વરૂપ ચિંતવવું તેને સંસારભાવના કહીયે. (૪) (એકત્વ
 ભાવના) આ જીવ સંસારમાં એકલો આવ્યોછે અને એકલો જવાનો
 છે અને દુઃખ ભોગવવામાં પણ હું એકલોજ છું મારા સજ્જન, કુ-
 ટુંબ, પરિવાર કોઈપણ આવતા નથી આ જીવ જન્મ ગ્રહણ કરવામાં
 એકજ છે, બીજો કોઈ મારીસાથે આવવાવાળો નથી. અને જે જીવમાણસને
 ઘણોજ વહાલો હોય તેજ જીવ ગયા પછી તેને એક કલાક પણ ઘરમાં-
 ગાલતા નથી. અને તરત લઈ જાઓ લઈ જાઓ એવા શબ્દ કહેછે
 લાલ્લો રૂપિયાની મિલકત કમાયેલી હોય તો પણ કોઈ સાથે દેતા
 નથી, અને એમાં એવોજ સાર નીકળે છે કે સ્વાર્થની સગાઈ છે મા-
 ટે મારું કોઈ નથી એવું ચિંતવન કરવું તે. (૫) (અન્યત્વ ભાવના)
 આત્માજ્ઞાન સ્વરૂપ છે અને શરીર જડ છે તેમાં આત્મા નિત્ય છે
 અને શરીર વિનાશી છે શરીર ઇન્દ્રિયથી મળેલું છે અને આત્મા ઇન્દ્રિ-
 યથી જુદો છે એવું ચિંતવન કરવું તે. (૬) (અશુચિભાવના) આશરીર
 અત્યંત અશુચિ છે અને ઘણું દુર્ગંધિવાળું છે અંદરના પુરુષ સંબંધિ ૧
 દ્વાર તથા સ્ત્રી સંબંધી ૧૨ દ્વારો મળ મૂત્ર વિષ્ટા પસીનો શ્લેષ્મ થુંક
 કર્ણમેલ તથા શરીર સંબંધી રસ રૂધિર હાડ માંસ વીર્ય પરુ વિગે-
 રેથી ભરેલું છે ચર્મથી ઢાંકેલું છે અને અંદર સર્વ દુર્ગંધિ અને અશુ-
 ચિ છે તે કોઈ દિવસે પણ સ્નાન મુગંધ પુષ્પ અત્તર વગેરેથી તથા
 વસ્ત્ર પાત્ર અલંકારની શોભાથી શુદ્ધ થતું નથી. જ્યારે જ્ઞાન દર્શન
 ચારિત્રરૂપિ સત્તા પ્રગટ થાય ત્યારે અંતરંગ આત્મા શુદ્ધ થાય છે
 અને પાણીથી તો ફક્ત શરીર સાફ થાય છે તેથી કોઈ આત્મા
 શુદ્ધ થતો નથી આત્મા રત્નત્રયથીજ શુદ્ધ થાય છે માટે આ શરીર
 નિરંતર અશુચિ છે અને વિનાસી છે એ ભાવના ભાવવી તે. સ્ત્રી સં-
 બંધી ૧૨ દ્વાર તેમાં ૯ પુરુષના જેવા અને યોનિમાં પિશાબ કરવાનું

જૂદું અને વિષયનું જૂદું અને સ્તન વે એમ વાર, કેટલેક ટેકાળે ??
 પળ કહેછે તે સંક્ષેપથી જાણવું. (૭) (આશ્રવભાવના) સ્પર્શન રસન
 ઘ્રાણ ચક્ષુ અને શ્રોત્ર-કાન ક્રોધ માન માયા લોભ (૫) મહાવ્રત-
 નો દેશ વિરાતિ નિયમ કહીયેં તે) ૫ અનુવૃત્ત ૩ યોગ અને ૨૫
 ક્રિયા એનાથી જે કર્મનો બંધ થાય છે તથા દયા દાન ન કરતાં
 જે કર્મ બંધાય છે એવી ભાવના આવવી તે. (૮) (સંવરભાવના) ઈં-
 દ્રિયો તથા કષાયાદિ કરી સંકુચિત થયેલો જે આત્મા તેના સમ-
 સ્ત દોષ ગુણનો માર્ગ કાઢી અને આશ્રવ ભાવનાના દ્વાર મટાડે તે.
 (ઉદાહરણ) જેમકે પાણીમાં કમલ રહે છે પણ અનુરેણુ પાણીથી
 લિપ્ત થતું નથી, તેમ આત્મા પણ પાપરૂપી તામિર જે અંધકાર તેને
 આવવા દે નહિ. (બીજું ઉદાહરણ) એક પાણીનો ઢોળ છે તેને ૪
 નલ છે ૩ માંથી પાણી આવે છે અને એકમાંથી પાણી જાય છે તો-
 તેનો સંભવ એવો છે કે તે કોઈ કાઢે સ્વાલી થવાનો સંભવ નથી
 જેમ ત્રણ તરફથી પાપ આવે અને એક તરફ થોડું પુન્ય થાયતાં કો-
 ઈ દિવસે પણ આ આત્મા સંસારમાંથી છૂટતો નથી તેથી સંસારમાં
 અમળ કર્યાજ કરે છે અને ત્રણમાંથી પાણી જાય છે અને એકમાં-
 થી આવે છે એવો નલ તો તરત સ્વાલી થાય છે. તે પ્રમાણે આત્મા-
 માં ત્રણ ટેકાળેથી કર્મ આવવાના દ્વાર વંધ થાય અને એક તરફથી
 આવે તો આત્મા તરત નિર્મલ થઈ પ્રકાશને કરતા અનંત વીર્ય અનંત
 બલ અનંત શક્તિ અને ત્રણ લોકને પ્રકાશકારક છે જેમ અરિસામાં
 પ્રતિબિંબ દેખાય છે તે પ્રમાણે પોતાની શક્તિને પોતે જોવે છે અને
 તરત મોક્ષ લક્ષ્મીને પામે છે એવો વિચાર કરી આશ્રવના દ્વાર વંધ
 કરવા તે સંવર ભાવના સમજવી.

(૯) (નિર્જરાભાવના) નિર્જરા બે પ્રકારની છે, ૧ સવિપાકનિર્જરા
 ૨ અવિપાક નિર્જરા. પોતાનો રસ દેવાથી જે નિર્જરા થાયતે (સ-
 વિપાક નિર્જરા) સમજવી. ૨૨ પરિષદ તથા ૧૨ પ્રકારની તપ-

દયા કરતાં જે નિર્જરા થાયછે તે. (અવિપાકનિર્જરા) તેમાં (સાવિ-
 પાકનિર્જરા) સમસ્ત સંસારી જીવને થાયછે અને તે અગામિ બંધનું
 કારણ છે માટે તેનો ત્યાગ કરવો તે યોગ્ય છે અને (અવિપાકનિર્જ-
 રા) તો મોક્ષનું કારણ છે તેથી તે ગ્રહણ કરવી યોગ્ય છે ૫ ભાવના
 ભાવવી તે નિર્જરાભાવના. તેમાં દ્વાદશ પ્રકારનાં તપનાં નામ. ૧
 અનશન-ઉપવાસાદિક કરવું તે. ૨ ઉળોદર-અર્ધાહાર કરવો તે-
 ૩ વૃત્તિપરિસંખ્યા-પ્રતિજ્ઞારૂપ આહાર કરવો તે. ૪ રસત્યાગ-છ
 રસમાંથી એકરસ ત્યાગ. ૫ વિવિક્તશય્યાસન-એકઠેકાળે સુવું બેસવું
 તે. ૬ કાયલ્લેશ-લોચાદિક ક્રિયા કરવી તે. ૭ વાહ્યતપના છ ભેદ છે ?
 પ્રાયશ્ચિત-પોતાનો અપરાધ ગુરુને કહી દંડ લેવો તે. ૨ વિનય-દેવગુરુ
 શાસ્ત્રનો વિનય કરવો તે. ૩ વૈયાવચ્ચ-વૈયાવચ્ચ કરવી તે. ૪ સ્વાધ્યા
 ય-શાસ્ત્ર ભણવું તે. વ્યુત્સર્ગ-શરીરની મમતા છોડીને ધ્યાન ધરવું તે.
 ૬ ધ્યાન-મનનો સંબંધ જ્ઞાનવસ્તુમાં લગાડી અંતર્મુહુર્ત ધ્યાન કરવું તે.
 ૭ અંતરતપના છ ભેદ છે તેમાં છ પ્રકારના રસનાનામ આગલ કહેલા છે તેથી
 લખ્યા નથી. તેમાં પ્રાયશ્ચિતના ૧ ભેદ કહે છે. ૧ આલોચના-પ્રમા-
 દથી દોષ લાગ્યા હોય તે ગુરુપાસે નિવેદન કરવા તે. ૨ પ્રતિક્ર-
 મણ મને જે દોષ લાગ્યા હોય તે મિથ્યા થાવો એમ વચને પ્રગટ
 કરવું તે. ૩ તદુભય-આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરવું તે. ૪ વિ-
 ચેક-દોષસહિત અન્નપાન તથા ઉપકરણાદિકનો સંશય થયો હોય
 તેનો ત્યાગ કરવો તે. ૫ વ્યુત્સર્ગ-કાયોન્સર્ગાદિ કરવું તે. ૬ તપ-
 અનશનાદિક દ્વાદશ પ્રકારનું અંગીકાર કરવું તે. ૭ ભેદ-દિવસ
 પક્ષ માસાદિકની દીક્ષા ઘટાવવાને કરવું તે. ૮ પરિહાર-પક્ષમાસ
 આદિ વિભાગથી સંઘની બહાર રાખવો તે. ૯ ઉપસ્થાપના-પહેલી
 દીક્ષા છોડાવીને નવી દીક્ષા દેવી તે. વિનયના ચાર પ્રકાર. ૧ શા-
 ન વિનય-સન્માન સહિત શાસ્ત્રનો વિનય કરવો તે. ૨ દર્શનવિનય-
 શંકાદિ દોષરહિત તત્ત્વાર્થની શ્રદ્ધા કરવી તે. ૩ ચારિત્ર વિનય-

જ્ઞાનદર્શનસહિત ચારિત્રમાં, સમાધાન કરવું તે. ૪ ઉપચાર-આચાર્યગુરુ નિગ્રંથાદિક આવતા દેસી ઉમું થવું, આઘા હોયતો ત્યાંસુધી સન્મુખ જવું, અંજલિથી નમસ્કાર કરવો અને સેવા કરવી તે. દ-શપ્રકારે વૈયાવચ્ચ કહેછે. ૧ આચાર્ય, ૨ ઉપાધ્યાય, ૩ તપસ્વી, ૪ શૈક્ષ્ય, ૫ ગ્લાન, ૬ ત્રણગણ, ૭ ચારકુલ, ૮ સંઘ, ૯ સાધુ, અને ૧૦ મનોહા એ પ્રકારે દશની વૈયાવચ્ચ કરવી તે. વિવેચન-શિક્ષાના અધિકારી તે શૈક્ષ્ય ૨ રોગાદિકથી પિહેલા તે ગ્લાન. ૩ વૃદ્ધ મુનીશ્વરની પરિપાટિના હોય તે ત્રણગણ. ૪ દિક્ષા દેવાવાળા જે આચાર્યના શિષ્ય હોયતે ચારકુલ. ૫ સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા તે સંઘ. ૬ લોકમાં માન્ય હોય તે સાધુ અને મનોહા. ૭ પ્રકારે સ્વાધ્યાય. ૧ વાંચના-દોષાદિ રહિત ગ્રંથ તથા અર્થનું મળવું મળાવવું તે ૨ પૃછના-શંકા હોયતો પૂછવું તે. ૩ અનુપ્રેક્ષા-જાણી લીધેલ અર્થનું વારંવાર ચિંતવન કરવું તે. ૪ આમ્નાય-શબ્દનો સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર કરવો તે. ૫ ધર્મકથા-ધર્મનું કથન કરવું તે. ધ્યાનના ચારલક્ષણ. ૧ આર્ત, ૨ રૌદ્ર, ૩ ધર્મ, ૪ શુક્લ, એમના પ્રકારો તત્વાર્થ સૂત્રથી, સંઘયણ પ્રકરણથી અને અન્યજ્ઞાસૂત્રથી જાણીલેલાં. એ પ્રમાણે ધારિ મનમાં ચિંતવન કરવું કે, હે જીવ ! આ કર્મની નિર્જરાના લક્ષણનોતે અંગિકાર કર, એવી ભાવના ભાવવી તે નિર્જરા ભાવના(૧૦)(લોકભાવના) લોકસંસ્થાદિકનું ચિંતવન તેમજ-પુણ્યપાપનું ફલ તથા નરકસ્વર્ગાદિકનું ચિંતવન તથા ધર્મ, અધર્મ આ કાશ્ચ, ષુદ્ધલ, જીવ અને કાલ તેમના ગુણ પર્યાયના સ્વરૂપનું ચિંતવન કરવું તે. ૧૧ (બોધિદુર્લભભાવના) એક નિગોદરાશીમાં સિદ્ધરાસીથી અનંતગુણે જીવ છે અને નિગોદ જીવથી સમસ્તલોક અંતર રહિત મર્યા છે-પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ, અને વનસ્પતિ જિવથી નિરંતર મર્યા છે તેમાં ત્રસપણું પામવું કઠણ છે કદાપિ ત્રસપણું પામે તેમાંથી વિકલેન્દ્રિયપણું પામવું કઠણ છે કદાપિ વિકલેન્દ્રિયપણું પા-

મે તેનાથી પંચેન્દ્રિય-તિર્યંચપણું પામવું કઠણ છે. કદાપિ તે પુણ્ય સં-
 જોગે પામે તો મનુષ્યપણું પામવું કઠણ છે. કદાપિ તે પામેતો આ-
 ર્ચદેશ તથા ઝંઙુકુલ પામવું કઠણ છે. કદાપિ તે પામેતો દેવગુરુની
 જોગવાઈ મળવી બહુ અશક્ય છે કદી તે પણ પુણ્યથી મળે તો શ્ર-
 દ્ધા વેસવી કઠણ છે, કદી પુણ્યથી તે થાયતો સમાધિ મરણ પામ-
 વું મુશ્કેલ છે-પણ અનેક જાતના વિચાર કરી બોધ પામવો તે
 ‘બોધિ દુર્લભ’ ભાવના સમજવી. ૧૨ (ધર્માનુપેક્ષા તેજ ધર્મ ભાવના)
 તીર્થંકર ભગવાને મૂઝ ધર્મ અહિંસા કહેલો છે તે અંગિકાર કરી
 ક્ષમા, માર્દવ, આર્જવ-સત્યવ્રત-શૌચ, તપ, ત્યાગ-આર્કિચનત્વ અ-
 ને બ્રહ્મચર્ય કે જે ધર્મના, મૂઝ વિનય-ક્ષમા તેનું વઢ. બ્રહ્મચર્ય
 તેની રક્ષા અને કષાય રહિત જે પરિણામ તે પ્રધાન, અને મમતાનો ત્યા
 ગ તે તેનું આલંબન વગેરે ધર્મની ચિંતા કરવી તે ધર્મભાવના- પાંચ પ્ર-
 કારે ચારિત્ર (૧) (સામાયિકચારિત્ર)સાવધ વ્યાપારનો ત્યાગ કરી નિ
 રવચપણું અંગિકાર કરવું તે. (૨) (છેદોપસ્થાપનીય) પ્રમાદથી ઉત્પન્ન
 થયેલો જે દોષ તેનાથી ગયેલું જે ચારિત્ર તેને પ્રાયશ્ચિતાદિ કરી સ્થાપન
 કરવું તે. (૩) (પરિહારવિશુદ્ધિ) જેનાથી વિશુદ્ધતા વિશેષ હોયતો તેને
 અંગિકાર કરવાવાળો પુરુષ નવ પૂર્વભળેલા હોયતો જ અંગીકાર કરે
 ત્રણ સંધ્યાવિના બાકીના કાઢમાં વે કોશ વિહાર કરે. (૪) (સૂક્ષ્મ-
 સંપરાય) સૂક્ષ્મ જે કષાયતે છે જેમના મધ્યે તે ઉપશમશ્રેણીથી કર્મ
 ઉપશમાવતાં અને ક્ષપક શ્રેણીથી કર્મ સ્વપાવતાં હોયતો નવમા ગુણ-
 ઠાણામાં લોભના અસંખ્યાતા સ્વંદ કરીને ઉપશમ શ્રેણિવાળો જે
 હોય તે ઉપશમાવે અને ક્ષપક શ્રેણીવાળો હોયતે સ્વપાવે ત્યારે અ-
 સંખ્યાતા સ્વંદ માંહેલો એક સ્વંદ બાકી રહે તેના પણ અસંખ્યાતા
 સૂક્ષ્મ સ્વંદ કરી ૧૦ ગુણઠાણે ઉપશમાવે અથવા ક્ષપકવાળો હોય-
 તો સ્વપાવે માટે સૂક્ષ્મ સંપરાય કહીયે અને દશમા ગુણઠાણાનુ નામ
 પણ સૂક્ષ્મ સંપરાય છે. (૫) (યથાસ્થિત) મોહની કર્મના ક્ષયથી

તથા ઉપશમયી જેવો આત્માનો સ્વભાવ તથા વિકાર રહિત શુદ્ધ સ્વભાવનું પ્રગટ થવું તે યથારૂપાત ચારિત્ર સમજવું, ઇટલા પ્રકારથી સંવર થાયછે આ પ્રમાણે સંવર તત્ત્વ સંપૂર્ણ થયું.

નિર્જરા તત્ત્વના ભેદ કહે છે. આ ચોપડીના સંવર તત્ત્વના ભેદમાં જે દ્વાદશાનુપ્રેક્ષાનું વર્ણન છે તેમાં નવમી નિર્જરા ભાવના છત્રી છે તેમાં નિર્જરા તત્ત્વનું સ્વરૂપ આવી ગયું છે તેનાથી જાણી લેવું. ઇતિ નિર્જરા તત્ત્વ સંપૂર્ણ.

મોક્ષ તત્ત્વનું સ્વરૂપ. ? અષ્ટકર્મના પ્રકાર જ્ઞાનાવરણી ? દર્શનાવરણી ૨ વેદની ૩ મોહની ૪ આયુ ૫ નામ ૬ ગોત્ર ૭ અંતરાયકર્મ ૮ જ્ઞાનાવરણીકર્મભેદ-મતિજ્ઞાનાવરણી ? શ્રુતજ્ઞાનાવરણી ૨ અવધિજ્ઞાનાવરણી ૩ મનપર્યયજ્ઞાનાવરણી ૪ કેવલજ્ઞાનાવરણી ૫ તેમની ઓલખ મતિજ્ઞાનાવરણી-મતિહોવાનદે ? શ્રુતજ્ઞાનાવરણી શ્રુતહોવાનદે ૨ અવધિજ્ઞાનાવરણીકર્મ અવધિહોવાનદે ૩ મનપર્યયજ્ઞાનાવરણી મનપર્યયઉપજવાનદે ૪ કેવલજ્ઞાનાવરણીકર્મ કેવલઉપજવાનદે ૫ ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિસાગર કોડાકોડી ૩૦ જઘન્ય અંતર્મુહુર્તની

દ્વિતીયદર્શનાવરણી કર્મપ્રકૃતિ ૧. ચક્ષુદર્શનાવરણીકર્મ ચક્ષુનેદેખવાનદે ? અચક્ષુદર્શનાવરણીપ્રકૃતિઃ સ્પર્શનરસનઘ્રાણશ્રોત્ર દેખવાનદે ૨ અવધિદર્શનાવરણી અવધિએકરિ દેખવાનદે ૩ કેવલ દર્શનાવરણી કેવલદેખવાનદે ૪ નિદ્રા દર્શનાવરણી એકવચન મૂતો જાગે ૫ નિદ્રા નિદ્રા દર્શનાવરણી મૂતોવહુવચનજાગે ૬ પ્રચલાદર્શનાવરણી ઉદ્યતસાંવેબોલાલ્યુવચનદે પળજાનેનહી ૭ પ્રચલા પ્રચલાદર્શનાવરણી મુખલાલગલે અંગસિથલથાય ચલથાય મૂન્યતાહોય ૮ સ્ત્યાનશુદ્ધિપ્રકૃતિ મૂતોકર્મકરે એવંદર્શનાવરણીપ્રકૃતિ ૯ ઉત્કૃષ્ટિસ્થિતિકોડાકોડી ૩૦ સાગર જઘન્ય અંતરમુહુર્ત

વેદની પ્રકૃતિ ૨ સાતાવેદની પ્રકૃતિ મુખ હોય ? અસાતાવે

દની ઉદયથી દુઃખી હોય ૨ તેમની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ૩• કોઢાકોઢી સાગરોપમની છે. જયન્ય દ્વાદશમુહુર્તની છે.

મોહનીપ્રકૃતિ ૨૮ અનુતાનુબંધી ચોકડી અનંતાનુબંધી ક્રોધ-
પાષાણરેસ્વાવત્ ? અનંતાનુબંધી માનપ્રકૃતિપાષાણસ્થંભવત્ ૨ અ-
નંતાનુબંધી માયાવંશજાલવત્ ૩ અનંતાનુબંધી લોભલાઝરંગવત્ ૪
અપ્રત્યાખ્યાનચતુષ્કલિખ્યતે અપ્રત્યાખ્યાનક્રોધપ્રકૃતિ
હલિરેસ્વાવત્ ? અપ્રત્યાખ્યાનમાન અસ્થિવત્ ૨ અપ્રત્યાખ્યાનમાયા
મેષગ્રંથવત્ ૩ અપ્રત્યાખ્યાનલોભચક્રમૃત્તિકાવત્ ૪ પ્રત્યાખ્યાન
પ્રકૃતિત્રેદ ૪ લિખ્યતે પ્રત્યાખ્યાનક્રોધપ્રકૃતિ ધૂલિરેસ્વાવત્
? પ્રત્યાખ્યાનમાન શુષ્કકાષ્ટવત્ ૨ પ્રત્યાખ્યાનમાયાગોમુત્રાકારવત્
૩ પ્રત્યાખ્યાનલોભપ્રકૃતિકુસંભરંગવત્ ૪ સંજ્વલનચતુષ્ક
લિખ્યતે સંજ્વલનક્રોધપ્રકૃતિજલરેસ્વાવત્ ? સંજ્વલનમાનનાગ
વહ્નીવત્ ૨ સંજ્વલનમાયાચમરીકેશવત્ ૩ સંજ્વલનલોભપ્રકૃતિહરિદ્રા
રંગવત્ ૪ હાસ્યાદિષ્ટપ્રકૃતિ હાસ્યપ્રકૃતિ હાસ્યઉપજે ?
રતિકર્મ્મઉદયેથીસર્વ્વત્રરતિઉપજે ૨ અરતિકર્મ્મઉદયથીકાંડચિત્તન
લાગે ૩ શોકપ્રકૃતિઉદયથીશોકઘણોઉપજે ૪ ભયકર્મ્મઉદયાગતે
ભયબહુઉપજે ૫ ગુણપ્રમાકર્મ્મઉદયાગતશોકઉપજે ૬ વેદત્રિક ૩
સ્ત્રીવેદઉદયાગત સ્ત્રીભાવઉપજે ? પુંવેદઉદયાગત પુરુષભાવઉપજે ૨
નપુંસકવેદથીઉભયાભિલાષભાવઉપજે તથાસ્વકીયસ્વકીયકર્મ્મઉદ-
યાગતસ્ત્રીપુંનપુંસકલિંગહોય ૩ દર્શનમોહનાત્રણભેદ ૧ મિથ્યા
કર્મ્મઉદયાગતજિનધર્મપરાહમુખહોયતવરુચિનવેઢે ? સમયમિ-
થ્યાકર્મ્મસમયમાત્રમિથ્યાહોય ૨ સમ્યક્પ્રકૃતિમિથ્યાસર્વ્વધર્મ-
સર્વ્વદેવરુચિહોય એવંમોહનીકર્મ્મપ્રકૃતિ ૨૮ એમનીઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ સ-
૧૭ ત્તર કોઢાકોઢી સાગરોપમનીછે અને જયન્યઅંતરમુહુર્તની છે

આયુ પ્રકૃતિ કર્મ ૪ નરકાયુ પ્રકૃતિ ઉદયાગત નરકાયુહોય ? તિર્યંચાયુપ્રકૃતિ ઉદયાગતતિર્યંચઉપજે ૨ દેવાયુપ્રકૃતિ ઉદયાગત દેવાયુહોય ૩ મનુષ્યાયુપ્રકૃતિ ઉદયાગત મનુષ્યાયુઉપજે એમનિ સ્થિતિ ઉત્કૃષ્ટ ૩૩ સાગરોપમની છે અને જઘન્ય અંતર મુહૂર્ત છે.

નામ કર્મ પ્રકૃતિ ૧૫૩ તેમાં પ્રથમ ગતિ ૪ નરક ૧ તિર્યંચ ૨ મનુષ્ય ૩ દેવ ૪ જેવારે જે ગતિ કર્મઉદય આવે તેવારે તે ગતિ જાય **જાતિ ૫** એકંદ્રી ૧ બેંદ્રી ૨ ત્રેંદ્રી ૩ ચત્રેંદ્રી ૪ પંચેંદ્રી ૫ શરીર **જાતિ પ્રકૃતિજેદ ૫** ઉદારિક શરીર ૧ વૈક્રિયશરીર ૨ આહારકશરીર ૩ તેજસશરીર ૪ કર્મણશરીર ૫ એવં શરીરકર્મ જેવારે જે શરીરકર્મ ઉદય હોય તે વારે તે શરીર લે, **આંગોપાંગ જેદ ૩** ઉદારિકાંગોપાંગ ૧ વૈક્રિયાંગોપાંગ ૨ આહારકાંગોપાંગ ૩ જેવારે આંગોપાંગકર્મનુઉદય આવે તેવારે તે શરીરલે, **નિર્માણ કર્મજેદ ૨** સ્થાન-નિર્માણ ૧ પ્રમાણનિર્માણ ૨ જેવારે જે નીર્માણ ઉદય હોયે તેવારે તે નિર્માણ લે, **બંધનકર્મજેદ ૫** ઉદારિકબંધનપ્રકૃતિ ૧ વૈક્રિયબંધન ૨ આહારકબંધન ૩ તેજસબંધન ૪ કર્મણબંધન એવં પ્રકૃતિ ૫ જેવારેજે બંધનપ્રકૃતિને ઉદય હોય તેવારે બંધનપ્રકૃતિલે **સંઘાત કર્મજેદ ૫** ઉદારિકસંઘાત ૧ વૈક્રિય ૨ આહારક ૩ તેજસ ૪ કર્મણસંઘાત ૫ જેવારેજે સંઘાતકર્મનો ઉદય હોય તે લે **સંસ્થાન કર્મજેદ** સમચરસંસ્થાન કર્મઉદયહોય સમચરસસરીર હોય ? નિગ્રોધસંસ્થાનકર્મઉદયઝપરાજે હેઠલસંકિર્ણ વડ ટુ-ક્ષની પેટે સરીર હોય ૨ વાલ્મીકસંસ્થાન કર્મઉદયાગત હેઠલે વિસ્તીર્ણ ડપરસંકીર્ણસરીરલે રાફઢાને આકારે તે જાણવો ૩

वामनसंस्थानप्रकृतिउदयागत वामन होय ४ हुंडकसंस्थानप्रकृति
 उदयसररिमान प्रमाण प्रमाणे तथा कूबहुं होय ५ हुंडक संस्थान
 प्रकृति उदय शरीरमान प्रमाण तथा कोथलानी पेठे विवधप्रकार
 ६ एवं ६ संस्थानकर्मज्ञेद ६ होय संहननक-
 र्मभेद ६ वज्रवृषभनाराचसंहन वज्रप्रयअंग १ रिषभनाराच-
 संहनन २ नाराचसंहनन ३ अर्द्धनाराचसंहनन ४ कीलिकासंहन
 न ५ अस्त्रपाटिकसंहनन ६ एवंसंहननकर्मज्ञेसंहननकर्मउदयहो-
 ये ते ले स्पर्शप्रकृति कठिनकर्मउदयकठिनजाणे १ कोम-
 लिप्रकृतिउदयकोमलजाणे २ स्निग्धप्रकृतिउदयस्निग्धजाणे ३ लुक्ष
 प्रकृतिउदयलुक्षजाणे ४ भारीप्रकृतिउदयथीभारीजाणे ५ हलकुप्रकृ-
 तिउदयथीहलकोजाणे ६ शीतप्रकृतिनाउदयथीशीतजाणे ७ उदयप्र-
 कृतिनाउदयथीउदयजाणे ८ रसप्रकृति ९ तिक्त १ कटुक २ क्षार
 ३ मधुर ४ अंबिळ ५ कर्मलेयेतेवोथाय गंध प्रकृति २ सु-
 गंध प्रकृति उदयथीसुगंधहोय कर्पूरकस्तुरीना सरस्वी सुगंध होये
 १ दुर्गंधउदयथी दुर्गंधहोये कुथितमृत्तिकावत् २ वर्ण प्रकृति ५
 श्वेत १ पीत २ रक्त ३ हरित ४ कृष्ण ५ जेप्रकृति उदयहोय तेनो वर्णले
 अनुपूर्वी ४ नरकगत्यानुपूर्वी १ निर्यचगत्य नुपूर्वी २ मनुष्यग
 त्यानुपूर्वी ३ देवगत्यानुपूर्वी ४ जेअनुपूर्वीकर्मनुबोधतेनि गतिमा
 जाय गुरुप्रकृति ३ लघुप्रकृति १ गुरु प्रकृतिउदयभारी
 होय पारानीपेठे लघुप्रकृतिउदय आकडानी पेठे होय उपघात प्र-
 कृति उपघात करे १ परघात उदय अनेरातेहने करे २ आताप
 प्रकृतिउदयआतापउपजे अग्नावत् उद्योतप्रकृति कांतिहोय मणिवत्
 ३ स्वासनिसवासहोय विहायोगति प्रकृति २ प्रशस्तवि-
 हायोगतिउदयहंसवत् रूढीगतिहोय अप्रशस्तविहायोगतिउदयउंट-
 नीपेरेगति होय खोडोपांगुलो होय प्रत्येक प्रकृतिउदयसररिमाणक

જીવહોય ? સાધારણ પ્રકૃતિઉદય એકશરીરમાં અનેતજીવહોય ૨
 ત્રસપ્રકૃતિઉદયવેદી ? તેદી ૨ ચરેદી ૩ પંચેદી ૪ હોય થાવર
 પ્રકૃતિઉદયથાવરહોય એકેદી સુખપ્રકૃતિઉદયસૌભાગ્યહોય ? દુ-
 ભગપ્રકૃતિઉદયદુર્ભાગ્યહોય ૨ શુભપ્રકૃતિઉદયશુભહોય ૩ અશુભ
 પ્રકૃતિઉદયઅશુભહોય ૪ સુસ્વરપ્રકૃતિઉદયસુસ્વરહોય ૫ દુસ્વરપ્ર-
 કૃતિઉદયદુસ્વરહોય ૬ સુક્ષ્મ પ્રકૃતિ ઉદયસુક્ષ્મહોય કુચુંઆદિ ૭
 બાદરપ્રકૃતિઉદયમોટોમહામહાવત્ પર્યાપ્તિકર્મ્મઉદયષટ્પર્યાપ્તિ કેવલ
 પુરે અપર્યાપ્તિકર્મ્મઉદયપર્યાપ્તિ રાછિલે ? ૧૦ યિરપ્રકૃતિઉદયથિ-
 રથાય ? ? અસ્થિરપ્રકૃતિના ઉદયથી અસ્થિર થાય ? ૨ આદેયપ્રકૃ-
 તિનાઉદયથીસર્વત્રમાનતાહોય ? ૩ અનાદેયપ્રકૃતિનાઉદયથીઅમા-
 ન્યતાહોય ? ૪ જસપ્રકૃતિનાઉદયથીજસવંતોહોય ? ૫ અજસપ્રકૃતિ
 નાઉદયથી અજસનહોય ? ૬ તીર્થકરપ્રકૃતિનાઉદયથીતીર્થકરહોય
 ? ૭ એવંબેદ ૯૩ નામપ્રકૃતિસંપુર્ણ એનિસ્થિતિ ૨૦ કોઢાકોડી
 સાગરોપમની છે જઘન્યસ્થિતિ અઘ્નમુહર્તનિ છે.

ગોત્રકર્મ્મબેદ ૨ તેમની ઓલસ ? ઉંચગોત્ર નીચગોત્ર ઉંચગોત્ર
 બાંધનારના ગુણ દેવશાસ્ત્ર તથા ગુરુ તેમની ભક્તિ તથા વૈયાવચ્ચકરતાં
 નિરંતર સંવેગદાન તપ ભાવ પ્રમુખ ધર્મકાર્યકરતા ઉંચગોત્ર બંધાય છે
 એનાથી જેવીપ્રીતક્રિયા કરતાં નીચગોત્ર બંધાય છે તેમની ઉત્કૃષ્ટ
 સ્થિતી ૨૦ કોઢાકોડી સાગરોપમની છે અને જઘન્યમુહર્ત આઠની છે
 ઉંચપ્રકૃતિઉદયથીઉંચગોત્રલે નીચકર્મ્મનાઉદયથીનીચગોત્રલે અં-
 તરાયકર્મ્મનાબેદ ૫ તેમનીઓલસ દાનાંતરાય ? લાભાંતરાય ૨ ભો
 ગાંતરાય ૩ ઉપભોગાંતરાય ૪ વીર્યાંતરાય ૫ તેમનીઉત્કૃષ્ટિસ્થિતી
 ૩૦ કોઢાકોડીસાગરોપમનીછે જઘન્યઅંતર્મુહર્તની દાનાંતરાયનાઉ-
 દયથી દાનદેવાનપામે લાભાંતરાયનાઉદયથીલાભનપામે ભોગાંતરા
 યનાઉદયથીભોગકરવાનપામે ઉપભોગાંતરાયકર્મ્મનાઉદયથીઉપભો-
 ગકરવાનદે ૪ વીર્યાંતરાયનાઉદયથીવિલનહોય ૫ એવંકર્મ્મપ્રકૃતિ

(૧૬)

૧૪૮ વિવરણં સમાપ્તં પુન્યનીપ્રકૃતિ ૪૨ અનેપાપનીપ્રકૃતિ ૮૨ છે
પણતે આંહી વિસ્તારના ભયથી લેલ નથી તત્ત્વાર્થની મોટી ટીકાથી જા-
ણી લેવી સમ્પત્તિ અને પાપ અને પુન્ય મેલવતાં નવ પદાર્થ થયા છે આરી તે જી
વાદી પદાર્થનું સ્વરૂપ સંપૂર્ણ થયું છે.

માલિનીવૃત્તમ્.

રચયતુ નિજધર્મં સર્વદિગ્વિસ્ત્રવર્ગો
જ્ઞવતુ સુજિનપૂજા જૈનસન્મંદિરેષુ ।
કથયતુ મુનિવૃંદં શુદ્ધધર્મોપદેશં
ઇતિ ચિરમન્નિલાપં હર્ષકીર્તિર્વિધત્તે ॥૧॥

(१४)

श्रीसिद्धभगवाननी अष्टप्रकारनी पूजा.

प्रथमजलपूजा. १

(राग मालकोसी)

जिनवर परमदयाल, भविया जिनवर परमदयाल (ए आंकणी.)
मागधवरदा आनंदकारी, प्रभासवरमनोहारा, हो भविया. जिन०॥१॥
अष्टोत्तरशतकुंभभरके, प्रक्षालकरोजिनचंदा, हो भविया. जिन०॥२॥
पंचामृतवरपावोधारा, जिनमुद्रामनोहारा, हो भविया. जिन०॥३॥
कांचनपात्रमांउत्तमवस्त्रथी, चरणपुंडोधरिरंगा, हो भविया. जिन०॥४॥
एवाविधिथी न्हावणकरतां, झरसेपापनीधारा, हो भविया. जिन०॥५॥
तेथी परमानंदप्रगटशे, आनंदवरपेअपारा, हो भविया. जिन०॥६॥
हर्षकीर्त्ति एम उपदेशे, पापशो सुखभंडारा, हो भविया. जिन०॥७॥

काव्यं “द्रुतविलंबितवृत्तम्”

निजमनोमणिभाजनभारया, शमरसैकसुधारसुधारया ।

सकलबोधकलारमणीयकं, सहजसिद्धमहं परिपूजये. ॥१॥

ॐ-हीं अर्हं श्रीपरमोष्ठिने परमपुरुषाय सर्वदोषनिवारणाय जलम् ।

अथ गंधपूजा. २

(राग वसंतनी देशी.)

सुंदरपूर्णविलासहो प्रभु तेरे मंदिरमे, तेरे मंदिर० ।

वावनचंदनकुंकुममिश्रित, लावोसुगंधअपार, हो प्रभुतेरे. सुंदर०॥१॥

निर्मलप्रभुसैं कहुंहुंमनसे, चितमालेजोलगार, हो प्रभुतेरे. सुंदर०॥२॥

सर्वप्रकारे सुगंधिलैकर, चरणपूजुं मनोहार, हो प्रभुतेरे. सुंदर०॥३॥

मनउहासेरतुतिकरतो, जिन वंदु वारंवार, हो प्रभुतेरे. सुंदर०॥४॥

एवाठाठथी पूजनकरिने, वांछितसाधोकाज, हो प्रभुतेरे. सुंदर०॥५॥

हर्षकीर्त्तिमुनि एम भणेछे, अंतरभाक्ति अपार, हो प्रभुतेरे. सुंदर०॥६॥

(९५)

काव्यम् ।

सहजकर्मकलंकविनाशनै, रमलभावविभावितचंदनैः ।

अनुपमानगुणावलिनायकं, सहजसिद्धमहं परिपूजये ॥२॥

ॐ-ह्रीं, परमेष्ठिने परम० गन्धम् ।

अथ अक्षतपूजा. ३

(राग श्रीराग)

जिनगुण ध्यावत मन मोहनी, मन मोहनी० (ए आंकणी)
कांचन पात्र हस्तमां लेकर, मुक्ताफलनोचोक भरी. जिनगुण. ॥१॥
सर्व देवानुं वृंद मलीने, अग्रे नाचन सुर मुंदरी. जिनगुण. ॥२॥
अनेक प्रकारथी भक्ति करतां, मृदंग किकिणी उठे ध्वनि. जिनगुण. ॥३॥
उज्ज्वलअखंडित तंदुल लेकर, प्रभुचरणग्रे पूंज करी. जिनगुण. ॥४॥
हस्त जोडके ध्यान धरतहै, मागतहै मुगती रमणी. जिनगुण. ॥५॥
तेम तेम सौ पूजन करके, प्रेमना अश्रु नयन धरी. जिनगुण. ॥६॥
तेथी परमानंद प्रगटशे, हर्ष कीर्त्तिनी तृषा हरी. जिनगुण. ॥७॥

काव्यम्.

सहजभाव सुनिर्मल तंदुलैः, सकल दोष विशाल विशोधनैः।
अनुप रोध सुबोध विधायकं, सहज सिद्ध महं परिपूजये ॥

ॐ ह्रीं परमेष्ठिने परम० अक्षतान् ।

अथ पुष्पपूजा ४

राग इंग्रेजी वाजानी चाल.

आनंद कंद श्री जिनेंद ध्यानमां धरो, उमंग रंगथी जिनेश
अर्चना करो. (ए आंकणी.)
कल्याण पंच उत्सवे सुरेन्द्र आविया, जानु प्रमाण पुष्पथी
प्रभु वधाविया. ॥ आनंद कंद. ॥१॥
मंदार पारिजात कुंद मालती अति, सेवन्तिने गुलाब जाइ
जड़ बहेकती. आनंद कंद. ॥२॥

(९६)

बहुल केतकी मुगंघी पुष्प सज करो, विकाशी पुष्पमाल
जगतपालने धरो. ॥ आनंद कंद. ॥३॥
उत्कर्ष भावहर्षी स्व अंतरे धरो. श्री हर्ष कार्त्ति सरस वाक्य
चित्तमां करो. आनंद कंद. ॥४॥

काव्यम्.

समयसार मुपुष्प सुमालया, सहज कर्म करेण विगोधया ।
परम योग बलेन वशीकृतं, सहज सिद्ध महं परिपूजये ॥४॥

ॐ ह्रीं परमेष्ठिने परम० पुष्पम् ।

अथ चरूपूजा. ५

(राग जिल्लानी ठुमरी.)

चलो सखे जिनमंदिरकुं, मनवांछितहो सब होवतहै. (ए आंकणी)
खाजा खूरमा पिम्ता वटाम, दास दाडीम गुलावनहै. चलो सखे. ॥१॥
तिनछत्र उपेमंगलिकमाला, कंसगीथालभरावतहै, चलो सखे. ॥२॥
फेनी घेवर मोदक पेडा, क्षीर खांड घृत छोडतहै. चलो सखे. ॥३॥
स्वादिष्ट साटा सुंदरलाडु, उत्तमथाल चढावतहै. चलो सखे. ॥४॥
नानाविध पकवान बनावी, जिनपुर धालधरावतहै. चलो सखे. ॥५॥
विविध हर्षसे पूजनकरके, जन्मसुधाकुं हरावतहै. चलो सखे. ॥६॥

काव्यम्.

अकृतबोधसुदीव्य निवेदकं, विहितजाति जरामरणांतिकः ।

निरवधिप्रवरात्मगुणालयं, सहजसिद्धमहं परिपूजये ॥५॥

ॐ - ह्रीं परमेष्ठिनेपरम० चरु ।

अथ दीपपूजा. ६

(राग श्रीरागवा कालिंगडो.)

दीपक पूजा धरो तमे वृंद, दीपक० (ए आंकणी.)

इंद्र इंद्राणी हस्तमां लेकर, वाजत हां संया ताल मृदंग ॥ दीपक० ॥१॥

(९७)

किंकणी नाद बांमुरिमंडल, गावत हा सैंया देवनोहंद. दीपक० ॥२॥
एवा टाटथीदीपक ग्रहके, छोडत हा सैंया प्रभुजिके अंग. दीपक० ॥३॥
तेदीपककी ज्यांत प्रकाशे, अज्ञानतमकानाशे फंद. दीपक० ॥४॥
तेम तुम शुद्ध भाव प्रकाशो, भवका सत्वर जाशे जंद. दीपक० ॥५॥
हर्षकीर्त्तिमुनि एम भणेछे, प्रभु सेवामां मागत फंद. दीपक० ॥६॥

काव्यम्.

सहजरन्नरुचिप्रविदीपकै. रुचिनिभूतितमः प्रविनाशनैः ।

निरवधिप्रविकाशविकाशनं, सहजसिद्धमहं परिपूजये ॥६॥

ॐ -ह्रीं, परमोष्ठिने, परम० भूषम् । ॥ १॥

अथ फलपूजा. ७

(गण स्वमाचर्न, तुमरी.)

दर्शनधिन प्रभुजी आनंद नही, आनंद नही. दर्शन० (ए आंकणी.)
अनंतकाल भव सुख दुख लीनों, प्रभुजीको मुखहरी. दर्शन० ॥१॥
द्राक्ष दादीम आम्र कांठज, नानाविधिमें पात्र भरी. दर्शन० ॥२॥
परम भावसें आनंद देखो, थाल प्रभुर्जाके आंगधरी. दर्शन० ॥३॥
आनंदमयी हो मूर्ति जिनकी, सर्व पाप छेदनहारी. दर्शन० ॥४॥
मुक्ताफलथी पूजन करतां, बगो प्रेमे मुक्ति सुंदरी. दर्शन० ॥५॥
हर्षकीर्त्ति गुणरूपथी जाणे, प्रभु ध्यानसें ज्योतमली. दर्शन० ॥६॥

काव्यम्

परम भावफलावलिसारया, सहज भाव कुभाव विशोधया ।

निजगुणस्फुरदात्मनिरंजनं, सहजसिद्धमहं परिपूजये ॥ ७ ॥

ॐ ह्रीं परमोष्ठिने परम० फलं ।

अथ अष्टमः अर्घः । ८

(राग रेखता.)

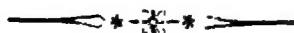
चंद्रप्रभु हो पुनमचंदा, अपुनरावृत्ति आवी गंगा, (एआंकणी.)
 मुजलगंधअसतोधारी, वरछोडा पुष्प मनोहारी,
 चरुदीप धूप प्रगटावी, ग्रहोफल हस्तमां लावी. चंद्रप्रभु० ॥१॥
 धरी उपचार ए हर्षे, जिनेश्वर पांस जै तर्पे,
 पूजाकरीअष्टविधरीते, वरो मुक्ति सुंदरी प्रीति. चंद्रप्रभु० ॥२॥
 भावनगरे उत्तमकाजा, चंद्रप्रभु शोभे महाराजा,
 श्रावकशुद्धभक्तिमांजाग्या, धर्मप्रीतिजाणवालाग्या. चंद्रप्रभु० ॥३॥
 महाव्रतनी क्रियाकारी, अष्टाविश मूल गुणधारी,
 हिंदमध्ये नागपुरवासी, दिगंबरमंतवालज्ञाति. चंद्रप्रभु० ॥४॥
 चौमासे हर्ष महाराजा, करी रचना पूजाकाजा,
 सेवकनीपूर्णकरोआशा, देजंअमुमुक्तिना वासा. चंद्रप्रभु० ॥५॥
 संवतओगणीशत्रेपनमे, भाद्रपद शुक्रनिधि नोमे,
 मुनिहर्षकीर्तिएम भापे, चिदानंद रुपनी आशे. चंद्रप्रभु० ॥६॥

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्.

नेत्रोन्मीलविकाशभावनिवहैरत्यंतबोधाय वं
 वार्गन्धाक्षतपुष्पटामचरुकै दीपैः सधूपैः फलैः ।
 यश्चिन्तामणिशुद्धभावपरमज्ञानात्मकैरर्चये
 सिद्धस्वादमगाधबोधमचलंसंचर्चयामोवयम् ॥८॥

ॐ ह्रीं परमोष्ठिने परम० अर्घम् ।

॥ समाप्तेयं पूजा ॥

आ पूजा भूलथी रही गयेली छे, ते पाने ०७ में दीपपूजा थया
पछी बांचवी पछी फलपूजा लेवी.

अथ धूपपूजा. ७

राग पीलू.

माराप्रभूजिनी धूपनीपूजा कर्म दुर्गंध मिटावनहारी. (ए आंकणी.)
अगर सिलारस उत्तम लावो, कांचन पात्रके थाल भरावो,
नंदनवनथी, चंदनमिश्रित, अत्यंत सुगंध करोहो भविका. मारा ॥१॥
तेमपूजाहो जिननी करता, आनद मन उल्लासे भजतां,
तेथी समकित रंगथी अंकित, गोत्र अशंकित थापोरे भविका. मारा ॥२॥
रजतपात्रमां अग्नि धरावो, उपर सुगंधी द्रव्य सुकावो,
विणशी दुर्गंध थाशे सुगंधी, आत्मशुद्धि तमे करोरे भविका. मारा ॥३॥
मन वच कायाथी आनंद धरता, अंतर दीपने परगट करता,
कर्मना इंधन करी बहु रंधन, हर्षकीर्त्ति एम भणेरे भविका. मारा ॥४॥

काव्यम्. ।

निजगुणाक्षयरूपसुधूपनैः स्वगुणघातिमल प्रविनाशनैः ।
विश्वदबोधसुदीर्घसुखात्मकं, सहजसिद्धमहंपरिपूजये. ॥ ७ ॥

ॐ -ह्रीं परमेष्ठिने परम० धूपम् ।

